ВІСТІ
КОМБАТАНТА

1

ТОРОНТО – НЬЮ-ЙОРК 2001

ВІСТІ
КОМБАТАНТА

Рік 2001 Торонто–Нью-Йорк. Ч. 1 (226)

ЗМІСТ ст.

КОМЕНТАР

ЛЮДИ, ОПІНІЇ, ПОДІЇ

УКРАЇНА СЬОГОДНІ

НА ВІЙСЬКОВІ ТЕМИ

50-ЛІТТЯ БРАТСТВА кол. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА

ДОКУМЕНТАЦІЯ ПРО УКРАЇНСЬКУ ДИВІЗІЮ

ІСТОРІЯ І СУЧАСНІСТЬ

НА ІСТОРИЧНІ ТЕМИ

(Закінчення на ст. 96)

1

2001

ВІСТІ КОМБАТАНТА

РЕДАКТОР: Д-р Мирослав Малецький

ВИДАВЦІ: Головна Управа Об'єднання б. Вояків Українців в Америці, Головна Управа Братства кол. вояків 1-ої УД УНА

СПІВУЧАСНІ: Братство Українських Січових Стрільців, Об'єднання кол. вояків УПА, Броди-Леви Інк., Українська Стрілецька Громада в Канаді

VETERANS' NEWS, bimonthly, published jointly by:
United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of Former Soldiers of the 1st Ukrainian Division of the UNA.
In association with:
Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian Insurgent Army, Inc.; Brody-Lev, Inc.; Ukrainian War Veterans' Association in Canada

VETERANS' NEWS
P.O. Box 279, Stn. "D", Toronto, ON
Canada M6P 3J9

Статті, підписані прізвищем чи ініціялами автора, не завжди відповідають поглядам редакції.
Редакція застерігає собі право скорочувати статті і справляти мову.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:
В Канаді річна передплата 35.00 дол. В США і інших країнах 35.00 ам. дол.

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ:

AUFC — H.Q.
49 Linden Gardens
Notting Hill Gate
London, W2 4HG
ENGLAND

Англія:
Mr. S. Wasylko
4 The Hollows
Silverdale
Nottingham, NG11 7FJ
ENGLAND

Австралія
Mr. Wasyl Stanko
3 Jean Ave.
Paradise, S.A. 5075
AUSTRALIA

Typesetting and layout by
Creative Touch COMMUNICATIONS

Printed by

TRIDENT Associates Printing
Українська Друкарня ТРИЗУБ
Toronto • St. Catharines • Buffalo
1-800-216-9136

Коментар

Мирослав МАЛЕЦЬКИЙ

ЗДОРОВИЙ ГЛУЗД

Читач може запримітити, що наш журнал повертається наворотами до таких самих або подібних тем, зокрема до громадської і політичної тематики. Життя не стоїть на місці, воно в безперервному русі і воно безупинно й завжди наново актуалізує у нових формах ще не розв'язані проблеми людського взаємного співжиття. При цьому слід усвідомити, що майже кожне питання цього співжиття можна задовільно полагодити, користуючися доброю волею та здоровим глуздом (common sense). Common sense–це вислід гармонійного балансу між розумом і почуваннями.

Часто можна спостерігати цікаве щоденне явище: заінтересовані бачать суть діла, розуміють причини непорозумінь і конфліктів, але, покружлявши довкруги розв'язок, які підказує здоровий глузд, вибирають часто ті, що виходять з емоцій–до того не завжди найкращі.

30-ий президент США, Кальвін Калідж (Calvin Coolidge–1923-29), не відзначався ні говірливістю, ні красномовністю. Може, тому не вважають його одним із кращих президентів. Деякі американці, одначе, думають, що історія повелася по-мачушиному з тим мовчазним, але мудрим президентом. Він любив, послуговуючись здоровим глуздом, формулювати і повторювати думки очевидні й самозрозумілі. „Люди критикують мене тому, що повторюю очевидне. Може, напишу статтю про значення очевидного. Якщо б усі громадяни в США виконали тих небагато звичайних речей, що вони повинні виконати, більшість наших великих проблем не існувала б"– казав він (Цитата за "U. S. News & World Report", 6 липня 1981). Погоджуючись із сказаним, виходило б, що треба постійно повертатися до речей самозрозумілих і говорити та писати про них, ризикуючи навіть бути нецікавим.

Перед нами безліч речей очевидних і самозрозумілих–у приватному житті та співжитті між поодинокими людьми і народами. Думаючи про проблеми українського поселення у широкому світі та

його завдання, не можна позбутися враження, що самозрозумілі розв'язки, випрацьовані здоровим глуздом, не користуються серед нас пошаною і практичним застосуванням.

Завдання нашого поселення можна було б висловити коротким реченням: зберегти поза межами України свою національну субстанцію та помогти нашому народові на рідних землях закріпити свою державність. Ці твердження не дискусійні, але без реальної дії вони абстрактні. І, власне, коли заходить мова про дію, тобто про методи й шляхи здійснення мети, народжуються відмінні опінії і погляди. Вони потрібні, якщо конструктивні; вони конечні, якщо не ексклюзивні, бо вможливлюють успішне використання кожної одиниці нашої духової і матеріяльної енергії. Треба визнати самозрозумілою потребу сконцентрувати наші можливості і сили в напрямі, згіднім з наміченими завданнями. На жаль, дійсність інша. Політична верхівка розгубилася у нижчого порядку спорах за владу й супремацію у комітетах, що, властиво, без підтримки цілої громади в поселенчих умовах нічого не означають.

Зрештою, події в американській українській громаді не підтвердили безпідставних сподівань декого, що, не маючи опозиції, можна краще проводити в дію заплятоване. Атомізація громадського життя поширюється, а це свідчить про цілковиту затрату перспективи нашого політичного і громадського проводів. Самозрозуміло, що в сьогоднішнім часі й у наших обставинах нікому не під силу змонополізувати політичну думку і дію нашої громади.

Подібні відносини легко запримічуються в сучасній Україні. Розбіжність думок й незгода між значним числом новопосталих партій і угрупувань витрачаючи неефективно свою енерґію забувають про головну ціль нашого народу–закріпити і докінчити будову нашої держави.

Думаючи про міжнародні взаємини, завдання нашої діяспори можна очеркнути такими словами: приєднати серед народів нашого поселення приятелів української справи, старатися покращити взаємовідносини з нашими сусідами та знайти спільну мову з меншинами цих народів, які заселяють українські землі. І ці завдання можна виконати, і вони також очевидні, хоч серед поселення ще не втішаються належною увагою. Властиво спроб у тому напрямі не бракує, думки і дискусії про ці важливі справи вже від років осво-

їлися з нами, але конкретні осяги зовсім незадовільні.

Ми вже писали про конечність добросусідської співпраці з поляками. Обидва наші народи сусідують з державою, яка в минулому й тепер не ховає своїх намірів і охоти нас засимілювати і знищити. Гармонійна співпраця обох наших держав може гамувати, а з часом і відбивати загарбницькі апетити будь-яких наших сусідів. При цьому треба собі усвідомити також очевидне: сьогоднішня доба не сприяє асиміляційним процесам–ні добровільним, ні примусовим,– а спроби фізичного знищення народів не вдалися в минулому. Виглядає, що сучасна нищівна боротьба (спрощуючи проблему) між двома семітськими народами (ізраїльтянами й палестинцями), крім масової трагедії і нужди, не доведе до всіми бажаного мирного співіснування. Хочемо вірити, що і росіяни зрозуміють і бачитимуть у добросусідському співжитті більше користей, ніж вони їх мають сьогодні.

Повертаючися до питання меншин, які живуть на наших землях, знову можна підкреслити самозрозуміле: сьогодні немає і, правдоподібно, ніколи не було однонаціональних держав і немає підстав думати, що такі будуть у майбутньому. Граничні полоси довгі роки заселяло національно мішане населення, а заробіткові міґрації та примусові переселення створили проблему меншин на територіях усіх держав. Ми прихильно ставимося до меншин, що живуть на наших землях. Таке ставлення, закорінене в доброзичливості минулого (за української держави міністерство меншин очолювали їхні представники), у принципі не зміниться і в майбутньому–повні громадянські і політичні права в заміну за прихильність і лояльність. І це стосується всіх меншин.

Може, найскладніша наша проблема щодо меншин–це проблема співжиття з єврейською меншиною. По 2-ій світовій війні, а в останніх десятьох роках зокрема, появилося декілька розумних голосів на цю тему, які підкреслюють необхідність знаходити спільну у спільних справах мову. Це також недобачувана самозрозумілість. Теперішні наші взаємовідносини обтяжені минулим (більше мітами, як реальними фактами), а доходити, хто в чому винен, чия більша відповідальність, роз'ятрювати вже присохлі рани–не ворожить доброго. Приходиться без претензій ствердити вину за обома народами за їхнє нетерпиме співжиття. Справу минулого слід лишити

об'єктивнішим від сучасних майбутнім історикам. З приємністю відмічаємо ініціятиву обох народів дискутувати, шукати шляхів порозуміння.

Вже треба зарахувати до самозрозумілих і очевидних–користь з відпруження і покращання співпраці із сусідами й меншинами. Насамперед–це заощадження енерґії, яка зуживається на взаємне поборювання. Стараючись співпрацювати із сусідами й меншинами, підготовляємо сприятливу атмосферу для пізнішого порозуміння наших народів на рідних землях. Спільні виступи тут в обороні наших країн наберуть більшого значення. Живемо в державах, у яких публічна опінія тішиться пошаною і стає джерелом дії, згідно з її бажаннями.

Цей коментар заторкнув декілька питань. Про кожне з них треба було б написати окрему статтю, але тут хотілося вказати на речі самозрозумілі й очевидні, речі, усвідомлення яких попередило б чимало теперішніх труднощів. Треба відкрити очі, налаштуватися на добру волю та скористати з чудового дару природи–здорового глузду.

Степан ТКАЧУК
Румунія

УКРАЇНСЬКА ДЕМОКРАТІЯ–НАЙДАВНІША

Демократія–спароване слово, яке утворилося з двох грецьких слів: демос–народ і кратос–влада або правління. Демократія означає народовладдя чи народоправство. Термін „демократія" вживається для означення народовладдя і характеризує організації, партії чи держави, як вияв праці і волі громадян.

Демократія–явище, яке бере свій початок з глибокої давнини на українських землях у примітивній формі воєнної демократії.

З IX-VIII-их століть до нашої ери існувала найдавніша сформована історико-державна народність „кімерійців", яких згадує Гомер у своїм героїчнім епосі („Одіссея"). За свідченням Геродота і Арістотеля з Проконесу, вся країна на північ від Чорного моря перед Великоскитією звалася Кімерія, а кімерійці–батьки скитів.

Воєнна демократія Великоскитії України–бере свої витоки у VII столітті до нашої ери і виникла на основі воєнно-політичного союзу трьох великих племінних об'єднань: скитів–хліборобів, скитів–скотарів і скитів–орачів (ремісники). І всі вони підлягали скитам–царським (військовикам), а разом творили Велику скитську державу.

Дорослі скити, тобто чоловіки, були стрільцями і складали збройні сили. Були, мовляв, скити–царські, що як пише Геродот у своїй історії, поділялися на три загони у відповідності зі складом їхнього союзу за племенами. Вони мали бунчук навершник і бронзовий тризуб, який служив державною емблемою, символом політично-воєнно-демократичної єдности трьох братніх племен, а їхній союз створив націю.

Цар очолював найсильніший загін, вважався стрільцем і мав булаву, як символ влади. Цар–воєначальник і найвищий Суддя, але владу його обмежували народні збори.

Воєнна демократія кімерійців-великоскитів була переходовою формою від родової громади до держави. Булава і тризуб знайдені тільки на українських землях у могилах великоскитських царів Запоріжжя, Криму і впродовж Дніпра.

Кімерійці-великоскити–споконвічні автохтони українських

земель, які нізвідки не прийшли, а могили їх царів і городища є лишень на українських землях. І вони являються прапредками великого українського народу, які перші в світі започаткували демократію.

Пізніше, в VI-V століттях до нашої ери, виникла примітивна демократія в Атенах, Греції, в формі рабовласницької демократії.

Між іншими про булаву, як символ влади, згадується ще в неоліті і в Трипільській культурі.

Стародавня історія і Біблія давно засвідчили велику могутність збройних сил, взаємної демократії кімерійців, а ще більшу могутність великоскитів, перед якими дрижали й платили данину великі держави Близького Сходу. Ясна річ, ця могутність не прийшла відразу, а, напевно, вирощувалася і плекалася тисячоліттями на Трипільській культурі одного й того ж великого народу, що носив різні назви на сучасних українських землях: кімерійці, скити, роксоляни (росоляни), анти, руси, козаки, українці.

Античні письменники називали кімерійців скитами, скитів–сарматами–роксолянами і народом Руси. Іранці донедавна називали українців скитами.

За Київської Русі народні віча обирали і скидали князів, а за козаччини на великій Раді обирали гетьманів.

Великий Північно-Чорноморський народ кімеро-скити-роксоляни-анти-руси-козаки-українці звіку-споконвіку історично-державний і демократичний. І цю істинну правду треба кожному українцю знати, пам'ятати і повертатися до своїх пращурів.

Демократія за весь час своєї тритисячолітньої історії від Великоскитії до сьогодні не стоїть на місці, але й не розвинулася до свого повного означення народовладдя, хоч вона мала на своєму шляху багато різних варіянтів без посередних і посередних представницьких форм, а всі форми демократії були та залишилися своєрідними покришками обману політичних систем революційно-клясової диктатури, замилювання очей народних мас. І нині ім'ям демократії спекулюють усякі інтернаціональні байстрюки. Справжньої і справедливої, позаклясової або надклясової демократії в житті-бутті державних націй поки що нема. І сумніваємося, що скоро буде...

— * —

Якщо ми хочемо, щоб нас поважали інші,
мусимо навчитися поважати самі себе.

Павло Загребельний–письменник

Петро ВОЗНЮК
громадська організація „Молоді республіканці"

УКРАЇНА ТА ІСЛЯМСЬКИЙ СВІТ

Останнім часом зростає значення ісламських країн завдяки зосередженим у них сировинним і людським ресурсам. Найвпливовішими державами ісламського світу нині є Туреччина, Єгипет, Савдівська Арабія, Іран, Пакистан та Індонезія. Загалом іслям сповідує населення понад сорока сучасних держав Азії та Африки, причому активна ісламізація „чорного континенту" триває досі. Значні ісламські осередки існують і в Европі (Боснія, Албанія, Македонія, Франція, Велика Британія), Америці (США, Ґаяна, Сурінам) і навіть в Океанії (острови Фіджі).

Пріоритетними для України слід вважати відносини з країнами Близького та Середнього Сходу. На важливість розвитку українсько-близькосхідних зв'язків вказували ще такі представники української політичної думки XX століття як Михайло Грушевський, Юрій Липа, Степан Рудницький, Андрій Синявський.

Проте мусульманський Схід став ареною політичного суперництва між Сполученими Штатами і Росією. Перші спираються передусім на Туреччину, Єгипет, Савдівську Арабію і „нафтові" монархії Перської затоки, другі–на частину колишніх центральноазійських республік СРСР (Казахстан, Киргизстан, Таджикистан), Іран, Ірак, Сирію. Ці держави вже включено до процесів геополітичного реґіону. За такої ситуації Україна навряд чи може розраховувати на налагодження з ними двосторонньої (без посередництва третіх країн чи наддержавних структур) політичної взаємодії. Мова може йти здебільшого лише про економічні та культурні контакти.

Однак в азіятському реґіоні існує ціла низка країн, які з тих чи інших причин не мають підтримки з боку великих держав. Це Туркменистан та Азербайджан, які не бажають ділити Каспійське море під диктатом Москви, але покищо не можуть очікувати на солідарність Заходу, котрий явно боїться зачепити важливі стратегічні інтереси Кремля. Це й новий, талібський Афганістан, уряд якого майже ніхто в світі не визнав. У Південній Азії–це Пакистан, підданий міжнародному осуду за прагнення зміцнити національну безпеку шляхом виготовлення власної ядерної зброї. Донедавна до цієї групи ісламських держав можна було віднести й Узбекистан, однак нинішня фундаменталістська загроза з Афганістану штовхає посткомуністичний тешкентський режим до тіснішої співпраці з Росією, насамперед у питаннях оборони. Саме на ці держави по-

винен звернути увагу офіційний Київ, шукаючи політичних та військових партнерів в мусульманському світі. На розвиток такої думки свідчить і успішний розвиток українсько-пакистанського співробітництва у військово-технічній сфері.

Серед наших ісламських сусідів на особливу увагу заслуговує Туреччина. Будучи членом НАТО з 1952 року, ця країна аж до початку 90-их років була насамперед інструментом американської політики в регіоні, не зважаючи на існуючі непорозуміння з Заходом (територіяльні суперечки з іншим членом НАТО–Грецією, кіпрська та курдська проблеми). З розпадом радянської імперії Анкара відчула можливість стати „центром ваги" всього чорноморсько-близькосхідного регіону, а згодом і поширити свій вплив у нині переважно проросійській Центральній Азії. Така позиція Туреччини тепер, безумовно, сприяє поступу українсько-турецьких відносин на всіх напрямках. До речі, наш найбільший чорноморський і найближчий ісламський сусід уже зараз є третім (після Росії і Китаю) експортером української продукції. Однак зовнішньо-політичні амбіції Анкари закономірно супроводжуються відчутним військовим зростанням: за даними натівських джерел, за останні десять років (з 1988 по 1998) військові витрати держави зросли на 3,6 млрд. дол., а у період 1993-1998 років Туреччина стал третім світовим імпортером озброєнь, витративши на їх закупівлю близько 7 млрд. дол. Таким чином, Туреччина стала єдиною з країн НАТО, що збільшила свої військові витрати після 1990 року. Це, звичайно, цілком відповідає новим лідерським прагненням. І все ж стрімке посилення мілітарного потенціялу найбільшої чорноморської держави не можна вважати однозначно позитивним фактом для національної безпеки України. До того ж новий регіональний лідер є нашим конкурентом у транспортуванні каспійських енерґоносіїв. Та все це, зрозуміло, має бути лише додатковим стимулом для налагодження тіснішого політичного діялогу з Анкарою.

Отже, найближчим часом ісламський чинник ставатиме впливовішим як у цілому світі, так і в реґіоні безпосередніх геополітичних інтересів нашої держави. Разом із тим рівень контактів Києва з більшістю мусульманських країн не відповідає реальним потребам і можливостям сторін. Тому нині ісламський вектор української зовнішньої політики є одним з найперспективніших.

(„Смолоскип")

Василь ВЕРИГА

ЧИ СССР БУВ ВІТЧИЗНОЮ УКРАЇНЦІВ І ЩО ЦЕ ТАКЕ ЗРАДА?

В газеті „Народна Армія", що виходить у Львові, з дня 27 листопада 1996 р. на сторінці 5-ій надрукована довга стаття про воєнні роки 1939-1945, у якій у підрозділі „У жорнах між гітлеризмом і сталінізмом", повторено твердження І. Каменецького, що „під кінець 1944 р. у збройних силах Третього Райху служило 200 тисяч українців. Про чисельність „української допоміжної поліції" у Райхкомісаріяті Україна можна судити з того, що за штатним розкладом вона мала налічувати 1% населення, тобто 170.000.

Автор статті у „Народній Армії" дає до того таке пояснення:

„Пояснювати перехід досить великої кількости людей (хоч і незначної порівняно з основною масою населення) на службу до окупантів лише зрадою за продовольчий пайок, як це тлумачилося радянською пропаґандою буде спрощенням ...досить поширений колабораціонізм у період фашистської окупації багато в чому можна віднести на рахунок вад і злочинів сталінського режиму.

Та далеко не всі, навіть з числа скривджених радянською владою, робили однозначний вибір на користь її ворогів. І, навпаки, є приклади, коли серед зрадників опинялися деякі пестуни цієї влади. У Києві, зокрема, на такий шлях став член ВКП(б) з 1931 р. перший секретар Ленінського райкому партії, Іван Романенко. Наляканий очевидно розстрілами в Бабиному Яру, він з'явився у приміщення київського Ґестапо і здався новим властям".

В дальшому ході автор згаданої статті говорить про високі ідеали жовтневої революції, але ані словечком не згадує про дійсно високі ідеали 22-го січня 1918 і 1919 років. І це було написане в 1996 році, тобто п'ять років назалежности, що є продовженням незалежности й соборности 1918-1919 років. Це вказує на те, що автор власне належить до тих, які вважали, що можна всім жертвувати, навіть власним народом в ім'я „великих ідеалів жовтня 1917".

Я не можу говорити про населення Східної України, тобто УРСР до 1939 року, можливо, що терором, голодомором і засланнями Москва зуміла переконати його, що СССР–це його вітчизна, і воно мовчало й чекало нагоди, щоб позбутися совєтського ярма. Вітчизною СССР був для членів Комуністичної партії, які користувалися всякими вигодами і привілеями. Але для маси населення, селян-колгоспників і робітників,–СССР не був і не міг бути вітчизною. Те, що мільйони українців були в рядах Совєтської Армії–то не було з любови до вітчизни, то був державний примус, який за-

ставляв їх іти в бій навіть з голими руками. Але ж вони здавалися сотнями тисяч в німецький полон, якого безглузда німецька політика не вміла належно використати. Через те найбільш надійними були відділи комсомольців, щось як „Гітлер-югенд" в Німеччині, виховані в партійному дусі і в погорді до свого рідного українського народу, його мови й культури.

Але населення Західної України не вважало СССР чи УССР своєю батьківщиною чи навіть вітчизною (я розумію, що це походить від слова „вітчим", а до вітчима рідко коли виявлялася любов пасербів?). Населення Західної України вважало СССР окупантом, а Україну колонією Москви. І Москва, застосовуючи русифікаційну політику насланими з Росії урядниками і жахливими мордами, засланнями, підтвердила своє вороже ставлення до українців. І тому коли вибухла війна, населення вітало німців як визволителів від московсько-большевицької неволі. Совєтське визволення Західної України виявилося без порівняння гіршим від польської окупації.

МАЙБУТНЄ УКРАЇНСЬКИХ УСТАНОВ В ЕВРОПЕЙСЬКІМ СОЮЗІ

У днях 30 березня до 1 квітня 2000 р. в приміщеннях Українського Вільного Університету в Мюнхені в присутності понад півсотні учасників відбулася конференція „Майбутнє українських установ в Европейськім Союзі", яку зорганізував цей Університет під патронатом Кир Михайла Гринчишина, ЧНІ, Апостольського Адміністратора Екзархату для українців-католиків в Німеччині і Скандинавії. Основною темою конференції було взаємоінформування, спільний розгляд й обговорення сучасної праці та перспектив дії в майбутньому українських наукових установ в Европейськім Союзі, зокрема Українського Вільного Університету в Мюнхені, Осередку Наукового Товариства ім. Шевченка в Сарселю біля Парижа, Філії Українського Католицького Університету в Лондоні, Бібліотеки ім. Симона Петлюри в Парижі та Осередку Товариства Св. Софія в Ґенку.

Зацікавлення, яке викликала ця конференція, відображено в спектрі країн, з яких прибули офіційні учасники, а саме: Україна, Німеччина, Франція, Бельгія, Італія, Швайцарія, Канада та Сполучені Штати Америки. З України прибули академік Микола Жулинський, заступник прем'єр міністра з гуманітарних питань, академік Олег Романів, голова матірного НТШ, проф. д-р В'ячеслав Брюховецький, президент Національного Університету Києво-Могилянська Академія та проф. д-р Василь Куйбіда, мер Львова.

Конференцію відкрив владика Михайло Гринчишин молитвою

і словом про духовий вимір і обов'язки діяспори. Проф. д-р Леонід Рудницький, Ректор УВУ і Голова Організаційного Комітету, з'ясував завдання конференції, а саме: пошуки шляхів забезпечення, скріплення й розвитку майбутньої діяльности українських наукових установ в Европейськім Союзі, які в світлі відродженої української державности та процесу европейського об'єднання набирають нового значення. Окремими сесіями керували проф. д-р Олекса Біланюк, Голова Української Вільної Академії Наук в Нью-Йорку, проф. д-р Юрій Курис, НТШ Канади, та проф. д-р Мирослав Лабунька, колишній ректор УВУ. Звітували про окремі установи о. проф. д-р Іван Музичка, проректор Українського Католицького Університету, проф. д-р Аркадій Жуковський, в. о. голови Европейського НТШ, о. д. проф. д-р Микола Шафовал, канцлер УВУ, та Петро Фірман, директор Осередку Св. Софія в Ґенку. Звіт проф. д-ра Володимира Косика, заст. голови Ради Бібліотеки ім. Симона Петлюри, що був в останній хвилині перешкоджений прибути до Мюнхену, був розданий присутнім, як також становище Канадського Інституту Українських Студій за підписом проф. д-ра Зенона Когута і проф. д-ра Франка Сисина.

Академік Микола Жулинський, заступник прем'єр-міністра, повідомив присутніх про основні напрямки праці кабінету прем'єр-міністра Віктора Ющенка відносно зв'язків з українцями поза кордонами батьківщини та по лінії гуманітарних наук.

Конференція пройшла в дусі конструктивної співпраці. Схвалено ідею необхідности дальшого існування українських наукових установ в Европейськім Союзі. Стверджено потребу збереження автономії кожної однієї наукової установи, але підкреслено доцільність взаємної консультації та співпраці. У перспективі потреб України– існування української наукової присутности в Европейськім Союзі є пріоритетом дня. Для досягнення оптимізації існуючих засобів покликано до життя Координаційну Раду, яка матиме свій осідок в УВУ та складатиметься з кожночасних голів і ректорів українських наукових установ в Европейськім Союзі. Першим головою цієї Ради обрано проф. д-ра Леоніда Рудницького. Покликано також Консультативну Раду фінансистів під головуванням д-ра Юліяна Куляса для розгляду можливостей поширення фінансової бази для дії згаданих установ.

Конференція привітала ініціятиву Української Держави засновувати в більших культурних і політичних центрах Заходу „Шевченківські Доми". Вирішено опрацювати окреме звернення до української діяспори з проханням сприяти пожертвами дальшій дії українських наукових установ в Европейськім Союзі.

Роман ПАНКЕВИЧ

УКРАЇНА ПРОЩАЄТЬСЯ З ІІ ТИСЯЧОЛІТТЯМ

Кінець 2000 року, який минає і в якому Україна прощається з XX століттям відзначався декількома вагомими річницями та подіями.

Минув рік після обрання Леоніда Кучми Президентом України на другий термін. Усім на пам'яті минулі 5 років президенства Л. Кучми. Адже це при ньому і очевидно під його керівництвом Україну охопила неймовірна економічна та соціяльно-політична криза: виробництво скоротилося більш як на 60%, катастрофічно зросло безробіття, так же катастрофічно впала платоспроможність населення, лібералізація цінової політики привела до неконтрольованого росту цін і витіснення з ринку вітчизняного виробника. Понад 80% населення проживає поза межою бідности. Зовнішній борг держави сягає астрономічної суми–13 мільярдів долярів, а точної інформації про внутрішній борг немає.

І ось таку людину, яка, разом зі своїм оточенням, безпосередньо причетна до неймовірного занепаду держави, громадяни України обирають президентом на другий термін. Причина такої абсурдної поведінки виборців лежить на поверхні–спрацювала перевірена в Росії технологія, коли реформатор–Кучма протистояв „червоній загрозі"–Симоненкові.

Підчас виборчої кампанії Л. Кучма при кожній нагоді підкреслював, що в разі його обрання Україна побачить нового президента. Покищо кардинальних змін в діяльності Л. Кучми не спостерігається, але в чисельних публічних виступах наприкінці року він переконує громадянство, що в Україні розпочався процес глобального переосмислення того, що вже зроблено і того, що необхідно зробити.

На конференції „Україна на порозі XXI століття" і підчас виступу в інституті міжнародних відносин він зробив ряд конкретних заяв про зовнішню та внутрішню політику України. Серед заяв та тверджень варто звернути увагу на наступні:

В галузі зовнішньої політики:

• Покращати відносини між Україною та Европейським Союзом; для цього треба українцям навчитися думати по-европейськи.

• Налагодити нормальні відносини з міжнародними валютними організаціями.

• Скептично оцінено перспективи СНД–в середині СНД існує декілька союзів; єдино можлива співпраця–за рахунок двосторонніх угод.

В галузі внутрішньої політики:

• Побудова сильної економіки як передумова вступу в Європейський Союз. Для цього треба посилити боротьбу з корупцією, припинити зрощування олігархів з державним апаратом, провести реформу судової та банківської системи, здійснити адміністративну реформу.

• Тінізація економіки не додає до бюджету 10-12 мільярдів гривень.

Політику держави визначають групи, які впливають на ВР, МВС, ЗМІ, судові інстанції, (припинити розмови про цькування уряду президентом. В. Ющенко сам сформував свій уряд і несе повну відповідальність за його діяльність).

Як результат Л. Кучма підкреслював, що:

• за 9 років Україна відбулася–створено нову історичну реальність,

• Україна пройшла 1 етап трансформації,

• перехідний період в Україні в силу об'єктивних обставин складніший, як у сусідів.

Л. Кучма вперше визнав деякі свої прорахунки:

• зменшення більш як на 50% економічного потенціялу держави,

• падіння життєвого рівня,

• погана демографічна ситуація,

• неґативний вплив російського чинника–жорстоке протистояння економічному суверенітету України.

Підсумовуючи перший рік президенства Л. Кучми на другий термін, більшість критично налаштованих аналітиків стверджує, що він все таки не має ясної перспективи розвитку України на найближчий час, не має чітких орієнтирів у внутрішній і особливо у зовнішній політиці, підлягає неґативному впливові свого найближчого оточення. З такими твердженнями годі не погодитися.

В кінці року минає також перший рік діяльности Кабінету Міністрів України (КМ) під керівництвом Віктора Ющенка. І хоч більшість ключових посад пов'язаних з економікою займають люди, які були членами попередніх урядів, КМ В. Ющенка називають реформаторським.

З приходом В. Ющенка до влади громадянство України пов'язувало великі надії. Адже він був першою людиною, яку не пов'язували з олігархами та корупціонерами, які протягом 9 років розкрадають Україну. За рік урядування КМ добився певних успіхів: припинено безудержне падіння економіки, почався хоч незначний приріст внутрішнього валового продукту. Уряд в основному погасив заборгованості по пенсіям та по платні працівникам бюджетної сфери. Почалося погашення зовнішнього боргу, виплати по державним позичкам. На 2001 рік ВР прийняла бездефіцитний бюджет запропонований урядом. Усі ці досягнення уряду В. Ющенка підкреслюють аналітики та спостерігачі. Але зубожіле громадянство покищо не відчуло на собі наслідків урядування В. Ющенка. Економічне становище тих, хто животіє за межою бідності, покищо не стало кращим. В. Ющенко впевнено прогнозує підвищення життєвого рівня населення в наступному році.

Парадоксально, але факт: усі попередні уряди України, не зважаючи на те, що ними керували люди „нечисті на руку", що було усім відомо, користувалися фінансовою підтримкою Заходу та його банківських установ. Україна за рік урядування В. Ющенка не одержала ні цента західної допомоги і то не зважаючи на те, що Захід при кожній нагоді заявляє про підтримку уряду В. Ющенка. До Києва весь час приїжджають чисельні представники фінансових кіл, які досі надавали допомогу Україні, проводяться переговори, видаються оптимістичні комунікати, а допомоги як і не було, так і немає.

„Зіркою першої величини" в уряді В. Ющенка є віце-прем'єр Юлія Тимошенко. Колишній олігарх, президент сумнозвісної компанії „Єдині енерґетичні системи України", права рука опального П. Лазаренка та жорстокий опонент Л. Кучми підчас президентської кампанії, невідомо як опинилася на ключовій посаді в уряді–віце-прем'єром з питань паливно-енерґетичного комплексу(ПЕК). З перших кроків своєї діяльности Ю. Тимошенко почала наводити порядок в ПЕК–цій ахіллесовій п'яті української економіки. Зросли платежі за спожиту електроенерґію, почалися реґулярні виплати платні шахтарям та енерґетикам. Були відмінені бартерні операції, які давали змогу розкрадати величезні кошти олігархам. Це викликало шалені атаки на Ю. Тимошенко і уряд в цілому. Л. Кучма також при кожній нагоді піддавав критиці Ю. Тимошенко і уряд. Появилися твердження, що уряд В. Ющенка піде у відставку на початку зими. Тепер цей термін переносять на весну. Ясно лише одне: ті, хто наживає величезні капітали, використовуючи безлад у ПЕК, ніколи не примиряться з діяльністю уряду В. Ющенка.

Великі надії покладала громадськість на гуманітарний блок уряду, в який увійшли віце-прем'єр Микола Жулинський, міністер культури Богдан Ступка, голова комітету засобів масової інформації Іван Драч. З появою тих людей в уряді, які завжди заявляли про себе як свідомі українці, українська громадськість пов'язувала надії на виведення з занепаду української культури, освіти, засобів масової інформації, книгодрукування тощо. В першу чергу були сподівання, що вказані урядовці припинять жахливу русифікацію України. Те, що діється в Україні на 10 році незалежности, просто не можна збагнути: Україна, і в тому числі Західна, на очах перетворюється в рускоязичну державу, в якій усе національне скоро опиниться на марґінесі суспільного життя. На жаль, вказані урядовці за рік урядування не змінили ситуації на краще, вона весь час погіршується. Чисельні комісії, наради, семінари, конференції, які вони проводять, заяви та жонґлювання статистичними даними нічого не міняють. Продовжується повним ходом русифікація України, нищення всього українського.

Те само можна ствердити по питанню визнання національно-визвольної боротьби українського народу 20-60 років. Вже більше 10 років свідоме українське громадянство бореться за те, щоб визнати визвольні змагання українського народу, відновити історичну справедливість, віддати шану тим, хто боровся та загинув за самостійну українську державу. На превеликий жаль, уряд В. Ющенка нічого істотно не зробив. Урядова комісія, в яку входять завзяті противники цього визнання, застряла в суперечках і ситуації не змінить. Сам В. Ющенко, хоч заявляє, що він українець, ні разу не висловився чітко про визнання національно-визвольних змагань. Йде до цього, що 10 річницю незалежности України учасники визвольних змагань зустрінуть як громадяни другого сорту у своїй державі.

Слід також з прикрістю відзначити, що уряд В. Ющенка повністю не володіє інформаційним простором України. Прем'єра та його заступників час від часу показують по телелебаченню, де вони виголошують лише декілька слів. Громадянство не має інформації про діяльність уряду В. Ющенка, про його успіхи та невдачі, про перешкоди, які чиняться його діяльності. Тому громадяни підтримують уряд В. Ющенка радше інстиктивно, покладаючи на нього останні надії, а не за конкретні результати його діяльности, які громадянству не відомі.

Розглядаючи ситуацію в Україні наприкінці XX століття, не можна не торкнутися питання закордонної політики держави. Заміна на посаді міністра закордонних справ явно прозахідного Бориса

Тарасюка невизначеним Анатолієм Зленком, про якого сам Л. Кучма сказав „що він не скаже ніколи „ні, так", „ні, ні", за твердженням більшости аналітиків, ставить хрест на прозахідну політику України. Адже постійна риторика Л. Кучми про те, що Україна чітко зробила прозахідний вибір, перекреслюється конкретними кроками в напрямі щораз то більшої інтеґрації з Росією, яка все тугіше затягує нафто-газовий зашморг на шиї України. Зречення від західного напряму найкраще засвідчують відносини з Польщею, яка проголосила Україну своїм стратегічним партнером та мала твердий намір відстоювати інтереси України перед Заходом. Чисельні зустрічі українських урядовців і, в першу чергу, Л. Кучми з польськими партнерами закінчуються деклараціями, які не мають ніяких конкретних наслідків з української сторони. Останнім часом поляки вже відкрито заявляють про те, що не розуміють політики України і, в першу чергу, в таких важливих питаннях, як: будівництво газопроводу в обхід України та Одеського нафтотерміналу, який хоч трохи звільнив би Україну від російського зашморгу.

15 грудня Л. Кучма, як і обіцяв, закрив Чорнобильську АЕС. Закриття ЧАЕС було проведено з великою помпою, вершиною якої було урочисте зібрання в палаці „Україна". І хоч там лунали молитви за жертвами Чорнобиля, то церемонія закінчилася співом „Многая літа" не відомо з якої нагоди. Адже ЧАЕС на сьогодні забрала більше як 500 тисяч жертв і число їх невпинно збільшується. Проти закриття ЧАЕС, іменно в грудні, запротестувало багато депутатів ВР, адже в період найбільшого зимового навантаження держава втрачає 5% всієї електричної енергії. Закриття ЧАЕС породить безліч соціяльно-економічних проблем. 5 тисяч працівників ЧАЕС через рік опиняться без праці, а „столиця" ЧАЕС місто Славутич без фінансування. Наврад чи Україна впорається самотужки з цією проблемою, а на повноцінну допомогу Заходу ледве чи можна сподіватися, спостерігаючи за допомогою Заходу в рік діяльности уряду В. Ющенка.

Політична ситуація в Україні у 2000 році характеризувалася також протистоянням між Президентом і ВР. Причина–імплементація результатів квітневого референдуму. Л. Кучма наполягав на негайному їх впровадженні, ВР під керівництвом О. Ткаченка чинила спротив. Протистояння закінчилося утворенням пропрезидентської більшости та зміною керівництва ВР.

Але найбільш резонансна подія в Україні в кінці року це так звана „касетна справа".

Про неї знає вже очевидно цілий світ. З трибуни ВР голова СПУ,

„вічний опонент" Л. Кучми Олександер Мороз, озвучив авдіокасету з записом розмов між Л. Кучмою, главою його адміністрації В. Литвином та міністром внутрішніх справ Ю. Кравченком у справі „полагодження" справи журналіста Г. Гонгадзе, яка привела до його таємничого зникнення і можливо загибелі. В цю справу були замішані найвищі посадові особи України і, в першу чергу, керівники силових структур. Відбулися спеціяльні слухання у ВР з демонстрацією авдіо- та відеокасет зі свідченням офіцера СБУ, який нібито зробив запис розмов в кабінеті президента. В бій кинулися вічні опоненти Л. Кучми з числа народних депутатів. Протистояння між ВР та Л. Кучмою розгорілося з новою силою. Спостерігачі та аналітики переконливо стверджують, що правда відома багатьом депутатам ВР, але їх не цікавить суть справи–доля Г. Гонгадзе. Окремі депутати та політичні партії „печуть свою печеню", полагоджують свої особисті інтереси як на сьогодні, так і на перспективу наступних виборів до ВР. Не зважаючи на галас вчинений цією подією, досі ніхто не дав переконливої відповіді–а хто ж замовник цієї справи. Адже усім зрозуміло, що ні О. Мороз, ні інші депутати ВР самотужки не могли б розкрутити цю справу, яка вимагає величезних коштів. Стверджують, і, мабуть, не безпідставно, що за цією справою стоять олігархи, яким Л. Кучма „наступив на хвіст". Відповіді на це питання покищо немає.

Цей рік наглядно продемонстрував, що в Україні на 10 році незалежности немає не то що елементарного порозуміння між основними гілками влади–президентом, ВР та КМ, але весь час мають місце протистояння між ними. Хіба в таких умовах може нормально розвиватися держава? Громадянство з великим задоволенням зустріло появу пропрезидентської, антилівої більшости у ВР, сподіваючись на кінець протистояння між президентом та ВР. Але коли у ВР почала утворюватися проурядова більшість на підтримку В. Ющенка–президент різко запротестував. Він заявив, що існування більшости у ВР –це абсурд. Що, мовляв, такого немає ніде у світі. Але очевидно абсурдною є заява президента. Адже уряд може функціонувати лише тоді, коли має підтримку більшости парля-менту.

XX століття Україна покидає в критичному стані: системна криза пронизала усе суспільство, має місце правове та кримінальне свавілля, ВР паралізована, за рік, що минув, не ухвалено основних законів: податкового, цивільного, кримінального та багато інших, олігархи не зацікавлені у проведенні реформ, які зупинилися на півдорозі.

Відомий правозахисник Євген Сверстюк стверджує: хижаки-наглядачі розграбували державу, людина в державі зведена до „0".

Але він стверджує також, що в першу чергу цьому винен сам народ України, винна його байдужість, небажання втручатися в державні справи та протестувати проти такого стану держави. Поки громадянство не пробудиться з летаргічного сну, ситуація ніколи не зміниться на краще.

Закінчити ці сумні реалії треба все таки на оптимістичній ноті. Не може бути такого в природі, щоб народ наділений такими достоїнствами, який живе на такій благодатній землі, мусів так скніти і вести таке жебрацьке життя. Здорові сили народу мусять нарешті піднятися на протест і змінити ситуацію на краще.

У XXI столітті Україна займе достойне місце у „народів вільних колі!"

Львів, грудень 2000 року

МОВОЮ ФАКТІВ

Кількість російських шкіл в Україні–2 940 (учнів–2 700 000). Примітка: У 1999-2000 навчальному році в Україні діють 2 285 російськомовних дошкільних закладів. Окрім того, у 1 269 дошкільних закладах функціонують групи з російською мовою навчання та виховання.

В Україні функціонує 2 339 шкіл з двома мовами навчання, одна з яких є російською. Російську мову як предмет вивчають 1 855 472 учнів, факультативно–97 742 учні.

В окремих реґіонах цей покажчик становить:

Автономна Республіка Крим–97,8%, Луганська область–95,2%, Донецька область–88,3%, Запорізька область–58,8%, Одеська область–55,4%, Харківська область–48,8%, м. Севастопіль–98,4%.

Кількість державних українських шкіл Росії–0 (учнів–0).

Кількість вищих та середніх спеціяльних учбових закладів в Україні, які готують російськомовних мовознавців–35.

Кількість вищих та середніх спеціяльних закладів в Росії, які готують україномовних мовознавців–0.

Кількість студентів в Україні, які вчаться російською мовою 466 120 (56,2%).

Кількість в Росії, які вчаться українською мовою–0.

Кількість російських театрів в Україні–30, українсько-російських–36. *Кількість українських театрів в Росії–0.*

Кількість державних газет та журналів в Україні російською мовою–1 356. *Кількість в Росії українською мовою–0.*

ВІСНИК товариства української культури Кубані

На військові теми

Володимир МОЛОДЕЦЬКИЙ

ІНТУЇЦІЯ І ТАКТИКА

Здавалося б, що таке абстрактне поняття як „інтуїція" не повинно мати місця у „воєнному мистецтві" яке є оперте на стислій логіці і точному, детальному обрахунку. Одначе так не є. Щораз більше військових теоретиків, зокрема теоретиків пов'язаних з наймогутнішою тепер армією світу, тобто американською, починають задумуватися над тим, яку ролю у воєнних операціях відіграє інтуїція польового командира. Цікава тема і варто над нею дещо подумати.

Майор збройних сил США Браєн Рейнвальд уважає, що інтуїція не якась надприродна сила, але радше шостий орган чуття чи пак шостий сенс, який кожна людина може розвинути. Не зважаючи на це, що інтуїція є феноменом підсвідомости, вона залежна від професійного знання якоїсь ділянки і є підсвідомим продовженням професійного току думання. Донедавна уважалося, що технологія, автоматизована команда і технологічно процесована інформація будуть домінувати на полях боїв 21-го століття. Уважалося, що майбутня війна буде „гігантський артилерійський двобій" уживаючи ультрамодерної „мудрої" амуніції. Війна такої натури змушувала б комплектно змінити процес командування в полі боїв. Таке думання відкидало історичну ролю командира і його абсолютне значення у вирішенню бою. Уважалося що ґвалтовно розвиваючась воєнна технологія стане вирішальним чинником у бою, відсуваючи командира на друге місце. Одначе, студіючи минуле, опираючись на досвіді, аналізуючи всі аспекти бою, аналітики почали повертатися до старого погляду, що перевага у наймодернішій технології не може сама виграти війну. Вправді, недавно ведена війна проти сербів у Косово показала, що можна було виграти війну без сухопутніх військ, тобто оминаючи польового командира. Але ця війна–це радше вийняток, а не правило. Росія, наслідуючи НАТО, хотіла вести таку війну проти чеченців, але, як показують факти, це їм не вдалося. Тому всі роздуми про вигляд наступної війни мусять реалістично взяти до уваги ролю, яку відіграє у війні людина, зокрема польовий командир. Розвиваючи нові технології ведення майбутніх воєн, не звертаючи уваги на ролю, яку в тих війнах буде відігравати людина, зокрема польовий командир, є не повні і не можуть дати вповні позитивних вислідів. Технологія, навіть найбільш досконала, не може мотивувати вояка віддати життя для осягнення мети. Рі-

шень командира не заступить жодна машина, навіть найбільш модерний комп'ютер.

Історія показує, що вмілість командира уявити собі противника і його можливі рішення відносно терену, на якому відбувається бій, передбачити можливі маневри противника і зробити правильні і своєчасні рішення, випереджаючи маневр противника, завжди були рішальними для успіху бою. Інтуїтивне відчуття потягнень противника, оперте на докладнім знанню того противника, є важним чинником для правильного рішення. Командири рідко коли мають повну контролю над подіями бою. Успішний генерал–це не конче той, хто точно опрацював плян дії і точно його дотримується, а радше той, який інтуїтивно бачить у хаосі вирішаючі перехідні можливості, і змісця вміло їх використовує. Інтуїція уможливлює і помагає командирові перебороти непевності і замішання, типові кожному бою, і зробити правильні рішення у жахливих обставинах і ограничених можливостях. Тактична інтуїція є абсолютною конечністю для командирів майбутніх армій. Інтуїція–це суть командування боєм, а не якась містика, або якийсь неосяжний хист. Колись Наполеон Бонапарте сказав, що „командир бачить очима уму і, розглянувши цілість, знає і рішає на підставі надхнення і інтуїції".

На підставі дослідів можемо сказати з певністю, що: а) інтуїція є явищем підсвідомости, б) є вповні залежна від знання, опертому на досвіді; є широким, необмеженим процесом думання. Інтуїтивний процес містить в собі відношення між психологічними і біологічними функціями. Весь процес відношення між умом і фізіологічними й біологічними функціями є дуже комплексний і пояснювати його треба залишити фахівцям. Загально одначе можемо сказати, що інтуїтивний процес починається тоді, коли ум отримав інформацію зором, слухом і іншими сенсами і засобами, і, зорганізувавши ті інформації, заховав їх в мозку. У минулому багато провідників займалися проблемою інтуїції. Фрідріх Великий, маршал Морісе де Сакс, Карль Кляузевіц розуміли важливість інтелекту командира і його інтуїції. Кляузевіц дав таку дефініцію інтуїції: „Вміння бачити події нескомплікованими, бачити цілість, а не тільки поодинокі її частини, і вміння змісця бачити й розуміти наслідки тієї події". Школа піхоти збройних сил США помістила у свому вишкільному журналі таке пояснення інтуїції: „Вміння одним поглядом зрозуміти велику тактичну ситуацію, включаючи терен, і тоді скоро зробити рішення на підставі того зрозуміння ситуації".

Фрідріх Великий бачив інтуїцію як ментальний факультет для зорової аналізи терену і аналізи ворожої ситуації. На його думку,

інтуїцію можна розділити на дві окремі частини. Перше–це здібність змісця оцінити скільки військових формацій можна змістити на полі бою, на яке ми дивимося. Здібність, яку можна осягнути через досвід. Друге–це здібність оцінити від першого погляду всі можливості, які в тому терені можна використати. На його думку кожна людина може набути і розвинути той талан. Фрідріх Великий дальше пояснив інтуїцію в той спосіб: вміння осягнути через практику, яка є підставою інтуїції, довір'я до свого знання військового діла, яке в одну мить можемо перенести з підсвідомости у повну свідомість. Помимо того, що він уважає знання підставою інтуїції, він переконаний, що теоретичне знання є без вжитку, якщо воно не є підтримане позитивною практикою. Другий великий полководець і воєнний теоретик 18-го століття де Сакс, натякаючи на інтуїцію, пояснив одним реченням вимоги для успіху в бою: „Бачити нагоди виникаючі з ситуації, і знати як їх використати". І додав, що добрий генерал повинен посідати здібність вмить імпровізувати. Він повинен вміти просякати в уми своїх вояків, рівночасно залишаючи свої думки нерозпізнаними.

Наполеон Бонапарте був переконаний, що добрі полководці мають вроджений процес інтуїтивного думання, інстинкт для пізнання дійсної ситуації, яка іноді може бути закритою, і вміння бачити ясно наслідки, коли ситуація зовсім неясна. Для нього інтуїція–це вміння в одну мить бачити цілість ситуації, вміння набуте через знання, яке можна осягнути через докладні студії і аналізи боїв, ведених у минулому великими полководцями.

Сьогодні в американських школах для польових командирів підкреслюється, що такі властивості вояка, як: відвага, психічна витривалість, лояльність–це властивості, впоєні воякам їхніми польовими командирами, які, в свою чергу, впоюють ці прикмети, опираючись у більшості на інтуїцію. Тому у вишколі польових командирів підкреслюється, що інтуїція конечна для успішного виконання командних обов'язків. В американській армії тактична команда відома як „бойова команда". Інтуїція відіграє вагому ролю в концепції „бойової команди" і слугує підставою для всіх підставових кваліфікацій польового командира. Концепція „бойової команди" була розроблена генералом Фрідріком Франксом, підкреслюючи значіння командира, а не технології, в бою. На думку ген. Франса, „бойова команда" означає бачити, що є тепер, уявляти собі майбутню ситуацію і що треба зробити для успішного заключення акції та вміння провести це в дію, поносячи мінімальні жертви. Головні аспекти „бойової команди", які прямо полягають на інтуїцію польового командира є:

роблення рішень, уява можливостей, формулювання концепції бойової свідомости, тобто підбір часу і місця для дії, і знати, як і коли проводити зміни і поправки до пляну. Ген.-поручник Л. Д. Гольдер додає, що талановитий тактик бачить можливості, яких інші не бачать тому, що він розуміє, як розвивати сенс інтуїції.

Інтуїція відіграватиме вагому ролю так довго, як довго війни залишаться насильним зударом інтелектів, ведені далеко неперфектними людьми. Зі зміною технології польові командири мусять мінятися також, але їх людські характеристики і психогенічні функції залишаться незмінними.

Війни майбуття будуть ведені під впливом збільшеної смертельної сили зброї і через це менш сконцентроване її розташування, збільшеної прецизії вогню, більшої інтеґрації розвинених технологій. Одначе, так би мовити, „мистецька" частина війни залишиться незмінною. Винахідливість, інтуїція, провідництво, мотивація і роблення рішень в несприятливих обставинах ніколи не втратять своєї вагомости, бо вони становлять есенцію війни.

Інтуїція ані не є містичною, магічною силою, ані не є ексклюзивною для кількох упривілейованих одиниць. Це розвинений ментальний факультет, який автоматично знаходить і аналізує підсвідомо заховані інформації і переводить їх у свідомість, уможливлюючи роблення відповідних рішень. Інтуїція постачає логічні альтернативи до розв'язки скомплікованих проблем, сенс порядку до хаотичних ситуацій, і уводить фаміліярність у зовсім нефаміліярні обставини. Це есенція того, що американська військова думка дефінює як „бойова команда". Це ідеалізоване тактичне провідництво (leadership). Технологія–це тільки допоміжний чинник. Головним чинником є польовий командир, якого значення не дається заступити.

РОЗШУК

Я розшукую когось, хто під час перебування в дивізії знав і пам'ятає брата мого батька **Олексія Кісь (Alex Kis)**, уродженого в м. Великі Мости Сокальського району на Львівщині. Все, що я про нього знаю, це те, що він був поранений на Східній Україні, вивезений на лікування до Німеччини, де під час одужання служив в протиповітряній обороні і під час одного з нальотів загинув і похоронений в м. Wittenberg. Мене цікавить: може хтось має його фотографії, яких, на жаль, ні в кого з нашої родини не збереглося.

1460-12 Polonia Park Place
Windsor, ON N8Y 4W1
tel. 519 9746131

ВІЙСЬКОВА СИМВОЛІКА УКРАЇНИ НАРУКАВНІ ЗНАКИ 1992-1999

Виданий у Києві каталог представляє 269 нарукавних знаків військових частин, установ, військово-навчальних закладів та інших підрозділів Збройних сил України з фондів Центрального музею Збройних сил України. З каталогу передруковуємо „Передмову".

Редакція

Питання про розрізнення своїх військ на полі бою і надання їм ознаки приналежности до своєї держави вочевидь важливе. Впродовж усієї історії великі чи малі країни, кожна по своєму, вирішували це питання. Прапори, щити, одяг, звук, малюнок та багато інших засобів використовувались і використовуються для цього. У XX столітті в Україні питання про розрізнення військових формувань виникло одразу у 1917 році з утворенням Центральної Ради і проголошенням курсу на автономізацію. Всієї остроти воно набуло після прийняття рішення про створення незалежної Української держави. На перших порах великих змін в уніформі військових частин не відбулося–використовувалася форма існуючих на той час армій. Для розпізнавання підрозділів вводились кокарди з Тризубом, жовто-блакитні банти на груди і згодом чотирикутник жовто-блакитного кольору в кутку коміра шинелі чи френча.

З встановленням в Україні у 1918 році влади Гетьмана П. Скоропадського робота по впровадженню національної символіки у військах набула широкого розмаху. За його рішенням цілі дивізії і полки одягалися в спеціяльно розроблений для них одяг. Загальновідомі 1-а Українська кінно-козача дивізія, або „сірожупанники", 1-а Українська козача дивізія, або „синьожупанники", Сердюцька дивізія, Любенський полк цієї дивізії, а також Штаб і Конвой Ясновельможного пана Гетьмана кожен отримали свою форму і знаки розрізнення.

З падінням Гетьманського правління розробка і впровадження форми одягу для армії проводилась вже під керівництвом Головного Отамана військ Української Народної Республіки С. Петлюри. У цей період було зроблено чимало. Форма одягу стала більш практичною для використання в умовах бою. Кожному роду зброї вводились власні знаки. Для розрізнення військовослужбовців застосовувалась система шевронів або нарукавних знаків. Вперше

було використано в якості нарукавної нашивки Тризуб, як ознаку приналежности війська до держави. Після встановлення радянської влади в Україні і включення військових частин і підрозділів Збройних сил України і Криму до складу Червоної армії використання національних символів припинилося. Робота по впровадженню військової форми цілком підкорилася потребам і вимогам радянського війська.

З проголошенням Акту про незалежність і підпорядкуванням Верховною Радою України військових формувань створеному у 1991 році Міністерству оборони України, військовим керівництвом одразу було порушене питання про відповідність зовнішніх військових атрибутів війська символам держави. В основному зусилля були зосереджені на відпрацюванні проєктів форми одягу для військовослужбовців Збройних сил України. В контексті цього порушувалося питання і про нарукавні знаки. Шлях до перших зразків був із непростих.

У першу чергу були розроблені і впроваджені нарукавні знаки для роти (сотні) Почесної варти, військовослужбовці якої зустрічали офіційні делеґації іноземних держав, а також для підрозділів Збройних сил України, які діяли у складі миротворчих сил Організації Об'єднаних Націй. Найперші нарукавні знаки (автор О. Руденко) ще носять на собі відбиток і вплив радянських традицій, повторюють розмір і форму нарукавних знаків радянської армії, але й водночас мають за основу елементи національної геральдики. У 1992 році міністром оборони України генерал-полковником Констянтином Морозовим було поставлене завдання розробити і впровадити у Збройних силах України військову символіку, яка б повністю замінила радянську. Пропонувалося впровадити у життя нові Бойові прапори військових частин, видів Збройних сил, замінити фурнітуру на формі одягу, розробити саму форму військовослужбовців Української армії. Це завдання покладалося в цілому на начальника Тилу Збройних сил України генерал-полковника Григорія Міхайліченка і зокрема Центральну речову службу. В надрах цієї служби була створена Центральна науково-технічна лабораторія по розробці форми одягу, яка й обіймала питання нової уніформи.

Перейти повністю на нову військову символіку передбачалося до 30 жовтня 1993 року. Однак перехід затягувався. За поданням Міністра оборони України генерала армії України Віталія Радецького у квітні 1994 року Президент України Леонід Кравчук видав Указ „Про військову форму одягу військовослужбовців Збройних сил та інших військових формувань". На виконання цього указу у червні 1995 року наказом міністра оборони України Валерія Шма-

рова були оголошені Правила носіння військової форми одягу військовослужбовцями Збройних сил України. Цими правилами встановлювалися нарукавні знаки Військово-повітряних сил та авіації сил Протиповітряної оборони, Військово-морських сил, загальновійськовий нарукавний знак, нарукавний знак аеромобільних військ, морської піхоти, диригентів та музикантів, вихованців військових частин. Концепція цього наказу виключала існування нарукавних знаків окремих військових частин. Хоча на цей період уже мали свої знаки військова частина 39288, 23-я аеромобільна бриґада, 1-а аеромобільна дивізія, бриґада аеромобільних військ у м. Хирів, управління і штаб бриґади морської піхоти, база зберігання озброєння і техніки військ зв'язку Прикарпатського військового округу (автор М. Слободянюк), Військово-повітряних сил в авторстві В. Ляхова та багато інших.

Ініціятива військ не мала заперечень з боку вищого військового керівництва, але й не отримала підтримки. Подекуди навіть з'явилася тенденція до заборони нарукавних знаків, які не були введені Правилами носіння форми одягу. Ситуація змінилася восени 1996 року, коли з ініціятиви начальника Головного управління виховної роботи Міністерства оборони України генерал-лейтенанта Володимира Ситника до військ надійшли розпорядження міністра оборони України генерала армії України Олександра Кузьмука про розробку символіки частин та з'єднань. Міністром оборони було поставлене завдання відпрацювати ескізи нарукавних знаків і подати їх на затвердження до Міністерства оборони. Одночасно було створено комісію по доопрацюванню військової символіки у Збройних силах України на чолі з першим заступником міністра оборони України генерал-полковником Іваном Біжаном. Хоча комісія й зосередила свою увагу на відпрацюванні проєктів знаків клясної кваліфікації, все ж її робота позитивно вплинула і на стан розробки і впровадження у військах військової символіки і конкретно нарукавних знаків.

У видах Збройних сил і військових округах були створені свої геральдичні комісії. Як результат появилися нові нарукавні знаки– інженерних військ, 24-ї, 72-ї, 92-ї, 93-ї, механізованих дивізій, 26-ї артилерійської дивізії, 30-ї танкової дивізії та багатьох інших військових підрозділів. Особливо слід відмітити систему нарукавних знаків 72-ї механізованої дивізії (автор В. Пекний). В першу чергу вона цікава тим, що об'єднала єдиним рішенням форму і зміст нарукавних знаків. Форма повторюється для всіх частин дивізії, а зміст міняється у відповідності до призначення конкретної частини. Кожна військова частина, що входить до складу дивізії отримала свій геральдичний символ. Цей символ використовується у поєд-

нанні із гербом міста, в якому дислокується дивізія. Це був перший зразок цілісної системи нарукавних знаків. Вже за цим зразком системно розроблялись нарукавні знаки для інших дивізій.

Даний каталог представляє нарукавні знаки, які були розроблені у Збройних силах України протягом 1992-1999 років. Представлені нарукавні знаки розподілені за такими розділами: загальновійськові знаки, нарукавні знаки військовослужбовців підрозділів і частин Сухопутних військ, нарукавні знаки військовослужбовців Військово-повітряних сил і сил Протиповітряної оборони, нарукавні знаки військовослужбовців Військово-морських сил, нарукавні знаки військово-навчальних закладів Збройних сил України. Представлені у каталозі нарукавні знаки є матеріяльним підтвердженням становлення української школи військової емблематики і свідченням того, що Збройні сили України пройшли етап розвитку власної символіки, який чітко визначив напрями і тенденції подальшого руху–руху до цілісної системи.

Віктор Карпов,
підполковник,
начальник Центрального музею Збройних сил України

ПОДАЙТЕ НА ВІЙСЬКО...

Бюджет на армію не дає навіть чверті від потрібної суми

У бюджет призначено трохи більше шести мільярдів гривень. Цю суму головний військовий фінансист назвав „критично мінімальною". Вона дозволить тільки підтримувати бойовий дух і техніку в належному стані. Бо на 20 мільярдів менша від того, що справді потрібно військовикам для повнокровного функціонування.

Однак економічна криза не дає можливості розвернутися українським генералам. У цей рік вони вступили з боргами на один мільярд двісті мільйонів гривень, з яких 266 мільйонів гривень становили борги за грошовими виплатами, тобто заробітна плата кадровим військовикам і виплати строковикам. А тут ще й пільги за житлово-комунальні послуги познімали разом з продовольчим пайком. Щоправда, з липня військовим підняли оклади. Але з виплатою–проблеми. Борги за минулі роки, за словами Івана Марка, вдалося зменшити до 185 мільйонів гривень, однак це нікого не втішає.

Військові фінансисти і командування Збройних сил думають над тим, як би найраціональніше і найсправедливіше використати ці кошти. Добре, що хоч уряд знайшов потрібні кошти для того, аби повністю розрахуватися з минулорічними боргами за житлово-комунальні послуги.

Тарас БАЗЮК

ПІВСТОЛІТТЯ ПРАЦІ І БОРОТЬБИ

Минуло 50 років існування Братства колишніх вояків Першої Української дивізії Української Національної Армії. Перед ними були рік організації і навчання та рік бойових дій проти ворогів України–російських більшовиків і їх прихильників на фронтах Другої світової війни. Коли дивізія була інтернована альянтами, почалася напружена ідейна боротьба проти намагання ворогів відправити дивізійників „на родіну" для фізичного знищення. У нелегких умовах полону колишні вояки інтенсивно працювали над своїм освітнім і фаховим рівнем. Велика кількість високоосвічених старшин уможливила організацію в таборах полонених вищої освіти, гімназії, фахових курсів, спортивних команд, драматичних гуртків, випуск власних часописів, створення хору „Бурлака", який проніс і прославив українську пісню по всьому світу і який співає й до сьогодні. Ми мали нагоду недавно слухати його в Івано-Франківську, Рогатині і навіть у Києві під час урочистого концерту з нагоди Дня незалежности України.

Західні альянти, і особливо командування англійської армії, почувши виступи цього хору і побачивши бездоганну поведінку українських вояків у таборах, перевезли їх до Великобританії, вважаючи, що українці не посоромлять свою націю і стануть зразковими громадянами Англії та інших західних країн, таких як Канада, США, Німеччина, Арґентина, де вони й сьогодні проживають і гідно представляють Україну перед світом. Після 1948 р. „дивізійникам" довелося тяжко працювати і водночас вчитися.

З їх середовища вийшли греко-католицькі і православні єпископи, ректор і професори Українського Вільного університету в Мюнхені та інших світового значення вищих навчальних закладів, учені, інженери і бізнесмени, знамениті фахівці різних професій, письменники і журналісти. Вони посилили стару українську заробітчанську еміґрацію організаційно і політично, надали їй патріотичного забарвлення. При цьому їм довелося боротися проти спроб аґентури КҐБ дискримінувати перед світом історію дивізії і українців як націю. Навіть деякі „свої приятелі" намагалися називати дивізійників колябoрантами, забуваючи, що тільки завдяки дивізії гітлерівці дали можливість десяткам тисяч українців еміґрувати на Захід.

Щоб успішніше вести цю боротьбу, колишні вояки дивізії об'єдналися в окрему комбатантську організацію–Братство. З самого початку воно утворило Суспільну службу, яка допомагала матеріяльно

інвалідам війни і вдовам полеглих. Цю діяльність Суспільна служба комбатантів продовжує і сьогодні, помагаючи побратимам в Україні, які після війни боролися в рядах УПА, а пізніше каралися в сталінських концтаборах. Суспільну допомогу несуть Україні й окремі ветерани дивізії: К. Ленчик з Англії, В. Сірський із Канади, І. Руденський і М. Шарко зі США та багато інших, які допомагають також сиротинцям, дитячим садкам, школам і лікарням коштами, ліками, одягом, надсилають бібліотекам сотні книжок. Братство з часу організації видавало часопис „Вісті", а пізніше і до сьогодні–„Вісті комбатанта". Діє і товариство охорони воєнних могил Братство „Броди-Лев", яке збирає кошти і спорудило пам'ятники на могилах полеглих вояків дивізії в багатьох місцевостях Австрії, меморіяльний цвинтар з каплицею під Золочевом та в селах у районі кровопролитної битви під Бродами. Товариство відбудувало пам'ятники і спорудило нові на могилах Є. Петрушевича, Д. Вітовського і Чучмана в Берліні, інтернованих вояків армії УНР у Польщі, де Президент України Кучма разом із президентом Польщі Кваснєцьким недавно поклали вінки, допомогло спорудити пам'ятник карпатським січовикам на Яблуницькому перевалі, збудувало пам'ятник героям Крут.

Окремо треба відзначити Об'єднання колишніх вояків українців у Великобританії, більшість членів якого–вояки дивізії, так само, як і його голова–д-р Святомир Фостун. Воно встановило меморіяльну дошку на львівській ратуші, а недавно спорудило величний меморіял героям Базару на Житомирщині.

Необхідно відзначити видавничу діяльність братства. За 50 років видано книги з історії дивізії, історії України, спогадів, публіцистики. В Україні відомі такі імена дивізійників, як: Павло Грицак, Олег Лисяк, Мирослав Малецький, Володимир Молодецький, Роман Колісник, Василь Верига, Роман Крохмалюк, Євген Побігущий, Лев Стеткевич, Роман Лазурко, Роман Висоцький, поет Богдан Бора та багато інших.

Роки йдуть, багато ветеранів дивізії відійшло у вічність. Їм вдалося перемогти морально всілякого роду ворогів і наклепників. І в незалежній Україні боротьба продовжується. Ґалицьке братство, що є часткою світового Братства, теж працює, дивізійники беруть участь у громадському житті, пишуть статті до газет, пишуть і ставлять п'єси, поширюють правду про дивізію. Наші вороги сотні років намагались перетворити українців на малоросів і рабів. Нелегко буде підвести їх з колін. Але правду не можна знищити. Правда переможе!

Володимир МАЛКОШ

Документація про 1-шу УД УНА

Телепередача "SS in Britain"

Після багатьох провірень вояків дивізії «Галичина», відомої також як 1-ої Української Дивізії Української Національної Армії, починаючи з 1945 року в полонах–американському у Німеччині й англійському в Італії–а згодом державною комісією для виявлення воєнних злочинців під головуванням судді Джуля Дешена в Канаді й комісією в Австралії, жодних злочинів не доказано.

Не зважаючи на ці заходи, знайшлися нові «історики-ревізіоністи», бажанням котрих стало опрокинути дотеперішні досліди. Взявши відому журналістичну девізу, що одна світлина варта більше, ніж тисячу слів, вони випродукували одно-годинний «документальний» телефільм. Фільм–це радше компіляція різних воєнних вирізків, серед яких зовсім немає фільмових кадрів з вишколу, а тим більше бойових дій Дивізії, але включає сучасні зйомки т. зв. свідків. Коментатор інтерпретує все по-своєму так, що в глядача викликує враження, що він, глядач, слухає з екрану людей-свідків, а в дійсності–це велика облуда. Це, до речі, доказав проф. Мушинка, який відбув зустріч у Словаччні з двома жінками-свідками тих подій. (Див. Микола МУШИНКА: «Звіт про науково-дослідню експедицію в с. Ніжна Боца», «Вісті комбатанта», ч. 4, 2000).

При цьому варто згадати, що англійське державне телебачення BBC відмовилося цю передачу показати, а її поява в Канаді не викликала особливої сенсації. Врешті цей фільм показано у Великобританії на незалежному ТБ у день українського Різдва, 7-го січня, що свідчить про культуру продуцентів.

Висвітлення фільму попередила шалена пропаґанда, хитро наголошуючи «відкриття» невідомих дотепер злочинів Дивізії». Цю сенсацію підхопили засоби масової інформації та понесли по світі, включно з Україною.

Кажеться: нема злого, щоб не вийшло на добре, і вже появилися статті в ЗМІ про УД та про фалш цього фільму. Головна управа Братства з свого боку розіслала пресовий випуск з доказовим матеріялом, який друкуємо внизу. Друкуємо теж інші документи і статті, особливо дві з «Київських відомостей», в яких автор доказує абсурдність закидів щодо «злочинів» дивізії.

Головна Управа
Братства кол. вояків 1-ої УД УНА

"SS in Britain"–це наклепницький фільм проти української дивізії, який передали у Великій Британії Independent TV, а минулого року на каналі History Television у Канаді, і з того приводу Конґрес Українців Канади та Союз Українців у Великій Британії написали відповідні листи з протестом до телестанцій та продуцента Yorkshire TV.

Передачу у Британії попередила широка кампанія сенсаційного

характеру проти дивізії, мовляв у Великій Британії живе спокійно 1500 вояків, які ніби поповнили «воєнні злочини». Ця кампанія охопила засоби масової інформації Европи й Америки.

Продуценти цього т. зв. «документаційного фільму» стараються пов'язати Дивізію «Галичина» із «злочинами проти людства» від червня 1941 року до кінця війни, вживаючи перекручення історичних фактів, маніпуляцію висловів витягнених з контекстсту, інсинуації чи просто фалшу. Зфільмованих епізодів з вишколу Дивізії, як із її бойових дій зовсім немає.

У передачі підкреслюється, що дивізійники ніколи не були як слід провірені та стосується без розбору «групову відповідальність», що противорічить міжнародним конвенціям. Однак дивізійників провірювано багато разів в різних державах, а зараз після війни і совєтською комісією. Канадська урядова Комісія під головуванням судді Жуль Дешена, яка була створена для прослідження воєнних злочинців, що живуть у Канаді, відкинула всі оскарження проти Дивізії як безпідставні ще в 1986 році. Згодом це потвердила в листі з 23 жовтня 1998 року A. Anne McLellan, Minister of Justice and Attorney General of Canada, до Ukrainian Canadian Civil Liberties Association. У Великобританії ще в 1950 р. в листі Міністерства закордонних справ до Canada House вияснено справу іміґрації дивізійників до Канади.

Про дійсні факти продуценти знають, однак виглядає, що засада продуцентів така: де були українці, там вони мусили скоювати злочини.

Проти такої практики публічно запротестували українські чинники й особи, що їх інтерв'ювали продуценти Yorkshire TV, особливо Майкел Мельник з Англії, який написав історію Дивізії та якого продуценти вважають експертом цих справ. Однак його спростувань не беруть до уваги. (Див. ст. 40 у цьому числі).

Ми вказуємо на деякі фалшиво насвітлені епізоди.

Уже наголовок фільму фалшивий, бо сам Гіммлер окремим наказом від 28 травня 1944 р. заборонив називати вояків УД "SS-Mann". УД мала назву "Waffengrenadier Division", а не "SS-Panzerdivision", як німецькі частини.

Коментатор фільму твердить, що погроми євреїв у 1941 році у Львові мали б провести українці леґіону «Нахтіґаль», які згодом зголосилися до УД. У 1941 році Дивізія не існувала (перші рекрути виїхали на вишкіл в липні 1943 року). Над німецьким командиром Леґіону, Теодором Оберлендаром, оскарженим за видання наказу вбивства євреїв у Львові, відбувся суд у Західній Німеччині, який його звільнив від вини і кари. Оберлендер виграв процес проти часописів *Tie Tat* (Франкфурт) і *Die Volksstimme* (Відень) за наклепи проти нього.

Бойову дію на укріплене польське село Гуту Пеняцьку в Західній Україні, де знаходилися совєтські і польські партизани, наказано одній

частині добровольців, які були на вишколі і під командуванням німецької Порядкової поліції, а не під командуванням Дивізії, з повним німецьким підстаршинським і старшинським складом. Цей батальйон вицофався з села о год. 11-ій вранці, а село спацифікувала німецька частина, що брала участь у цій акції. Це записано у протоколі Військової Управи й у «Хроніці Дивізії «Галичина», на яку частково покликаються продуценти, але деталь про вицофання української частини пропущено коментатором фільму.

Проти Варшавського повстання дивізія не могла брати участи, бо в той час була розбита під Бродами.

У селі Ніжна Боца, що у Словаччині, показано у фільмі дві словачки, жінки-очевидці тих подій. Вони ніби свідчили, що вбивства цивільних людей мали виконати вояки дивізійної бойової групи Віттенмаєра. Після висвітлення фільму в Канаді, на прохання Братства кол. вояків 1-ої УД УНА, науковець з університету у Пряшеві проф. М. Мушинка провів з цими жінками інтерв'ю. Вони заперечили, що таке говорили, а ствердили, що вбивства цивільних людей доконала словацька Глінкова ґвардія з німцями. Це є теж записано в місцевих архівах. Що більше, на пам'ятниках загиблих написано, що їх замордовано вночі з 24 на 25 жовтня 1944 року (цих дат не показано у фільмі). У звіті німецького представника Вермахту у Празі з 27 жовтня 1944 року, ч. 1780/44, про бойові дії 26 жовтня у Словаччині, на який покликаються продуценти, подано наступне: «Бойова група Віттенмаєра починає займати село Nisch» ... Отже, майже два дні після вбивства цивілістів у цьому селі.

Під час відвідин УД у травні 1944 року у своїй промові до старшин Гіммлер сказав, що українці УД були б раді, коли б він їх післав до боротьби з поляками. Цим продуценти «доказують» ворожість дивізійників до поляків. Однак, після промови, на заввагу щодо поляків, сот. Дмитро Палів відповів Гіммлерові, що українці не пішли до дивізії, щоб битися проти поляків, а проти більшовиків, і вказав на неправильність німецької політики на сході.

Є більше таких тенденційних коментарів у фільмі.

Чому випродуковано й показано цю передачу, нам не відомо. Не відомі і спонсори, ані кошти, що, звичайно, у таких випадках проголошується. Очевидно, це знають продуценти, але вони цього публічно не скажуть. Наше припущення: «козломприткновення» вибрано УД тому, що це була «українська дивізія». Наклепи на дивізію появляються постійно в західніх масмедіях з різними мними оскарженнями, які жодний суд на Заході не визнає за доказ. (Деяке пояснення можна зробити з того факту, що про Симона Петлюру й Богдана Хмельницького досі появляються пасквільні писання). Після численних пошуків у західних державах не було ані одного випадку, щоб оскаржено українця за його службу в Дивізії.

Торонто, 5 лютого 2001 р.

НАША ЗБРОЯ–ПРАВДА

Минуло вже більше як півстоліття від закінчення 2-ої світової війни, події того часу меркнуть у пам'яті тих, що ці страхіття пережили, але також нерідко набирають нової закраски в інтерпретації тих, що про ці події знають тільки з поголосок та з засобів масової інформації. Як знаємо, ці засоби формують опінію, нераз подаючи неправдиві неперевірені вісті, а також часом, і неправду. Часте повторювання неправди приймається за правду у відсутності насвітлення з іншої сторони. І так в країнах Західного Світу деякі середовища продовжують дальше наклепницькі напади на ветеранів дивізії „Галичина", котрі в часі 2-ої світової війни боролися зі силами червоної Москви, і ці наклепи мають вже довголітню історію. Ці наклепи, в стилі відомих „60 Minutes"–це звинувачення у причетності до різних воєнних злочинів, котрих мали допуститися вояки дивізії. Внаслідок цих оскаржень минуле та воєнні дії дивізії були багатократно розслідувані різними альянтськими, а також і совєтськими відомствами. Однак мимо довготривалих пошуків із різних сторін, ніхто не зміг знайти яких-небудь доказів. Оскарження залишились голословними, але за те уперто постінними, котрі час до часу появлялися в засобах масової інформації. Очевидно, що ветерани дивізії боролися з цією неправдою, але переважно з малим успіхом, бо не було виглядів виграти справу судовою дорогою проти велетенських засобів, якими розпоряджають медії. Були й успішні заходи, наприклад, газети „Toronto Star" і польська „Zwazkowiec" відкликали наклепи опубліковані ними. Від 1998 року на інтернеті появлялися теж подібні напади і оскарження, однак промовчувано висліди розслідувань Канадської комісії відносно воєнних злочинів, під головуванням Джуля Дешена, опублікованих у 1986 р. Висліди дволітніх розслідувань не виявили ніякої причетности вояків дивізії до воєнних злочинів. Те саме було підтверджено розслідуваннями канадського міністра юстиції Anne McLellan в 1998, котра найняла як консультанта до цих справ пана Neal Shear, колишнього начальника відомого бюра OSI з часів процесу Дем'янюка. Не зважаючи на однозначні рішення цих авторитетних відомств, наклепи на дивізію продовжуються уперто дальше. Щоб дати на це належну відсіч, Братство ветеранів Дивізії помістило сторінку-відповідь на інтернеті з відповідним інформативним матеріялом.

Адреса: www.infoukes.com/galiciadivision.

За два роки існування цю сторінку оглянуло понад 8.300 зацікавлених з цілого світу. Кореспонденція, котра приходить електронною почтою на адресу сторінки приносить вислови признання,

але часами теж і ворожу реакцію від тих, що є ще дальше ворогами українців. На ці листи відповідаємо селективно і в міру потреби.

У вересні 1999 на телебаченні History Channel в Канаді показано британський наклепницький, ніби документальний, фільм п. н. „SS in Britain". (До Англії перевезено майже всіх полонених дивізії з табору в Ріміні з Італії). Репортери, котрих вислали продуценти цієї програми, поїхали на Словаччину шукати свідків, котрі мали б потвердити „злочини" вояків дивізії з 1944 року, коли там перебувала дивізія, поборюючи комуністичних партизанів. Іронія хоче, що якраз там, на Словаччину, де місцеве населення дуже радо гостило й приймало вояків дивізії, вони поїхали дошукуватися злочинів дивізії. Однак репортери таки знайшли дві жінки, що мали б підтверджувати злочини проти цивільного населення і їхні виступи були поміщені у цій програмі на телебаченні. На це дивізійна інтернет сторінка помістила відразу свою відповідь.

На цьому однак не кінець. Дивізійники звернулися до д-ра Миколи Мушинки, професора університету у Пряшеві, щоб він проїхав слідами цих репортерів у місцевості, де вони збирали інформації, та відшукав цих свідків. У висліді його поїздки він ствердив, що працівники музею словацького повстання у Банській Бистриці побачили, що панове репортери приїхали там з неприхованим наміром дискредитувати дивізію, але в цьому музею нічого не знайшли, ані не дістали ніякої помочі. Дальше цей науковець допитався до свідків, котрі виступали на телебаченні, та він їх випитував про їхні зізнання. Вони однак категорично заперечили свої свідчення в такому виді, як вони були показані на телебаченні, та спростували, що злочини, про котрі вони говорили репортерам, були доконані членами словацької організації „Ґлінкова Ґарда" разом з німцями. Їхні зізнання були відповідно „маніпульовані" для телебачення. (Див. „Вісті Комбатанта", ч. 4, 2000).

Цікавим аспектом справи виявляється, що цей фільм не показало британське державне телебачення (BBC) і щойно Independent TV передало 7 січня 2001 року.

З нагоди цієї передачі британський автор, Майкел Мельник, син дивізійника, котрий через багато літ досліджує історію дивізії, використовуючи різні джерела, включно з недавно доступними, написав історичну працю про дивізію, котра незабаром буде публікована в Англії, помістив звідомлення у британській пресі, в котрому він опрокидує наклепи цього фільму.

На адресу дивізійної інтернет сторінки надходять тепер також голоси з Польщі з закидами, що дивізія здушувала варшавське пов-

стання та пацифікувала польське село Гута Пеняцька на Брідщині в 1944 році. В дійсності дивізія ні в одному ні в другому випадку не була до цього причетна. Ці закиди не нові й були віддавна видвигнені та були неоднократно розслідувані. З'ясували це майор американської армії О. М. Логуш, проф. Андрій Боляновський та д-р Василь Верига.

В останніх часах зацікавлення дослідників історії дивізії зросло і появилося ще декілька праць на цю тему. Появилася історична праця проф. Тараса Гунчака п. з. „On the Horns of a Dilemma". Це історична, авторитетна праця англійською мовою про дивізію „Галичина. Ця книжка вийшла у престижному видавництві University Press of America. У 1996 р. вийшла праця майора американської армії Михайла Ореста Логуша п. з. „Galicia Division".

Вийшла також книжка в Еспанії, котру перекладено на англійську мову: „Breaking the Chains", by Carlos Caballero Jurado.У Львові історик Андрій Боляновський написав історію дивізії „Галичина" з особливою увагою обставин творення та ролі Дивізії та її участь у визвольній боротьбі підчас 2-ої світової війни.

Сват

ЯК У БРИТАНЦІВ ВИХОВУЮТЬ НЕНАВИСТЬ ДО УКРАЇНЦІВ

На Різдво на одному з телевізійних каналів Великої Британії показали документальний фільм про українську дивізію Ваффен СС „Галичина". Стрічка явно заанґажована і необ'єктивна. Більше того, деякі факти, зокрема звинувачення дивізійників в українсько-польській різанині часів Другої світової війни, є зухвалою брехнею. Оглядачі зазначають, що фільм продемонстровано з далекоглядними політичними цілями, напередодні зустрічі президентів України і Польщі в Косово. Під час їхніх розмов йшлося про будівництво нового нафтогону „Одеса–Броди–Гданськ", який не до смаку деяким британським корпораціям.

І справді, у Польщі спричинився справжній скандал. Місцевий інститут національної пам'яті плянує провести власне розслідування масових вбивств в селі Гута Пеняцька, а директор цієї установи Вітольд Кулєша має намір звернутися до Великої Британії з проханням видати українців, підозрюваних у військових злочинах.

Як не дивно, дипломатичне відомство України, очолюване Анатолієм Зленком, досі мовчить, мовби не помічаючи, що за кордоном безцеремонно переписують українську історію...

(„Міст")

"TRIAL BY TELEVISION"

On Ukrainian Christmas, January 7, 2000, Yorkshire Television in Great Britain aired a controversial documentary, "SS in Britain". This is a response of Ukrainians in Great Britain.

Dear Sir,

Re: "SS in Britain", ITV, Sunday 7 January 1055 pm.

It is a matter of public record that following the passing of the War Crimes Bill in 1991, the War Crimes Unit of the Metropolitan police was charged with the task of investigating whether there was sufficient evidence to prosecute alleged war criminals living in this country.

As long ago as March 1997 the Parliamentary Under-Secretary of State for the Home Department, Mr Timothy Kirkhope told the House of Commons that since May 1991, the metropolitan police war crimes unit had considered 376 cases. In 117 of those, the subject of the enquiries was confirmed dead. In a further 253 cases, the evidence at that time was insufficient for the purposes of prosecution and the Crown Prosecution Service and the police agreed that no further action was to be taken, subject to the possibility that cases might be reopened should any further evidence come to light.

That left 6 cases, of which 5 were then still under active consideration and investigation by the Crown Prosecution Service. They related to allegations of murder or mass murder of Jewish and Soviet civilians in Belarus and Ukraine by persons who were then living in the UK. In the remaining case, the defendant had found by a jury to be unfit to stand trial and in order to bring the proceedings to an end, the Attorney-General entered a nolle prosequi.

And so of the 376 cases investigated only Anthony Sawoniuk was ultimately convicted in March 1999 for war crimes committed in Belarus during the Second World War. The previous year the war crimes unit was officially disbanded without any evidence being made available to the Crown Prosecution Service that would warrant further prosecutions of whomsoever in the UK, including former members of the galizien Division living in the UK. In the course of their investigations police officers from the war crimes unit travelled extensively throughout Eastern Europe to make their enquiries and to gather evidence. The results of these investigations speak for themselves. There is therefore a lack of evidence to support the thesis that apart from the convicted Mr Sawoniuk that there is even one more, let alone a vast number of war criminals, be they of whatever nationality, who have lived or are living in the UK. Ten years before Mr Kirkhope's statement to the House of Commons, in 1987, the Canadian Deschenes Commission and more

recently in 1998 the Minister of Justice of Canada, having made their own separate investigations of war crimes allegations against members of the Galizien Division living in Canada, publicly declared that there was no evidence to support the allegations of war crimes against the Division.

These are the freely available facts concerning the issue of war crime allegations against the Galizien Division as derived from reputable, esteemed and authoritative sources both in the UK and elsewhere.

In putting together the documentary programme "SS in Britain" the producers have lacked objectivity and conveniently chosen to ignore the facts stated above, seemingly on the premise of never letting the truth get in the way of a good story. Following a previous transmission of "SS in Britain" on the History Channel (24 September 1999) [in Canada] former members of the Galizien Division took grave issue with the programme's bias, allegations, falsehoods, errors of omission and misrepresentations. However their concerns have been seemingly dismissed and ignored by the programme's producers who for whatever reason have decided that there can be only one interpretation of events in the Galizien Division's history that merits their investigation.

If the Crown Prosecution Service has at its disposal clear, unequivocal and damning evidence of war crime involvement against any person in the UK, irrespective of their nationality, and believes that there is a case to answer against them, then clearly it would be only too right and proper for charges to be preferred against that individual and for them to be subjected to the full weight of the British judicial system. Sensationalist allegations that lead to 'trial by television' programmes like "SS in Britain" rather than presenting objective evidence to those authorities who are specifically empowered with reviewing that evidence and thereafter prosecuting it, do regrettably simply undermine the concept of fairness and ultimately may prejudice the likelihood of finding unbiased jury members for when a war crimes trial should take place in the interests of justice.

By comparison to the above measured and objective means of investigation of the war criminals issue, because of generalisations "SS in Britain" has irresponsibly done a huge disservice to the good name and reputation of the Ukrainian community at large in the United Kingdom. More specifically to those genuine, honest, freedom-loving Ukrainians who exercised their patriotic duty to defend Ukraine and its people from the future terror and torment that Russian oppression and domination was to give them. The producers of "SS in Britain" ought to be ashamed of themselves for foisting this suspect 'trial by television'

programme upon the Ukrainian community and more particularly so for transmitting it on the very day when Ukrainians here and worldwide, as Eastern Rite Christians, were celebrating the second millennium of the Birth of Christ. This in itself is a display of an appalling lack of awareness and sensitivity. The Ukrainian community in the UK have been scandalised by the programme "SS in Britain". They certainly deserve better treatment than that which has been meted out on this occasion.

for and on behalf of
The Association of Ukrainians in Great Britain

Lubomyr Mazur JP PhD — *Fedir Kurlak*
President — *General Secretary*

УКРАЇНСЬКА ДИПЛОМАТІЯ ХОВАЄ ГОЛОВУ В ПІСОК

„Україна завжди виступала за суворе покарання осіб, що вчинили злочини проти людства і готова надати сприяння в їх переслідуванні за умов одержання конкретної інформації",*–такою цинічною реплікою зреагувало Міністерство закордонних справ України на скандал, спричинений демонстрацією у Великій Британії упередженої стрічки „СС у Британії". Фільм кидає тінь на близько 80 тисяч українців, котрі зголосилися до Галицької дивізії...

Як повідомляють, Україна не готова офіційно реагувати на цей скандал, оскільки наразі працівники Посольства України збирають усю інформацію щодо показаного фільму, але посилати дипломатичну ноту не плянує. Як заявила прес-аташе Посольства України у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірляндії Світлана Некрасова, такі демарші роблять у разі перекручення фактів або ж введення в оману громадськости державною установою, то офіційно на це реагувати нема сенсу.

Ігор Грушко–начальник прес-центру Міністерства закордонних справ України,–каже, що це є внутрішньою справою британців. Отже, українці знову віддали своїх краян на поталу міжнародній Феміді, виправдовуючи власну безпорадність потребою „перевіряти факти".

Між тим, міжнародні спостерігачі кажуть, що комісія, яка працювала у Канаді під головуванням судді Дешена і завершила свої розслідування 1987 року, дійшла висновку про невинність комбатантів Галицької дивізії. Її матеріяли видрукувані окремою книгою. Приблизно так закінчилася і робота окремої комісії британського Скотленд-Ярду, у перебігу якої було проаналізовано долі тисяч українців, що брали участь у дивізії „Галичина", а засуджено за злочини проти людства ...білоруса Савонюка.

(„Міст")

---

* На жаль, цю засаду уряд України не застосовує проти осіб, які вчинили злочини проти українського народу за більшовицької окупації. *Ред. „ВК".*

MY FATHER AND THE WAFFEN SS

The Chinery *Interview*

Ex-waffen SS war criminals living in Britain protected from prosecution by British governments? This is the claim of a documentary, SS in Britain, on Anglia TV this Sunday. But Michael Melnyk, of Norwich, son of a Ukrainian conscript, tells COLIN CHINERY the programme is biased, manipulative, sensationalist and wrong.

Michael Melnyk remembers well the moment he was told his late father Petro had served in the Waffen SS. "I was 16, and all sorts of images were conjured up. It didn't seem right," he says.

Michael Melnyk

"I knew my father had fought in the German army but I couldn't reconcile my perception of that organisation with my father, whom I knew to have been an independent, loving, quiet and thoughtful man. It was something worthy of investigation, and that's where it all began."

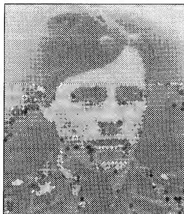
Petro Melnyk was one of 12,000 Ukrainians who, from late 1943 to 1945, served as volunteers or conscripts on the Eastern Front in the Galician Division of the Waffen SS. At the end of the war, and after internment in Italy, 8,000 arrived in Britain in 1947.

This Sunday [January 7, 2001] at 10.55pm on Anglia, a Yorkshire Television documentary SS in Britain tells something of the tangled story.

But according to Michael Melnyk, a 36-year-old Norwich man who has spent 12 years researching the subject, and is featured in the programme, much of the documentary is deeply flawed with a predetermined sensationalist thrust.

If so, Yorkshire Television's pre-publicity has had the desired effect. "War crimes hunt for SS division sent to Britain," said The Sunday Times. "Secrecy cloaks SS killers in Britain: Home Office accused over 1500 Nazis let in to live here," headlined The Mail on Sunday.

Lord Janner, secretary of the parliamentary all-party war crimes group, says the film "provides proof they were a Nazi killing unit. I have written to Jack Straw demanding that files be opened to reveal the names of individuals, many of whom were without doubt war criminals."

Petro Melnyk

This is certainly the position adopted by the programme, SS in Britain. But Michael Melnyk says that on a subject partially obscured by time and perhaps by the kind of chilling images conjured in the mind of a 16-year-old son of a former SS conscript, the truth is rather different. He refutes in particular the programme's assertion – repeated by Lord Janner – that Ukrainian war criminals are living in Britain, their position made secure because of the inability or unwillingness of successive governments to investigate them.

"Lord Janner's remarks would be foolhardy in any circumstance, but coming from someone with legal training it is terrifying," says Melnyk.

"An investigation has been undertaken by the British authorities. The sole purpose of the Scotland Yard war crimes investigation team in the 1980s was to examine the activities of any suspect individuals who had formerly served in the German armed forces, and who had come here in the postwar period.

"From out of all this three or four were investigated but there was not enough evidence to continue. My view is that if someone is guilty of something they should be held accountable for it. But this is the smoking gun syndrome, a blanket accusation against 10,000 men."

The programme details five incidents "linking" this division of Ukrainian volunteers to war crimes; the murder of thousands of Jews in Lvov in June 1941, the murder of more than 800 civilians in the Polish village of Huta Pieniacka in February 1944 and 44 others in another Polish village, Chlaniov, six month later, the suppression of the Warsaw Uprising in the autumn of that same year, reprisals and murder in the Balkans and the handing over to the Gestapo of British and American aircrew shot down over Slovakia and Slovenia around the same time.

British governments have always said there is no evidence associating the Galician Division to these crimes. SS in Britain claims to provide "first-time" evidence challenging this position. But according to Michael Melnyk, only one of the accusations is new. "Some are 50 years old, tried, tested and found wanting somewhere along the line."

The exception concerns the fate of that small number of Allied airmen, but Melnyk says the documentary offers no unequivocal

evidence to suggest they came to any harm while in the custody of Ukrainian soldiers. "On the five specific issues the programme offers circumstantial evidence, the kind which says 'This man was at a football match, there was trouble, the man has a previous record, therefore he was involved. When there is direct evidence, it was not subjected to cross-examination. The programme just highlights the sensationalist elements, manipulating the evidence and selling a story that says 'They are all criminals.'"

Melnyk says that, in contrast, his own position is one of objectivity. "I fully accept that some of those who served in the division at some point, prior to enlisting, had war criminal antecedents. But that does not mean their guilt can be put on to the Galician Division, which is what the programme tries to do. The division itself, it seems to me, was blameless."

Melnyk says when he was approached by the programme makers he thought they had a "genuine desire to address a number of highly contentious issues".

"As it turned out they allowed me an opportunity to say what I wanted to say, and then simply selected those parts of a four-hour interview that supported their argument."

As an example he cites the witness from Huta Pieniacka, "generally acknowledged by all parties to have been a partisan base" who says that one man armed with a single-shot carbine drove off an entire German unit. "We are talking about a minimum of 45 men, trained, some with automatic weapons. I told the programme makers I could not accept this to be the case. It was pure Hollywood. I spent perhaps 45 minutes discussing this point, and all of it was removed from the subsequent interview. What was presented was edited excerpts which suited their agenda."

The big question, as Melnyk says, is what were these Ukrainians doing in the Waffen SS, and why at the end of the war did they come here under the sanction of Clement Attlee's government?

Some of the answers are to be found in the tortured history of a nation on the edge of Europe. Since the fall of the Soviet Union in 1992, the Ukraine has been an independent republic, but this is a people who for centuries were invaded, dominated and often oppressed by their neighbours Russia and Poland. The post-Tsarist republican status it won in 1918 lasted two years before the Ukrainians, a profoundly Christian people, were taken over by the atheistic Soviet Union.

When Hitler invaded the Soviet Union in the summer of 1941, his troops were welcomed with enthusiasm. More then half a million

Ukrainians had already been shipped east as "slave labour" while "at a conservative estimate," says Melnyk, "the number of Ukrainians who died as a result of the artificial famine created by Stalin in the Thirties was six million, which surpasses the figure generally accepted for the Holocaust."

As the Soviets retreated, "they rounded up intellectuals, academics, politicians, anybody they thought might be a threat, and incarcerated them in prisons. In some instances in their haste they exterminated the civilians, or simply cemented up the doors.

"When the Germans came they found time after time huge prisons and courtyard areas feet deep in bodies, some of which had been tortured or starved. The civilians still living came out and discovered what had been going on. The basis for wanting to have a go at the Soviet Union and everything Stalin stood for was well established."

But while some top Nazis, including Goebbels, urged him to establish an allied puppet state, an all-conquering Hitler refused, his contempt for the "sub-human"Slavs getting the better of strategic thinking.

Nowhere was this view more institutionalised than in the ranks of the SS. Formed in the early Twenties as an elite Nazi party bodyguard of 200 men, it grew in function, patronage and status, and by the time Hitler came to power in 1933 numbered 52,000.

If "state security" was a primary role, and the concentration camp and extermination involvement of the Allgemeine SS were to become its most chilling and abiding image, the SS also developed a frontline combat arm. By any measure the Waffen SS was one of the most disciplined and formidable, as well as sometimes notorious, fighting bodies in military history.

But by 1943 the tide of war was turning against them, and on the Easter Front the German decided to create a special "national" Waffen SS force of Ukrainians, the Galician Division, named after the western, more "Germanic", half of the nation.

Similar divisions were established in every occupied country – the Dutch for example saw the recruitment of 25,000 – but in the Ukraine this necessitated the involvement of the despised Slavs. "A supreme irony", notes Michael Melnyk. "But with a manpower shortage the Nazis had to begin a step-by-step retreat of their ideology to bring more people to their side."

Melnyk says the 12,000 Ukrainians who joined had likewise to make a compromise. "They were idealists, anti-Communists. What they thought they were fighting for was completely different from what the

Germans were fighting for. They wanted freedom, and thought they were going to get it by having arms in their hands, political leverage which at the end of the war would give their country independence.

With the end of the war, in which 6,8 million Ukrainians were killed, two million sent to Germany as "slave labour", 700 towns and cities and 28,000 villages destroyed, the men of the Galician Division were interned at Rimini in Italy.

Had the Yalta Agreement been enforced – as Stalin repeatedly insisted – they would have been "repatriated" to the Soviet Union along with two million others and, like them, gone to the gulags and certain death. How then did they escape? Almost certainly there was Papal intervention. But Michael Melnyk has another explanation.

"I have documents dated prior to May 8th 1945 which categorically state that contact had been made between elements of the division and Western allies, via Switzerland.

"The object was to preserve most of the formation in its current form, so that in the event of hostilities breaking out between the West and Soviet Union, they could be used as people who were well-trained, declared anti-Communists, with a good command of the language."

While most ex-Galician men were to settle in an austerity Britain with a labour shortage, working in factories, brickfields or, more usually as in the case of Petro, on farms – Michael Melnyk says he has the testimony of three who were used by the British Secret Service for operations against the Soviet Union.

In 12 years of research, Melnyk has visited North America, Poland, Germany, Austria, Slovakia and Slovenia, visited archives and battlefields, amassed a huge correspondence and interviewed more than 150 former members of the Galician Division.

"My honest feeling is that I've never interviewed anyone who has anything to hide", he says.

(Eastern Daily Press, January 5, 2001)

WOLF-DIETRICH HEIKE
tel. 08456/5901
Huchsbau 8
8071 Lenting

AFFIDAVIT

(Translation from German)

I, Wolf-Dietrich Heike, born 17th June, 1913, in Grandenz, West Prussia, hereby affirm the following affidavit:

1. As a Major on the General Staff of the German Army at the end of 1943, I was assigned to temporary emergency service on the command of the Waffen SS by the General Staff of the Army, then General Zeitzler, on the express condition that I remain a member of the General Staff of the Army even in the event of my having to have, for disciplinary reasons, a Waffen SS rank and to wear a Waffen SS uniform during my period of absence from the Army. The Waffen SS was in urgent need of 1st General Staff officers.

I was then assigned to the "SS Voluntary Galicia Division"– which at that time was still in the process of being constituted – by order of the Waffen SS command, then SS-General Juettner, as Ia (1st Assistant to the Division Commander). Two other officers from the General Staff of the Army were assigned to the Waffen SS at the same time as I, one to the Waffen SS Division "Das Reich" and the other to the "SS Voluntary Latvia Division". I remained a member of and was paid by the general Staff of the Army right up to the end of the war, proof of which is my possession.

2. I have recorded the history of the Ukrainian Division (its just official designation) from 1943 to 1945 in my book "Sie wollten die Freiheit" ["They Wanted Freedom"] published by Podzun-Verlag, 6364 Dorheim/H., Germany. For details regarding the constitution and deployment of this division, please refer to this book.

There may well be varying opinions on my brief outline of the Ukrainians' previous struggle for independence contained in the book mentioned above, even if such opinions are not yet known to me. The same may also be true of the political considerations on the Ukrainian's part which led to the constitution of the Ukrainian Division in the first place. Subsequent to my commencement of service as 1st General Staff Officer on 10th January, 1944 in the Ukrainian Division which was then at early stage in the process of being constituted, none of the information contained in my book needs to be changed, neither that concerning the constitution of the Division nor that concerning its military deployment.

The division bore the following names in the following order:

SS Voluntary Galicia Division

(14) SS Voluntary Galicia Division

14th Galicia SS Voluntary Division

14th Waffen Grenadier Division of the SS (Galician No. 1)

14th Waffen Grenadier Division of the SS (Ukrainian No. 1)

1st Ukrainian Division of the Ukrainian National Army.

3. The Ukrainian Division was never anything other than a military unit, which, with the exception of a few transient partisan conflicts in Slovenia shortly before the end of the War – which ones were dealt with under the command of the High Command of the German Army – was deployed solely against the Soviet Army.

4. I do hereby solemnly declare that neither the Division itself, nor any parts thereof were at any time used for the supervision of concentration camps or for political ends.

5. Like all Divisions of the German Army, the Division was apolitical. The Ukrainians wanted nothing more than their independence from both the Soviet Union and, of course, the Germans. Their arch-enemy at that time was the Soviet Union. In their struggle, they found themselves on the Germans' side. At that time, all the Ukrainians would have rather turned to the German Army than to the Waffen SS, which meant nothing to them then. But at that time, this wasn't possible. Ideologically, however, they did not feel at all tied to the Waffen SS. Within the Division – Ukrainians and Germans – there were neither internal political problems nor political debates. The Division was purely military unit in which only military training and deployment were promoted. The Division fulfilled its task under the auspices of the German Army. I can only confirm what so many other prominent people have confirmed, that this Division remained without a blemish right up to the end of the war.

6. I can say nothing about the political and military backgrounds of the relatively small number of German personnel from various SS associations who were in the Division. In the Ukrainian Division, they had a purely military function and were in the hands of the German commanders and their own Divisional Commander, for whose integrity and honour I can testify.

Signed: Wolf-Dietrich Heike

Official Seal and Signature: Reiss, Notar

Ingolstadt, July 14, 1980.

Ярослав ТИНЧЕНКО

„ЛИХОДІЙСТВА" ДИВІЗІЇ СС „ГАЛИЧИНА"

Як це було насправді

Міжнародний резонанс викликав телепоказ в Англії документального кінофільму „СС у Британії", в якому півтори тисячі вояків української дивізії СС „Галичина" звинувачуються у злочинах проти мирних жителів. Пропонуємо вам іншу точку зору.

У британському фільмі фіґурує п'ять основних епізодів воєнних злочинв, нібито скоєних „Галичиною". Причому підхід до тлумачення цих подій–шокуюче брутальний і упереджений, що вимагає додаткових коментарів. Ми спробуємо самі розібратися у всіх п'яти епізодах.

1. Розстріл 38 польських професорів у Львові на початку липня 1941 року. Автори фільму звинувачують у цьому розстрілі український батальйон „Нахтіґаль", кількадесят бійців якого приватним способом вступили в дивізію „Галичина". По-перше, при розгляді питання про Львівський розстріл на Нюрнберзькому процесі слово „українець" не вживалося жодного разу, і тому „Нахтіґаль", хай непрямим чином, але виправдали. По-друге, участь бійців батальйону не підтверджується жодним німецьким документом, більше того, навіть заперечується багатьма свідками розстрілів, у тому числі–польськими викладачами, які дивом уникли екзекуції. Нарешті, чи можуть нести відповідальність 13 тисяч бійців дивізії військ СС „Галичина" за те, що серед них виявилося кількадесят ветеранів „Нахтіґалю"?

2. Звірства бійців „Галичини" під час придушення Варшавського повстання 1944 року. Дозволю собі трошки статистики з історичних джерел: окрім 10 тисяч німецьких солдатів і офіцерів, у ліквідації повстання брали участь дві тисячі бійців російської бриґади СС Камінського та близько 200 українців з першої роти 31-го батальйону СД, або, як він інакше ще називався, Українського леґіону самооборони. Офіційно цей батальйон навесні 1945 року влився в „Галичину", що й дало польським історикам формальне право твердити, ніби підрозділи дивізії брали участь у бузувірствах у Варшаві. Чи варто говорити, що наприкінці боїв у Варшаві від української роти лишалося саме дрантя, яке хоча б через свою нечисленність ніяк не могло брати участь у погромі поляків. Далі, „лиходійства" українців жодним чином не підтверджуються німецькими джерелами, в яких зате є пряма вказівка на головних винуватців бузувірства–російську бриґаду Камінського. За погром у Варшаві німці цю бри-

ґаду розформували, а самого Камінського знищили. Нарешті, серед влитих до складу дивізії „Галичина" бійців 31-го батальйону навряд чи хтось належав до учасників боїв у Варшаві–всі вони пішли зі своїм командиром у бриґаду, сформовану з колишніх поліцаїв.

3. Убивство 800 польських мирних жителів у селі Ґута Пеняцька наприкінці 1944 року. По-перше, щодо „мирних жителів" автори фільму погарячкували. Звичайно ж, польським історикам вигідно представити Ґуту Пеняцьку абсолютно невинною жертвою терору лихих українців. Однак, за іншими відомостями, події відбувалися з точністю до навпаки. Це польське село вклинилося в етнічну українську територію. У роки війни тут було створено штаб партизанських загонів Армії Людової, а саме село перетворилося на справжню фортецю з власною артилерією. Польські партизанські загони з Ґути Пеняцької постійно тероризували місцеве українське населення. На ліквідацію штабу німці кинули так званий 4-й український полк поліції, згодом влитий у дивізію „Галичина". *(Не цілий полк, а один курінь. Цей полк порядкової поліції розв'язано 9 червня 1944 року, а українських вояків перенесено до Дивізії, залишаючи весь офіцерський і підофіцерський склад, що складався виключно з німців, у порядковій поліції. Ред.„ВК".)* Полку вдалося взяти село тільки з другого разу і з великими втратами. Ледь перевівши дух, українські бійці продовжили переслідування партизанів, а в село ввійшла німецька частина, яка й винищила всіх поляків.

4. Операції підрозділів дивізії „Галичина" проти партизанів у Словаччині і Словенії наприкінці 1944-1945 років. З кінця 1942-го учасників партизанського руху німецька армія визнала військовослужбовцями ворожої сторони. Це автоматично означало, що в разі захоплення в полон партизанів їх не розстрілювали, а доправляли в табори військовополонених. Таким чином, за міжнародними правилами ведення війни сам факт участі в боях з партизанами є банальна бойова сутичка, але в жодному разі не воєнний злочин.

5. Видача бійцями дивізії німцям захоплених у полон американських і англійських льотчиків навесні 1945 року. Можу сказати відразу–це міт. Після війни союзники проводили спеціяльні розслідування, але жодних фактів, що ганьбили „Галичину", не виявили. Тим прикріше чути таке звинувачення саме з уст англійців. Річ у тому, що серед англійських льотчиків було кілька українців–дітей представників петлюрівської еміґрації. Один з них, киянин, син військового міністра Української Народної Республіки Костянтин Сальський загинув у повітряному бою за свободу Великобританії.

Київські відомості, 26 січня 2001.

Ярослав ТИНЧЕНКО

„ГАЛИЧИНА"-МІНА ВПОВІЛЬНЕНОЇ ДІЇ

Тема воєнних злочинів, зокрема–українців, мені дуже близька. У 1941-1942 роках німці створили близько 80 українських батальйонів поліції, або шуцманшафту, де служили здебільшого вчорашні полонені червоноармійці. Однак важко погодитися з тим, що до переліку воєнних злочинців слід записати бійців 14-ої дивізії військ СС „Галичина". Втім, цікаві в цій історії навіть не багаторазово пережовані англійськими слідчими та істориками звинувачення, а реакція офіційного Лондона, для якого ніби-то стало відкриттям, що майже півтори тисячі ветеранів дивізії проживають у Великобританії. Але повернімося на 50 років назад і подивімося, як галицькі хлопці потрапили на береги туманного Альбіону.

Літо 1945 року. Північна Італія, сонце, тепле море та табір дивізії „Галичина", що мальовничо розташувався в оточенні колючого дроту й англійських вартових. У такому становищі опинилися не тільки українці, а й дві латиські, естонська, білоруська дивізії військ СС, а також численні дрібніші підрозділи. Всіх російських колабораціоністів, на кшалт власовців і козачих сімей біженців з Дону та Кубані, англійці видали СРСР. А решту національних частин залишили. Навіщо?

Усі перелічені дивізії були міною вповільненої дії, яку англійці могли застосувати в будь-якій політичній ситуації. Наприклад, якби почалася війна з СРСР, то ці дивізії йшли би попереду союзних військ; у разі кардинального потепління відносин з Москвою їх могли гуртом подарувати радянській стороні як безплатну робочу силу в ГУЛАГу; ну а якби Союз розвалився, ветерани у своїх країнах зіграли б ролю серйозної політичної сили.

У 1948 році значна частина бійців дивізії „Галичина" разом із прибалтами дістала безпрецедентне право поселитися у Великобританії. Щоправда, гостинність англійців коштувала дорого: кількадесят років українці виконували на островах найтяжчі роботи. Проте вони набули англійського громадянства, створили леґальну організацію–Спілку колишніх бійців-українців у Великобританії–а також дістали заступництво високих посадовців і членів королівської сім'ї. Отже, про перебування в Англії півтори тисячі „воєнних злочинців", про яких ніхто ні сном ні духом не відав, не може бути й мови.

Схоже, нині, через 50 років, карту дивізії військ СС „Галичина" вирішили використати у грі, спрямованій на остаточну і безповоротну дискредитацію України не тільки на політичному, а й на історичному рівні.

Київські відомості, 26 січня 2001.

Василь ФЕДОРОВИЧ

РЕҐІОНИ УКРАЇНИ І ЦЕНТР У КИЄВІ

Україна–в принципі унітарна держава. Конституція з 28 червня 1996 р. виразно постановляє, що Україна є ...унітарною державою, а президент є ґарантом її територіяльної цілісности. Влада Києва поширюється на цілу територію України, включно з Автономною Кримською Республікою, яка має, щоправда, власну конституцію, але вона, тобто, та конституція, має бути затверджена Верховною Радою України.

Проте є в Україні окремі реґіони, що хочуть немов unазележнитися від Києва, але надалі мати вплив на державну економіку й політику.

Перш за все ще досі помітний головний поділ України на східню й західню. Розділяє їх згрубша Дніпро. Східня Україна в основному промислова, а її населення в більшості зрусифіковане (особливо в містах). Західня Україна переважно хліборобська, а населення етнічно українське й більше прозахіднє. В обох тих реґіонах різні погляди на період більшовицького панування та відмінне ставлення до вільноринкової економіки після розпаду СРСР. Тому що західньоукраїнські землі на протязі історії належали до різних середньоевропейських держав, їх населення зараховує себе до европейців, тоді як мешканці сходу вважають себе в загальному „східніми слов'янами" з особливим сентиментом до „старшого брата".

Представники української еліти на сході (Донецьк) і на заході (Львів) згідно підкреслюють, що цей поділ на реґіони зумовлений більше історичними, ніж економічними чинниками.

В сучасній Україні можна розрізнити 5 головних історичних реґіонів.

1. Землі, що колись належали до Австро-Угорської монархії, тобто Галичина, Буковина й Закарпаття (тепер області: Львівська, Тернопільська, Івано-Франківська, Закарпатська й північна частина Чернівецької). Після Першої світової війни й розпаду Австро-Угорщини Галичина припала Польщі, Буковина–Румунії, а Закарпаття–Чехословаччині. В 1944 р. ті землі прилучено до СРСР. Спільне в них те, що раніше вони ніколи не належали до Росії.

2. Західня Волинь (сьогодні Волинська й Рівенська області) довго була в складі Польщі, а щойно при кінці 18-го ст. в зв'язку з поділом Польщі окупувала її Росія. Після Першої світової війни Во-

линь знову прилучено до Польщі і в тому часі (1918-1939) вона була під західнім впливом; проте понад 150-річне російське панування залишило слід на її культурному розвитку.

3. Правобережна Україна (тепер області: Київська, Вінницька, Житомирська, Хмельницька, Кіровоградська і східня частина Чернівецької) до 1793 р. була під Польщею, а після того перейшла під панування Росії, зглядно пізніше (від 1922 р.) СРСР. Населення того реґіону здебільшого хліборобське, етнічно українське.

4. Лівобережна Україна (тепер області: Чернігівська, Сумська, Харківська, Луганська, Донецька, Дніпропетровська й північні райони областей Запорізької, Херсонської та Миколаївської) зазнала найбільше російського гніту, бо вже від Переяславської угоди в 1654 р. була під безпосереднім впливом і контролем Москви, дарма що тоді ще формально існувала Гетьманщина, яку після Полтави щоправда поступово, але не менш брутально нищено, а вкінці зовсім зліквідовано і включено до Російської імперії як одну з провінцій-губерній. Згодом внаслідок індустріялізації Донецького басейну посилився приплив російського населення, що довело до русифікації, яка триває досі.

5. Окремий реґіон творять колишні оттоманські землі на побережжі Чорного моря (тепер південні частини областей: Запорізької, Херсонської та Миколаївської, а, крім того, Одеська область і Крим). В короткому часі після анексії Росія сколонізувала ті простори, насаджуючи на них в більшості росіян, і, крім того, німців і болгарів. В парі з тим розвинулася промисловість (нпр., суднобудівельний завод в Миколаєві, металургійний завод в Запоріжжі), а вслід за тим почалася посилена русифікація.

Різноманітність розвитку поодиноких реґіонів привела до зформування окремої ідентичности й витворення реґіональних різниць в поглядах населення і його провідників на різні політичні питання. Постали теж окремі економічні структури поодиноких реґіонів, починаючи від хліборобського заходу до індустріялізованого сходу, де характерною є сильна урбанізація (в Донбасі близько 90% населення живе в містах) і велика густота населення, серед якого майже губиться український елемент.

В часі інкорпорації Західньої України до СРСР в 1944 р. західні хліборобські землі були в порівнянні з індустріялізованим сходом до деякої міри відсталі й бідні та малопродуктивні, хоч, з другого боку, земля щоправда менше урожайна, ніж придніпрянський чорнозем, все таки забезпечувала населенню прожиток. В часі перепису населення в 1989 р. стверджено, що в Західній Україні тоді вже

50% населення жило в містах, а це вже було мірилом модернізації. Тоді як Волинь залишалася найбільш хліборобською, то галицькі області, головно Львівська, Тернопільська та Івано-Франківська, зуміли поєднати хліборобство з промисловістю (нпр., гірництво в Карпатах). Східні реґіони України (Луганськ, Донецьк, Харків) найбільш залюднені і промислові з усіх земель України.

Перед проголошенням незалежности України серед українських політиків панувало переконання, що економічні умови в Україні значно поліпшаться після її розриву з Москвою, бо за комунізму всі доходи з України йшли до Москви, яка давала їй значно менше, ніж одержувала.

Після розпаду СРСР Україна відчула свою залежність від енерґоносіїв Росії і Туркменістану. Вона як високо індустріялізована держава зуживала в своїй промисловості більше енерґетики, ніж подібні заводи на Заході. За часів існування СРСР ця справа не була пріоритетним питанням, а після проголошення української незалежности Росія піднесла для України ціну на нафту й газ до світового рівня, а навіть вище. Через те Україна опинилася в скрутному положенні. Внаслідок того наступив спад продукції, драматична підвишка цін, зубоження населення через безробіття й низькі зарплати, яких навіть не виплачують своєчасно. Перехід від державно-командної економіки до вільного ринку спричинив труднощі та сповільнив темпи приватизації. Ті ознаки кризи проявляються різно в поодиноких реґіонах. На сході більш розвинена промисловість, безробіття менше, платні вищі. Приватизація ступає швидше в Ґаличині й на Буковині, ніж в інших реґіонах.

На окрему увагу заслуговують два реґіони–Донбас і Крим. Донецький басейн–найважливіший промисловий центр України. Тут зосереджена кам'яновугільна промисловість, чорна металургія, хемічна та машинобудівельна промисловість.

Донбас є місцем частих страйків. Однак, беручи до уваги загальну економічну ситуацію України, то донецькі шахтарі в порівнянні з робітниками інших областей є добре забезпечені. Правда, за більшовицького режиму вони вважалися „робітничою аристократією", мали упривілейований статус, кращі харчі, одяг, мешкання. Тепер у самостійній Україні їм дещо скоротилося внаслідок загальної кризи й вони виходять на страйк, навіть організовують марші шахтарів до Києва з вимогою поліпшити їх економічне положення, а при тому підносять політичні домагання. Виходить, що підложжя страйку більш політичне, чим економічне, під впливом ворожої комуністичної пропаґанди вони домагаються статусу СРСР, зглядно приєд-

нання їхнього реґіону до Росії. Назовні свої політичні аспірації (подиктовані Москвою) вони прикривають економічними вимогами, виявляючи невдоволення станом в Україні.

Те відосереднє тяготіння Донбасу не нове. Ще за часів Центральної Ради, після Берестейського миру Донбас не хотів належати до УНР і проголосив т. зв. Донецько-Криворізьку Республіку Совєтів, щоб таким чином позбавити Україну промислових районів Донецького басейну і Криворіжжя. Але тодішний голова уряду УРСР Микола Скрипник видав постанову про ліквідацію тієї республіки й приєднання її до УРСР. Тому теж тепер, в добі незалежности України, зрусифіковані мешканці Донбасу, під впливом комуністичної пропаґанди, намагаються відірвати Донбас від України і прилучити цілий промисловий реґіон до Росії.

Крим, де населення в більшості російське, все таки під час всенародного референдуму голосував за незалежність України. Але згодом, коли його статус піднесено з обл́асти до Автономної Республіки, почалися напруження між Києвом, Сімферополем і Москвою, бо кримські росіяни виступили з рішучим домаганням прилучити Крим до Росії. Ті вимоги попирала московська Дума і мер Москви Лужков. Коли ж президент Єльцин іменем Російської Федерації офіційно зрікся територіяльних претенсій до Криму, йому не залишилося нічого іншого тільки залишитися при Україні.

Таким чином відпала загроза сепарації Криму й об'єднання його з Росією.

На марґінесі варто згадати один епізод конфронтації реґіональних властей з київським центром. В 1993 р. Київ постановив збудувати в Одесі термінал для відбору нафти, що мала бути доставлена з Ірану. Тоді однак одеська обласна рада не дала дозволу на будову терміналу, мотивуючи свою відмову тим, що така будова збільшить забруднення Чорного моря. Очевидно, подана причина це тільки викрут одеських комуністичних бюрократів, які напевно діяли за вказівками Москви, бо–як відомо–офіційне становище російського уряду щодо будови терміналу від самого початку було неґативне. Отже, не прийшло тоді до будови терміналу. Київ уступив перед обласною владою. Якось дивно, що президент не вжив свого авторитету, щоб скасувати постанову обласної ради й почати будову терміналу як життєво важливого для держави об'єкту.

З задоволенням треба ствердити, що найбільш лояльним до центру в Києві є таки західні землі: Ґаличина, Буковина, Закарпаття і Волинь. Ті реґіони, заселені національно свідомим українським елементом, терпеливо переносять економічні недостатки в пере-

конанні, що це тимчасове явище й Україна вкінці переможе всі труднощі.

Тільки в Закарпатській області від часу до часу підносять голови „русини", що ще не вспіли стати українцями. Вони хочуть відірватися від центру в Києві і створити якийсь русинський політичний новотвір. Ті пляни не мають реальних підстав ані виглядів на майбутнє так, що–не зважаючи на заходи свого протектора–університетського професора в Торонті (до речі талановитого історика!), вони раніше чи пізніше стануть українцями, бо це неминучий історичний процес, не можна вертатися назад до племінної структури, коли український народ має свою державу.

Олег ГРИНІВ
Львів

СТАЛІНСЬКІ ЗБОЧЕННЯ ЗАЯЛОЖЕНОГО ІМПЕРІАЛІСТА

Минуло майже сорок п'ять років з того часу, коли найвища влада покійного СРСР визнала, що за роки сталінського диктаторства шоста частина світу перетворилася в пекло, перед яким блідне поетична фантазія великого флорентійця. Цивілізований світ здригнувся: жахи реального гулагівського соціялізму не мали прецеденту в світовій історії. Намагання апологетів сталінізму оправдати „батька народів" і обмежити коло винуватців за більшовицькі злочини чекістськими верховодами типу Ягоди, Єжова, Берії та їхніх підручних розбивалися при першому зіткненні з дійсністю. Адже всі знали, що без Сталіна не чинилося жодних подібних злочинів.

Російський поет Фелікс Чуєв у книжці публіцистики „Солдаты империи: беседы, воспоминания, документы" (Москва: КОВЧЕГ, 1998.–559 с.) начебто не знає ні спогадів гулагівських жертв, ні документального підтвердження злочинів диктатора. Один з героїв його книжки, до речі, усиновлений самим Сталіним Артем Сєргеєв харктеризує „батька народів": „Він не був всесильним, як гадає багато людей,–зрештою, сам він себе таким не вважав. По суті він був **дуже м'якою і доброю людиною** (підкреслюю–О. Г.). Скажете про ув'язнення, про ГУЛАГ? А чи багато добилася наша країна, коли цього не стало?". Дивно читати таку характеристику з абсурдним висновком у запитальній формі. Якщо ліквідація гулагівського пекла не принесла зразу помітних позитивних зрушень, то виходить, що його не варто було й чіпати. Про якийсь гуманізм–і гово-

рити годі!

Чому ж поет Чуєв так настирливо захищає і пропаґує діяльність тирана Сталіна та його найвірніших слуг? Аж ніяк не йдеться лише про згадану книжку, бо до неї він видав ще дві–„Сто сорок розмов з Молотовим" і „Так говорив Каганович". Неймовірно, але Чуєв переконує, що він у п'ятирічному віці подолав сталінський „Короткий курс історії ВКП(б)" і пушкінського „Євгенія Онєгіна", навчившись так читати. Чи не смішно? Та чим горщик накипить, тим і смердить. А може пояснення поведінки Чуєва у таких його словах: „Не дай Боже бути розумним у Росії–вб'єш самого себе"?

Неодноразово він чванився тим, що в свої 18 років, цебто 1959 року, написав вірша про Сталіна, який розпочинається запитанням: „Зачем срубили памятники Сталину? Они б напоминали о былом могуществе, добытом и оставленном серьезным, уважаемым вождем". Залишимо для літературних критиків художній рівень цього вірша, бо суть в іншому: зухвалий молодик прагнув привернути до себе увагу, тому йшов проти течії.

Таке саме чванство, яке чомусь нагадує історика Жириновського, пронизує книжку „Солдаты империи", в якій прославляються Сталін, Молотов, маршал Жуков, Рокоссовський, Голованов, чекіст Рясной, сталінський усиновленець Сєргєєв, летуни Громов, Байдуков, Покришкін, перший космонавт Ґаґарін, академік Стєчкін, письменник Шолохов та інші. Вони різні, та всі вони СОЛДАТИ ЕСЕСЕРІВСЬКОЇ ІМПЕРІЇ. Як і Жириновський, поет Чуєв не приховує свого цинізму: для нього СРСР–російська імперія, а не „добровільний союз народів". Для сталініста моралі не існує! Хіба не Сталін, за його словами, „вважав Росію основою основ", бо, мовляв, „вона ядро, і навколо неї–цілий світ". Чи треба коментарів?

Всупереч реаліям другої половини XX століття Ф. Чуєв згадує як начебто пророцтво такі слова „вождя народів": „Я знаю, що після моеї смерти на мою могилу нанесуть купу сміття, та вітер історії без жалю розвіє її!". Та світ ще не з'їхав з глузду, скільки б не галасували московські чуєви. Чи може сталініст сподівається на те, що час загоює рани минулого? Він намагається навіть переконати, що через якийсь час у Москві стоятиме пам'ятник Сталінові так само, як у Петербурзі стоїть пам'ятник цареві Петрові І, за володарювання якого, за твердженням Чуєва, „загинув кожен п'ятий житель Російської імперії". Щоби оправдати Сталіна як полководця, сталініст кидає без жодних доказів репліку: мовляв, за правління Хрущова більшість документів, які підтверджують ролю Сталіна у війні, спалені. Сталіна, як дізнаємось, цінували відомі полководці.

Приміром, для маршала Рокоссовського Сталін–„святий". Чого ще треба?

Сталініст Ф. Чуєв не може сприйняти того, що саме компартійне керівництво змушене було розпочати критику культу особи Сталіна–для нього має значення інше: „Слово вождя–це перемога. Його чекали, йому вірили. Знали: якщо він скаже, то що би не трапилося, нехай навіть камені з неба посиплються, а буде так, як він скаже". За згадкою маршала Голованова, Сталін дуже бідкався, що не народився росіянином і його в Росії не люблять, бо ж він грузин.

Якщо вірити Чуєву, то „вождь народів" не був войовничим безбожником. Як тоді зрозуміти, що за роки сталінської колективізації в Україні майже не залишилося християнських храмів? Кінці не сходяться. Відомо також, що в атеїзованій імперії обожнення Сталіна сягнуло апогею звиродніння. Над ліжечком п'ятирічного Фелікса Чуєва, який вже тоді читав „Короткий курс історії ВКП(б)", висіла поштівка з усміхненим „вождем". А ще поет згадує свого діда Івана Євлампієвича, який після виселення в роки розкуркулення з України на Урал далі вірив Сталінові. Повернувшись додому, перший тост підняв за „вождя народів". На урочистостях до 70-річчя Сталіна директор школи проголосив: „Хай живе Сталін тисячу років!" Яка дикість! Мине лише кілька років–і в СРСР почнуть висміювати подібні гасла в комуністичному Китаю.

Українського читача найбільше цікавлять сторінки про діяльність чекіста Василя Рясного. Не так про його життя, бо, власне кажучи, воно стандартне для функціонерів „імперії зла", як про події воєнного і повоєнного часів, розповіді про чекістів. З цих сторінок вимальовується цілісна картина системи, для якої законом діяльности стала відома настанова Горького: „Якщо ворог не здається, його знищують". Щоби більше знищувати, вишукують нових і нових ворогів. Сталін вимагав проявляти „пролетарську жорстокість" до таких осіб.

Жодних моральних заборон для чекістів не існувало. Попри договір між СРСР і гітлерівською Німеччиною вони докладали зусиль, щоби завербувати на шпигунську службу працівників німецького посольства, використовуючи для цього представниць найдавнішої професії. Ф. Чуєв смакує такі розповіді Рясного з особливим задоволенням. Водночас чекісти вставляли різні „жучки" для підслуховування розмов у німецькому посольстві.

Відомості про німецькі пляни надходили до чекістів різними шляхами: через обслугу посольства, яку підбирали з росіян, від завербованих поволзьких німців, московських куртизанок і за допо-

могою техніки підслуховування. Однак цього виявилося замало–і так з'явився диверсант Н. Кузнєцов, якого в повоєнний час прославляли як зразок радянського розвідника. З розповіді В. Рясного дізнаємося, що В. Кузнєцова завербували чекісти після його одруження на Уралі з тамтешньою німкенею. Так розпочав свою диверсійну діяльність чекіст під кличкою „Колоніст". Провокації Кузнєцова на західноукраїнських землях відомі–і їх не маємо права забувати.

Із середини 1943 року Рясной працює народним комісаром внутрішніх справ Української РСР. Така посада давала змогу ознайомитися зі справжнім становищем у тодішній Україні. Та чекіст доходить до безглуздя. За його твердженням, німці підготували з українських націоналістів дві дивізії „Галичина" (так у книжці) по 20 тисяч осіб і, коли відступали із Західної України, начебто залишили їх у тилу, щоби убивати радянських солдат і офіцерів, підривати ешелони, знущатися з мирного населення. Далі він із жахом розповідає про ненависть українців до більшовицьких поневолювачів: „Україна давно прагла „самостійности", і всі умови там були несприятливі для частин Червоної Армії. Льотчики мені розповідали: „Найгірше, коли зіб'ють над Україною,–зразу видадуть німцям або поліцаям".

Як бачимо, серед українців, за твердженням чекіста, не було прихильности до червоних „визволителів", а ще перед цим він переконував: „Однієї України нема. Завжди (?–О. Г.) було і є дві України. Одна–західної орієнтації, інша тягнеться до Росії... Так, було дві України, не просто лівий і правий берег, не тільки східна і західна, була Україна Ковпака і Кожедуба–і була Україна Бандери і Мельника". Зауважу, що С. Ковпак не з українців, а був циганом, що також мав би знати перший чекіст УРСР.

Однак суперечність в іншому. Нарком Рясной говорить про „дві України", одна з яких начебто завжди магнетувала до Росії, і водночас собі заперечує: „Адже вся війна йшла в Україні, від цього залежало багато. І справа в тому, що воювати доводилося не лише з німцями, а й з українцями. Адже в кожному селі були створені так звані „боївки"–бойові осередки із санітарними службами, постачанням". Чи не підстава для роздумів усім українцям? Якщо так тотально українці боролися проти Червоної Армії, то хто ж тоді святкує в Україні День Перемоги–чужоземні окупанти чи туземні їх жертви?

Якби так заявляв лише дев'ятдесятирічний чекіст В. Рясной, то можна було би списати на його вік. Та він підтверджує свої слова поясненням цілком таємного наказу народних комісарів внутрішніх справ і оборони за № 0078/42 від 22 червня 1944 року. Ще недав-

но дехто з українських істориків називав цей наказ німецькою фальшивкою. Підтвердження наркома внутрішніх справ УРСР спростовує подібні сумніви. У книжві Ф. Чуєва він опублікований на сторінках 177–178. Посилаючись на донесення аґентурної розвідки, автори наказу Л. Берія і К. Жуков зазначають: „Останнім часом на Україні, особливо в Київській, Полтавській, Вінницькій, Ровенській та інших областях, спостерігається явно вороже ставлення українського населення до Червоної Армії і місцевих органів Радянської влади". Отож, йдеться не про якісь області „західної орієнтації", якими традиційно називають галицькі землі, а про центральні Київщину і Вінниччину і навіть лівобережну Полтавщину. Чи можна при такій оцінці двох всесоюзних наркоматів писати про визволення українських земель? Виходить, що ворожість до „визволителів" не обмежувалася якимось українським реґіоном.

Далі наказ наголошує, що українська людність протидіє нав'язуванням колгоспів, не хоче давати продовольства для Червоної Армії, вбиває худобу. В лісах сформовані, за словами наказу, „зелені банди", які нападають на невеликі військові частини, підривають військові ешелони, вбивають місцевих представників влади. Далі в наказі сказано: „Окремі червоноармійці і командири, попавши під вплив **напівфашистського українського населення** (підкреслюю–О. Г.) і мобілізаваних червоноярмійців з визволених областей України, почали розкладатися і переходити на бік ворога. З викладеного виходить, що українське населення стало на шлях саботажу Червоної Армії і Радянської влади і прагне повернення німецьких окупантів".

Останнє положення викриває справжню суть так званого „визволення". Якщо населення прагне повернення німецьких окупантів, то доведеться визнати, що святкувати так зване „визволення українських земель від німецько-фашистських загарбників" нема жодних підстав. До того ж наказ двох керівників всесоюзних наркоматів абстрактний, що не відомо, кого розуміти під „напівфашистським українським населенням"–цілу українську націю чи якусь її частину?

Та подібні недомовки з'ясовують чотири пункти наказу. Перший вимагає „вислати у віддалені краї Союзу РСР всіх українців, які проживали під владою німецьких окупантів". Що ж виходить? Самі радянські воєначальники залишили людність на поталу коричневим окупантам, а тепер хочуть покарати за свої дії невинних людей. Далі–чому ж так посилилися антирядянські настрої українців під німецькою окупацією? Офіційні радянські джерела залишають

запитання без відповіді; а причина дуже проста: вони не можуть визнати, що більшовицька пропаганда про переваги радянського соціялізму зазнала краху, як, до речі, і сам цей соціялізм.

Другий пункт наказу вже вивертає справжню суть лицемірства більшовицького керівництва. Він вимагає виселити не лише тих українців, які служили німцям чи працювали на них, а всіх, хто знає з особистого досвіду життя в часи німецької окупації. Відтак лицемірство сягає апогею, про що переконують два положення з цього наказу. Перше з них–вимагає, щоби виселяти наших землеків лише тоді, коли вони зберуть врожай і здадуть його для потреб Червоної Армії, тобто нагодують і тих, хто буде їх виселяти; а друга–застерігає, що виселяти обов'язково вночі і несподівано, бо так не зможуть врятуватися члени виселюваних сімей і водночас нічого не дізнаються їхні родичі, які воюють у лавах Червоної Армії. Знову парадокс: сини визволяють від німецької окупації інші народи, їхніх родичів виселяють з рідних земель, позбавляють батьківщини.

Не залишають московські зверхники поза увагою червоноармійців і командирів з окупованих територій. За четвертим пунктом наказу, на них запроваджені спеціяльні справи в особливих, цебто енкаведистських, відділах. Окрім того, на 5 таких осіб, червоноармійців і командирів, виділений один таємний співпрацівник („сексот"), а листи також цензуруються особливими відділами.

Нарешті, керівництво наркоматів внутрішніх справ і оборони СРСР наказало кинути дві каральні енкаведистські дивізії проти „антирадянських банд", цебто борців з більшовицьким режимом.

Під наказом дописка: „З невідомих причин цей наказ не був виконаний". Та сам В. Рясной такі причини знає: хоч „за вороже ставлення до російського народу товариш Сталін наказав виселити всіх українців до відомої матері, а конкретніше–до Сибіру", цілком зрозуміло, що „виселити Україну–це не Чечню, не кримських татар". Після того, коли відіслали кілька ешелонів з України, виконання наказу зупинили. Безумовно, чекістський нарком лукавить, адже виселення тривало ще кілька років. На прохання „українських вождів", цебто уесерівського керівництва, перед Сталіним, як пише він, не дало змоги виконати наказу, а, як відомо з доповіді Микити Хрущова на закритому засіданні XX з'їзду КПРС, неспроможність есесерівського повоєнного транспорту. Водночас збройна боротьба українського населення проти нових окупантів охолодила гарячі голови чекістських головорізів.

Знання В. Рясного як наркома УРСР, який отримав цей наказ із Москви від одного із заступників всесоюзного наркома внутрішніх

справ, гадав, закінчує дискусію про існування цього цілком таємного наказу. ТАЄМНИЙ НАКАЗ ПРО ВИСЕЛЕННЯ УКРАЇНЦІВ БУВ–і не виконаний не з ласки кремлівського керівництва, а всупереч його волі.

Як змушений визнати В. Рясной, українське населення воювало і проти німецьких нацистів, і проти більшовицьких окупантів, хоч допускає такі неточності, які переконують, що навіть найвищі енкаведистські чини не мали достовірної інформації про своїх противників на українських землях. Деякі його розповіді нагадують страшну казку. Маю на увазі насамперед його розповіді про становище у Львові перших повоєнних років. Та це вже деталі, бо найголовніше–підтвердження реальности наказу про виселення українців.

Розповіді чекіста, які записав Ф. Чуєв,–ще один доказ аморальности енкаведистів. Отож, Л. Берія не був серед них винятком, як намагалися переконувати його підручні згодом. З цих розповідей читач дізнається також про „подвиги" енкаведистів, зокрема вбивства Є. Коновальця, Л. Троцького та інших.

Доконечно порівняти дві цитати з книжки Ф. Чуєва. На с. 458 він пише: „Відвоювавши, Росія будувалася, вчилася, крала, спивалася, пахла горем (?–О. Г.) і пирогами на риб'ячому жиру і, горда, не просила ні в кого милостині. Ніхто за неї не платив. Вона заплатила за всіх. І навіть хліб свій, не рясний у ті роки, посилав в Европу, і Европа годувала ним свиней". А через 14 сторінок читаємо: „З України, рятуючись від голоду, приїхала бабуся й мамина сестра, тітка Надя. На Україні, отже, також несолодко було". Як бачимо, в першій цитаті Ф. Чуєв пише про Росію, а в другій–згадує Україну. Тяжко повірити, що в повоєнний час вивозили за кордон хліб з Росії, бо ж Україна була, як тоді казали, „житницею" імперії, а на українських землях панував голод. Чи ж не критерій сталінської інтернаціональної політики?

Сам Чуєв не дуже турбується про голодних людей. Він живе інтересами імперії, називаючи її не СРСР, а Росією. Він вже в 5(!) років пишався тим, що Молотов дав словесну відсіч вчорашнім союзникам. Мовляв, „на атомні бомби однієї сторони можуть знайтися атомні бомби і ще дещо у другої сторони". Поет радіє, що через тридцять три роки потім пенсіонер Молотов подарував йому цю промову зі своїм автографом. І ще радіє Чуєв, бо в часи „шістдесятництва" його називали сталіністом і навіть за фанатичну відданість сталінським ідеям притягали до партійної відповідальности.

ІМПЕРІЯ–і нічого святішого від неї для Чуєва нема. Не легко змиритися сталінському імперіялістові з тим, що між Росією й Україною тепер державний кордон. Захист імперії без жодних моральних заборон. Коли треба показати творця цієї імперії в справжньому світі, Ф. Чуєв недомовляє. Приміром, причин самогубства дружини Сталіна не пояснює, начебто йдеться не про людське життя а про буденну подію. Коли треба, сталініст фальсифікує статистику жертв у воєнні часи. За твердженням одного з „солдатів імперії", Сталін зразу після війни визнав у вузькому колі, що за її роки загинуло 30 млн. громадян СРСР, серед яких начебто 20 млн. росіян. Фальсифікація очевидна! Адже з усіх народів світу у Другій світовій війні найбільших втрат зазнали українці. Попри великі наші людські втрати на параді перемоги в 1945 році за вказівкою Сталіна оркестр грав: „Слався, великий наш русский народ". Нащо згадувати якихось українців, колоніяльне населення імперії?

Якби фальсифікація стосувалася лише неросійських народів, Чуєв не знав би жодних проблем. Його мучить, що в постгекачепістській Росії Сталінові протиставляють маршала Жукова. „Нині,–пише Чуєв,–із Жукова роблять символ, ідола, бо не знають, що ще придумати для Росії в новий, смутний для неї час". Неомонархісти навіть визнають його внука спадкоємцем царського престола.

„Ореол святости" маршала Жукова не має жодних підстав. Чуєв не приховує жорстокости полководця. Жуков не просто ображав підлеглих, а „прагнув принизити, розчавити людину". Чи не в цьому найвище духовенство Російської православної церкви бачить його „святість"? Під Ленінградом за наказом Жукова розстрілялювали цілі батальйони радянських військ, які не витримували шквального вогню німців. Однак сталініст Чуєв визнає, що до творення образу Жукова як символа звитяги спричинився і сам Сталін. Він відкликав маршала з-під Ленінграду, коли той не зумів повністю зняти вороже оточення міста. Чому? Відповідь: „Жуков не повинен мати поразок, його не можна підставляти". Отож, у часи війни такий символ непереможного полководця був вигідний і Сталіну як стратегу.

Сталінський імперіялізм–лише один різновид російського імперіялізму у постгекачепістський період. Письменник В. Солоухін носив перстень із зображенням останнього російського царя, що не заважало його дружбі зі сталіністом Ф. Чуєвим. За переконанням Солоухіна, Сталін також монарх: „Авторитет він мав величезний, світ його шанував і боявся, а народ його поважав, і щиро любив"

Сталініст Ф. Чуєв і монархіст В. Солоухін–єдині в одному: їх об'єднує ностальгія за великою імперією.

Петро ГРИЦАК

НОВІ РЕВЕЛЯЦІЇ ПРО ДОЛЮ ДИВІЗІЇ У 1945-му РОЦІ

Мимо офіціяльних заперечувань та засекречення всяких немилих епізодів, які мали місце зараз після закінчення воєнних дій, усякі цікаві до створення загального образу тих подій, нераз дуже немилі факти, поволі виходять наверх. Як кінчалася війна, події так склалися, що політично надзвичайно важливу, а національно сфраґментовану частину Европи–італійську Істрію та полудневу Австрію–зайняла британська армія, під формальним проводом маршала Александра (Field Marshall H. Alexander). Вона мала за завдання виконувати функції окупаційної армії у гордо тоді проголошуваний спосіб: удержати порядок та завести справедливість і демократію для офіціяльно „визволених" територій. Згідно із англійською військовою традицією, в тих активностях було для контррозвідки (МІ6) признане дуже важливе місце. Одначе показується, на підставі нових матеріялів із книжки С. Дорила (далі–С. Д.) про МІ6*, що тоді британська контрозвідка та причетні елементи міністерства закордонних справ були інфільтровані большевицькими шпигунами і симпатиками. Один із них, загальновідомий К. Філбі (Kim Philby), був близько 30 р. активним на провідних постах аж до своєї втечі до СССР у 1963-му р. Дивно, як міг він без жодних більших перешкод виконувати свою підривну роботу аж так довго, та мав до самого кінця багато прихильників серед відповідальних осіб у британській контррозвідці, хоч нема на це конкретних доказів, що начальник Філбі, Р. Ґолліс (Roger Hollis) про це добре знав, але нікому цього не сказав!

Отже, тоді, на весну 1945-го р., одним завданням брит. військової адміністрації було рішити, що робити з формаціями, які воювали по стороні німців, але були ненімецького походження: козаками (РОА, СССР), домобранцями (словінцями), усташами (хорватами), четниками (сербами) та нашою дивізією, яка головно складалася з галицьких українців. Хоч формально, зі сторони міжнародних законів про вербування добровольців (із чого Альянти широко користали) тим формаціям не можна було нічого закинути, висунуто обтяжуючі оскарження „воєнних злочинів", „квіслінґізму" (тобто політичної зради батьківщини) та політично дуже делікатну спра-

* Stephen Dorril. *MI6 Inside the Covert World of ...SIS*, The Free Press, New York, London, Singapore, 2000.

ву: „що робити, щоб не дразнити непотрібно" росіян і „маршала" Тіта в Юґославії.

Той вибір зроблено частково ще перед 2-ма роками (у 1943-му р.), щоб попирати Тіта проти четників, усташів і домобранців, на підставі дипломатичної крутанини та інсинуацій більшовицьких аґентів. Замішаний був у це навіть сам син прем'єра В. Черчила (W. Churchill) та „спеціяліст" від східно-европейських справ, Сетон-Ватсон (Seton-Watson). Справа скільки із тих людей видано Тітові, не є цілком ясна. Одне джерело (С. Д.) каже що 18.500 (із коментарем, що ця передача була „добре заслуженою"), тоді як друге джерело згадує, що видано 50.000, із яких тітівці зараз змасакрували 25.000.* Тепер те місце масакри словінці шанують так, як поляки Катинь чи Мєдноє. Краще однак було у світі відомо про ганебне передання около 50.000 козаків з родинами у цілком підступний, але типовий для тодішних обставин спосіб (страшної ненависти до переможених, почування цілковитої безкарности й охоти до необмеженої пімсти) зі сторони безпосередньо відповідальних британських військових чинників. Посередньо відповідальними були також певні кола брит. міністерства закордонних справ. Хоч усі деталі є глибоко засекречені, довідуємося від С. Д., що властиво найбільше відповідальним був якийсь полковник Вілієрс (Villiers). Знову ж із недавно опублікованих архівів КҐБ** довідуємося що тут розходилося також про воєнну добичу (кількадесят тисяч коней, кілька кілограмів золота, що їх мали козаки, із яких кілька тисяч були старими еміґрантами). Ту справу старався висвітлити ґраф Н. Толстой у Англії. В результаті був засуджений за образу уряду й дефамацію високопоставлених осіб на високу грошеву кару. Зрештою, тому яких 10 літ була в „Перегляді книжок" „Н. Й. Таймсу" дискутована справа „зникнення" 500 тонн німецького державного золота зараз після капітуляції, що дає нам сьогодні певний образ, що тоді в окупованій Німеччині й Австрії діялося. Про ті справи говорить С. Д. досить загальниково.

Після цього досить довгого вступу, можна приступити до теми, що нас найбільше інтересує–долі української дивізії. Вона засадничо не підлягала примусовій репатріяції, згідно з Ялтинським договором, бо в основному складалася з колишніх польських громадян родом із Галичини. Тут, одначе, справа комплїктувалася, бо більшо-

---

* Mark Thompson. *A Paper House the Ending of Yougoslavia*, p. 52, Pantheon Books, N. Y., 1992.

** Ch. Andrew & V. Mitrokhin. *The Sword and the Shield & the Secret History of KGB*, Basic Books, 1999.

вики та поляки з „людової" Польщі вимагали видання дивізійників як мнимих „воєнних злочинців", які ніби „масово нищили жидів, поляків, циганів і совєтських громадян". Тимчасом, у тій справі нав'язував контакти з окупаційними владами відомий ген. П. Шандрук, як також о. І. Гриньох. Робив великі старання у Ватикані єпископ Бучко, були в це заанґажовані певні англійські чинники, сконтактовані проф. Смаль-Стоцьким, важливим українським політичним активістом (як каже С. Д.) на міжнародньому полі ще з передвоєнних часів. Активним був у справі дивізії також сотник канадійської армії Б. Панчук. Остаточно справу вирішено в січні 1946-го року. Але, рішено не трактувати дивізійників як військовополонених, а як SEP's („Separated", в інших джерелах „Surrendered" Enemy Personnel). Зроблено це спеціяльно, щоб тодішні військові бюрократи могли робити з дивізійниками дослівно все, що захотіли, без охорони й користей, які мали мати військовополонені, згідно з гаґською й женевською конвенціями. Коли дивізійників перевезено до Англії, стали POW's, тобто військовополоненими, правдоподібно, щоб не мати закидів про нехтування міжнародних законів, про що тоді було багато говорення.

Дальші деталі долі дивізії відомі. Але, тут С. Д. сильно опирається на книжці М. Аронса і Дж. Льофтуса* та вживає інших подібних компендій про воєнних злочинців, навіть радянського походження. Про численні спроби знайти серед дивізійників якихось воєнних злочинців, які кінчалися неґативно (так як комісія Дешена, ще цілком недавно), С. Д. попросту твердить що „вони не досить пильно шукали". На підставі тверджень Аронса й Льофтуса, дивізія мала бути одинокою військовою формацією Осі, яка пережила війну як цілість зі своїми старшинами і зброєю. При кінці, не тільки не була дивізія роззброєна, але навіть ще одержала додаткове озброєння, через своїх тайних симпатиків у англійській армії!? Це звучить, як якась неймовірна історія. Про ген. Шандрука пише С. Д., як про „польського воєнного героя", але згадує, що він ніби „видавав польських офіцерів до ґештапо". Знаємо одначе, що поляки дали йому орден „Віртуті Мілітарі" за заслуги у війні з Німеччиною у 1939-му р., вже як 2-га світова війна закінчилася–в той спосіб оцінюючи цілком позитивно його військову кар'єру в польській армії, де він був т. зв. „контрактовим офіцером", як інших 50 старшин із армії УНР.

Взагалі, С. Д. пише цілком принизливо про українців, їхніх політиків і т. д. Про українські політичні потягнення твердить, що вони

* M. Aarons & J. Loftus. *The Secret War against the Jews*, Heinemann, 1995.

головно змагали до винищення поляків, жидів, циганів та інших меншин. Рівнож згадує, що у якомусь дивному засліпленню, навіть інспіровані ворожими інфільтраторами, українці взаємно винищували своїх-же братів українців–це на підставі літератури, доступної для МІ6. Подає також як факт про масакру 7000 жидів у Львові*, зараз по приході німців, та про „дні Петлюри" у Львові пару тижнів пізніше. Одночасно, С. Д. дивується, як українці (в тому числі й дивізійники) потрапили завдати тільки клопоту своїм ворогам та виходити живими та рухливими з неймовірно важких ситуацій. Це пояснює українською вродженою хитрістю (москалі завжди казали про українців: „хитрий малорос"), неймовірним щастям, та оказійною допомогою від усяких розвідок (навіть, англійської у рр. 1930-39, та 1946-60).

Ревеляції С. Д. про МІ6 можуть декого здивувати, бо він, хоч із академічних кіл, у дивний спосіб мішає факти (можливі до перевірення) із поголосками, інсинуаціями і злосливими видумками, головно відносно українців, до яких проявляє якусь особисту антипатію. На жаль, авторові видається, що С. Д. до певної міри репрезентує правдиві погляди певних англійських кіл супроти українців. Як приклад, візьмім захоплення минулого року в Англії українського літака, що приїхав на „ґуд віл трип" (Good Will Trip), привізши українських футболістів на товариські змагання. Літак одначе сконфісковано, на підставі незаплачення якихось софістикованих навіґаційних оплат, які з тою подорожжю властиво не мали нічого спільного–от так собі, щоб із легкої руки зробити українцям чи навіть самій Україні якусь неприємність.

Одначе, бачимо також, що українська справа, як і питання „примусової репатріяції" дивізійників, знайшли широкий відгомін та симпатію серед впливових англійських кіл, помимо большевицької пропаґанди і всяких ворожих інсинуацій. Рівнож надзвичайно гостра полеміка серед українців підчас 2-ої світової війни та зараз по війні була пильно нотована в архівах потенціяльних ворогів усього українського й ними використовувана для підкреслення характеристичного браку політичного досвіду серед українців. Про ті справи тому 100 р. І. Франко написав віршем: „Ти, брате любиш Русь! Я ж не люблю, сарака. Ти брате, патріот, а я собі собака", у відповідь на арґументи про мнимий брак українського патріотизму у самого І. Франка зі сторони певних кіл тодішнього українського громадянства в Галичині. Вертаючись до справ порушуваних у книжці С. Д., можна сказати приповідку: „за онучу, зробив бучу". Так, мимоволі,

* *The Village Voice*, discussed in the 90's

автор тої книжки зробив українцям певну прислугу. Передусім показав, що ті, кому це потрібно, українською справою інтересуються і є з нею досить добре обзнайомлені (на свій спосіб). Хоч існує багато злої волі й упередження, трапляються, може тільки оказійно, також симпатики, готові українцям помогти у скрутній ситуації, як це спеціяльно мало місце з дивізією, якої доля якийсь час дослівно „висіла на волоску", щоб не поділити сумної долі домобранців та усташів. Ті останні, з точки зору воєнних законів, були знайшлися в ситуації, у якій опинилася наша дивізія, але, через брак впливових симпатиків, були цілком інакше потрактовані.

ВИЙШЛА У ЛЬВОВІ ІСТОРІЯ ДИВІЗІЇ „ГАЛИЧИНА"

Автор Андрій Боляновський

Історія надрукована за ухвалою вченої ради історичного факультету Львівського Університету імені Івана Франка.

Відповідальний редактор історичних наук, професор ЛНУ Михайло Швагуляк.

Рецензенти: доктор історичних наук, професор Рівенського інституту слов'янознавства Київського інституту „Слов'янський Університет"–Сергій Троян, доктор Іван Гимка (John-Paul Himka), професор історії Альбертського університету (Канада).

У цій праці, на основі українських і зарубіжних джерел досліджено складну долю дивізії „Галичина"–1-ої Української Дивізії Української Національної Армії (1-ої УД УНА).

Особливу увагу приділено з'ясуванню політичних мотивів та плянів, що стояли за рішенням німецьких владних органів про створення цієї військової частини. У книзі показано місце та ролю дивізії у контексті визвольного руху в роки Другої світової війни.

Книга в кольоровій обкладинці (528 сторінок доброго паперу), має 74 світлини, документи (українські і чужоземні, переложені на українську мову), таблиці, іменний і географічний покажчики, резюме та зміст англійською і німецькими мовами.

Ціна тільки 25 кан. долярів.

Замовляти, залучаючи чека або грошовий переказ у секретаря Крайової Управи: **Mr. C. J. Kohutiak 1508-45 Kingsbridge Garden Circle, Mississauga, ON. L5R 3K4, CANADA**

Замовник отримає книгу з України через деякий час.

До історії Української Галицької Армії

Ігор СРІБНЯК
Андрій КУПЦОВ

КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКЕ ЖИТТЯ ІНТЕРНОВАНИХ ВОЯКІВ УГА В ТАБОРІ НІМЕЦЬКЕ ЯБЛОННЕ (ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА) У 1919-1920 РР.

Друкуємо цю розвідку про життя вояків УГА в таборі інтернованих для порівняння з побутом українських вояків у таборах після 2-ої світової війни.

Редакція

Наслідком поразки Української Галицької Армії у боях з польськими військами у травні 1919 р. став відхід та інтернування у таборі Німецьке Яблонне (Чехословаччина) кількох відділів УГА. У короткому часі інтерновані відновили свою військову організацію та розпочали жваву просвітницьку діяльність.* Разом з тим, надзвичайно актуальним завданням було налагодження роботи у таборі культурно-мистецьких осередків, покликаних дати інтернованому вояцтву духовну розраду й відпочинок. Успішна реалізація цього завдання дозволила б запобігти поширенню в його середовищі неґативних розкладових процесів, тим більше, що військова поразка УГА у двобої з польською армією генерала Галлера, а також сам факт інтернування відділів УГА у Німецькому Яблонному, неґативно позначився на моральному дусі українського вояцтва, бо „кожен став жити з дня на день і тільки для себе". Поміж інтернованими частішають всілякі непорозуміння, посилюється внутрішня диференціяція, що, зрештою, призводить до появи в середовищі вояцтва окремих угрупувань різного політичного спрямування; трапляються й окремі випадки дезертирства стрільців УГА з табору. Ускладнювало побутові умови вояцтва й оголошення карантину в таборі через захворювання деяких стрільців на тиф[1].

Як йшлося у річному звіті сотника Я. Яреми про культурно-просвітницьку роботу в Німецькому Яблонному (червень 1919 р.–червень 1920 р.) „Україна в таборі", ініціятивна група старшин УГА „рішила піти на зустріч загальній духовній потребі культурно-будучої праці посеред кількатисячної схвильованої громади стрілецтва, роззброєного та засудженого на мимовольний спочинок далеко від рідного краю". У цій надзвичайно складній ситуації інтернованих українських вояків „треба було підняти, даючи їм нове почуття сили, зневірені серця огріти надією, а весь запас захованої ще енерґії ужити до пляномірного творення сили про будуче, щоб не марнувати часу самодратуванням та даремним перемірковуванням того, що так болюче та й безповоротно покотилося в минувшину"[2]. Це завдання покладалося на створений вже 24 червня 1919 р. у таборі „Просвітний Кружок" („Культурно-Просвітний Кружок"), фактичним засновником і першим головою якого був поручник К. Коберський. До його першого складу увійшли також поручник Новосельський (заступник голови), по-

ручник Яремкевич (скарбник), поручник Дякунчак (бібліотекар), хорунжий Качанюк (секретар) і четар О. Залеський (господар). Починаючи з січня 1920 р. „Просвітній Кружок" (ПК) очолив сотник Яким Ярема[3].

Як зазначав сотник К. Коберський у своєму звіті з історії табора „Українська Бриґада в Чехії"–вже з липня 1919 р. розпочинається просвітній рух в нашому таборі (Німецькому Яблонному–авт.). Основано читальню і бібліотеку (головно чужомовні книги), хор старшин і кілька хорів козаків, театральний гурток, який дає вистави два-три рази в тижні [...][4]. Фактично ж перший в таборі драматичний гурток старшин виник ще у червні 1919 року, коли заходами четаря Созанського було підготовлено до вистави п'єсу „Мужики-аристократи". Проте, незважаючи на низьку ціну вхідних квитків (0,4 чес. крони) глядачів до театру доводилось „силоміць збирати словом заохоти та намови". Таке ставлення інтернованих до діяльности драматичного гуртка один з організаторів культурно-просвітницької роботи у Німецькому Яблонному сотник Я. Ярема пояснював тим, „що занадто свіжими були в пам'яті недавно пережиті події, ще хвилювались уми, розмірковуючи над тим, хто завинив, як довго нам прийдеться ще сидіти тут і т. д.". Тому гурток четаря Созанського „зараз після перших кроків своїх, піддаючи законові загальної апатії, припинив свою діяльність".[5]

Але з плином часу театр, як „один із необхідних вентиляторів вбогого таборового життя", поступово відроджується до життя і вже в серпні 1919 р. заходами десятника Волосянського засновується підстаршинський драматичний гурток[6]. Режисуру майбутніх вистав драмгуртака було доручено здійснювати четарю Созанському. Одночасно членами гуртка було розпочато роботу по підготовці сцени, декорацій, театрального реквізиту, народних строїв; з числа добровольців організовано театральну оркестру. До співпраці з драматичним гуртком було притягнуто двох медичних сестер з табірного шпиталю, що дало можливість підготувати виставу „Наталка Полтавка" І. Котляревського, яка „зробила чимале враження" на загал інтернованих (до жовтня 1919 р. було 9 її вистав)[7], так само, як і наступні („Сватання на Ґончарівці" і „Стецько на мандрівці"). Сценічні роботи аматорів підняли театр в очах стрілецтва дуже високо, бо „театральні переживання стали відтепер якоюсь частинкою змісту таборового життя"[8].

Особливою популярністю серед стрілецтва користувалась п'єса „Сватання на Ґончарівці", яка виставлялася 16 разів на протязі кількох місяців, і „кожний раз театр був ущерть повний". Останнім значним проєктом аматорського театру стала вистава „Украдене щастя" І. Франка, текст якої було перекладено з чеської мови. Після цього підстаршинський драмгурток припинив своє існування. В цій ситуації „Просвітній Кружок", усвідомлюючи нагальну потребу продовження діяльности табірного мистецького осередку, у жовтні 1919 р. організує постійно діючий Театр ім. В. Винниченка під проводом четаря Созанського[9]. Для заохочення акторів за участь у виставах було встановлено винагороди (від двох до 15 чес. крон). У розпорядження театру було передано окремий барак на 600 місць (який вже мав облаштовану сцену), театральний реквізит та ґардеробу. Все це

дозволило театрові піднятися „з своєї первісної та примітивної обстановки" й зайняти чільне місце серед низки інших культурних осередків табору в Німецькому Яблонному[10].

Силами акторів з числа інтернованих старшин та стрільців було підготовлено цілу низку вистав нових п'єс („Соколики", „Перехитрили", „Пан Писах", „Знімчений Юрко", „Учитель", „Невільник" та ін.), які не залишилися поза увагою „незчислених глядачів, що на протязі зимових місяців відвідували театр". Дієву допомогу артистичному колективу табірного Театру ім. В. Винниченка надавали драматичні гуртки, завданням яких було „теоретично і практично вишколити охочих і спосібних стрільців на будучих аматорів, здатних організувати та вести селянські або міщанські аматорські театри"[11]. Так, зокрема, заснований заходами хорунжого Бігуна в грудні 1919 р. „Драматичний кружок ім. Тобілевича" зусиллями своїх членів підготував до вистави цілу низку українських п'єс („Три празники", „Вефлиємська ніч", „Процесовичі", „Вихованець", „Ворожбій", „Ґаркуша", „За сиротою Бог з Калитою" та ін.). Одночасно для 28-ми членів гуртка були організовані виклади, на яких підстаршин і стрільців ознайомили „зі способами організації аматорських кружків, будовою сцени, мімікою і жестикуляцією, характеризацією, ґатунками драми і т. ін."[12]. Навчання у гуртку здійснювалися силами хорунжих Бігуна і Куця, четарів Конрада і Солтиса. В січні 1920 р. розпочав свою діяльність і драматичний гурток 2-го піхотного полку Української бриґади, який нараховував у своєму складі 23 чол. Під керівництвом хорунжого Хоменця члени гуртка підготували кілька вистав („Пан Штукеревич", „Капраль Тимко" та ін.). Обидва гуртки при підготовці своїх вистав послуговувалися реквізитом та ґардеробою Театру ім. В. Винниченка, а також використовували його сцену.

У лютому 1920 р. відбулася друга реорганізація театру: адміністративний провід рішенням управи Культурно-Просвітнього Кружка було передано четарю Павлюку, а артистичний–хорунжому Бігуну (з травня–четареві Солтису). У дещо іншому складі Театр ім. В. Винниченка поновив свою діяльність з березня 1920 р. виставою „Назар Стодоля". Впродовж 1920 р. артистами театру було підготовлено й виставлено цілу низку п'єс, зокрема: „Кара совісти", „Кума Марта", „Ой не ходи Грицю", „Нахмарило", „Шельменко Гура", „Жидівка-вихрестка"; жартивливі: „На першій гулі", „Жартівниця", „Проба комедії", „Зразковий муж", „Помирились". Всього ж за 1920 р. театр дав понад 50 вистав, на яких були присутні пересічно 400 глядачів[13]. Всі прибутки від реалізації вхідних квитків йшли на фінансування просвітньої роботи в таборі, а також на потреби театрального колективу та технічне забезпечення вистав (ґардероби, сценічне обладнання, декорації, світло, музика, грошові винагороди артистам та ін.). Загальні видатки на ці потреби за першу половину 1920 р. становили 1800 чес. крон. Крім того, впродовж року (з червня 1919 р. до червня 1920 р.) з каси театру було перераховано 4000 чес. крон на гуманітарні й благодійні цілі (на оркестру бриґади, для голодуючих гуцулів, для полонених українців у Польщі та ін.)[14].

Театр відіграв важливу ролю у історії табору–він був не тільки важливим джерелом надходження коштів на загальнотабірні культурно-освітні цілі, не тільки надавав моральний відпочинок інтернованим у тяжкому табірному житті, але й виконував важливу виховну функцію, плекаючи їх національно-патріотичні почування.

У тісному контанті з табірним театром діяли музичні й хорові колективи Німецького Яблонного. Влітку 1919 р. четар О. Білобран, зібравши „заледве" грамотних стрільців і підстаршин, навчив їх нотної грамоти. Дещо пізніше члени гуртка оволоділи азами гри на духових інструментах. А після того, як поступово було придбано 36 музичних інструментів, у таборі в жовтні 1919 р. постала справжня духова оркестра. Справу О. Білобрана підтримав фаховий музикант булавний Баран, який мав необхідний досвід роботи в оркестрі. В короткому часі їхніми спільними зусиллями табірна духова оркестра навчилася виконувати фрагменти деяких клясичних творів, а також марші та увертюри. До піднесення фахового рівня оркестрантів причинився й сотник Вірідарський з Наддніпрянської України, який навчив бажаючих гри на смичкових інструментах. В березні 1920 р. під його орудою було створено театральну смичкову оркестру, члени якої мали в своєму розпорядженні 17 музичних інстументів й виступали під час театральних вистав. Ще у серпні 1919 р. Просвітній Кружок „для підтримання музичної культури в таборі, а, в першій мірі, щоб дати хорам можливість успішного розвитку" придбав фортепіяно, яке стало „необхідним інстументом майже для всіх свят, концертів і обходів табору". На ньому впродовж року за окрему плату вчилося 10 старшин[15]. Зчасом оркестра посіла помітне місце у культурному житті інтернованих вояків, виступи її завжди збирали велику авдиторію слухачів.

Крім того, зусиллями поручника Вожейка і четаря М. Бобика у липні 1919 р. було зорганізовано хор старшин, між членами якого були відомі у майбутньому співаки–хорунжі О. Руснак і В. Тисяк. Вже 18 серпня 1919 р. в Німецькому Яблонному відбувся концерт української музики, в якому взяли участь хор та–з сольними виступами–Т. Шухевич (рояль) і поручник Ґурко (скрипка). Концерт привернув увагу всього табірного загалу[16]. У вересні-жовтні 1919 р. відбулися ще кілька концертів хору, а 1 листопада старшинський хор разом з усім особовим складом Української бриґади в Німецькому Яблонному взяв участь у святкуванні першої річниці проголошення ЗУНР. 23 листопада силами хорового колективу в таборі Ліберці було влаштовано „Концерт українських співців", на якому у виконанні хору прозвучало 16 українських народних пісень. У грудні 1919 р. у таборі Німецьке Яблонне відбулися спільні концерти хору і артиста-кобзаря В. Ємця.

Нового імпульсу цей процес отримав у лютому 1920 р., коли старшинський хор перетворився на співацький гурток „Боян", що нараховував у своєму складі 33 чол. До управи гуртка війшли: поручник Левицький (голова), четар Ріпецький (заступник), четар Бережницький (секретар), хорунжі Бобик і Віханський (дириґенти). Ґурток розпоряджав власною нот-

ною бібліотекою й мав у своєму репертуарі велику кількість пісень хорового й квартетного виконання багатьох українських та европейських композиторів[17]. Крім того, заходами гуртка „Боян" у грудні 1919 р. друкарським способом було видано збірник хорових пісень для квартетів „Наша Слава" кількістю 300 примірників, що дозволило активізувати мистецьке життя в Німецькому Яблонному. У березні 1920 р. у таборі було організовано проведення днів вшанування пам'яті Т. Шевченка, у культурній програмі яких виступ хору займав центральне місце. Хор успішно виступав не тільки в таборі, але й поза його межами–у кількох чеських містах, у т. ч. в Празі, де 24 березня 1920 р. хористи взяли участь у святкуванні Шевченківських днів. Але мистецька діяльність гуртка „Боян" не обмежувалася виступами лише під час свят: „зрештою, виступав старшинський хор часто при ріжних нагодах, як наприклад: вечірках і забавах, улаштованих „Комітетом українських жінок" на користь полонених Українців у Польщі, співав під час богослужень, на похоронах і т. ін."[18].

У вересні 1919 р. у таборі постав хор підстаршин і стрільців 3-го куреня (у кількості 50 чол.) під орудою підхорунжого Л. Кульчицького, який розпочав свою діяльність навчанням всіх бажаючих елементів теорії співу, а з листопада хор вже „виступав рівнорядно з хором старшин при всіх святочних нагодах в таборі й в місті, [...] майже кожної неділі співаючи під час богослужень"[19]. У таборі існувало ще кілька хорів–мішаний (стрілецько-старшинський) хор Запасного коша бриґади (дириґент–хорунжий Біґун), стрілецький хор 2-го піхотного полку під орудою четаря Рибака і хор гарматного полку під управлінням десятника Хоменка. І хоча їх виступи не мали реґулярного характеру, „усі хори робили дуже гарне враження, а репертуар пісень був багатий"[20].

„Для розбудження культурно-товариського життя поміж стрільцями" у вільний від занять час, 25 січня 1920 р. заходами Просвітнього Кружка було влаштовано „Стрілецький захист" („Стрілецьку Хату"), при якій діяли читальня і буфет. Тоді ж при „Захисті" була організована і крамниця, в якій „охочі приучувалися торговельного діловодства". „Хата" займала просторий барак, стіни якого всередині були завішані картами та портретами видатних українських діячів. Довгими зимовими вечорами „сходилися тут радо стрільці то на читання часописів, то на поважну або й веселу балачку, то щоб покріпитись, потанцювати та й поспівати в дружньому й рідному колі товаришів". Зусиллями керуючого справами „Захисту" четаря Ліщинського та комітету стрільців цей табірний заклад набув широкої популярности серед інтернованого стрілецтва (взимку 1920 р. тут щодня збиралося пересічно 200 чол.), заступаючи „собою тут на чужині й рідну хату, й село, й читальню"[21].

З жовтня 1919 р. до травня 1920 р. у Німецькому Яблонному заходами Редакційного комітету при ПК виходив ілюстрований часопис „Голос Табору" (під редакцією четаря О. Залеського, пізніше–четарів Ріпецького і Кругового), який друкувався спочатку в кількох примірниках на шапіографі, а пізніше–літографічним способом у друкарні м. Райхенберґа. (В січні 1920 р. видання газети на короткий час було припинено через брак

коштів, загалом же за цей час було надруковано 14 чисел часопису). Комітет визначив своїм завданням „урухомлення духового життя в таборі, [...] спровадження його ріжнородних течій в одне русло, [...] виховування патріотичного духа серед цілого товариства, стоячи на становищі суверенности українського народу в його етнографічних границях, [...] внесення єдности і братерської дружби в товариство [...]. З кличем „праця одна з недолі нас вирве" розпочав комітет працю видавання „Голосу Табору", маючи дороговказом слова: „Не зітхай, а працюй і одно пам'ятай: тільки праця одна захистить рідний край!"[22]

Запросивши всіх таборян до співпраці в газеті, редколеґія наголосила на тому, що „Голос Табору" буде цілком безпартійним виданням, яке не може бути місцем „для всяких висказів особистого гніву, нападів і сплетень". Редакція обіцяла „приміщувати [...] усе, що тільки надається до друку: наукові розвідки, оповідання, образки з таборового життя, поезії, гумористику, як також політичні вістки та відомості з рідного краю".[23]

Неупереджена аналіза матеріялів табірного часопису дозволяє зробити висновок, що його редколеґія завжди дотримувалася цих програмних засад. На його сторінках знайшли своє віддзеркалення „настрої, праця, орієнтації і духовний стан бриґади", були тут „здорові статейки проти бездушности, зневіри й ледарства", містилися заклики проти тих, хто збір коштів на користь полонених в Польщі називав „тягарям або жербанин910, проти ганебного утікання стрільців до краю; проти отого Івана Рила, що слухає, ширить і вірить нашептам Денікінських аґітаторів і т. д." На шпальтах часопису друкувалися жартивливі сатиричні вірші й статті, приміщувалися світлини військовиків УГА на фронті й в таборі, були тут „образки з польського полону, вісті з України, інколи ілюстровані дотепними рисунками, огляди культурної праці в таборі, театральні звіти і т. ін."[24]. Крім того, редакція реґулярно приміщувала на газетних сторінках замітки та матеріяли про роботу бриґадних й сотених курсів, що у свою чергу сприяло збільшенню числа читачів.[25]

„Голос Табору" не тільки гуртував інтернованих, дбаючи про загартування їх державницько-патріотичних почувань, але й виконував ролю „інформатора на зовні", реґулярно сповіщаючи співтовариство про обставини життя у таборі. Свідченням цього стала публікація в часописі „Америка" (Філядельфія, США) матеріялів про стан культурно-освітньої роботи в Німецькому Яблонному.[26]

Особлива увага в таборі надавалася задоволенню потреб дітей, які тимчасово перебували у Німецькому Яблонному. Заходами „Комітету українських жінок" (пізніше–„Союз Українок") при сприянні дружини генерала В. Курмановича у таборі було організовано дитячий садок з відповідним персоналом та школу для підлітків. Вихователі садка займали й розважали дітей влітку–під відкритим небом, взимку–у спеціяльному бараці. Цей заклад отримував допомогу від створеної у липні 1920 р. харитативної організації YMCA**, яка регулярно надавала продукти харчування як додаток до звичайного пайка. У садку нараховувалася 51 дитина з 36 ро-

дин різних національностей (найбільше з українських–23 дитини, а також з німецьких, польських, чеських, російських та сербських родин).[27]

Крім цього, YMCA на свої кошти облаштувала спеціяльний барак для бібліотеки й читальні, організувала демонстрацію кінофільмів, придбала для таборян різні спортивні знаряддя. Остання обставина причинилася до жвавого розвитку спортивного життя у таборі, початки якого сягали ще червня 1919 р. Тоді заходами хорунжого Копика у таборі засновується старшинський футбольний гурток („Ґурток грачів копаного м'яча") „Україна Іа", покликаний „баракову важку монотонність заступити здоровою та приємною розривкою на вільному воздусі в районі табору"[28]. Члени гуртка досить часто зустрічалися з чеськими та німецькими спортивними клюбами, проте восени його діяльність занепала. 31 березня 1920 р. організовується новий старшинсько-стрілецький гурток під старою назвою, загальні збори 80-ти членів якого затверджують статут і обирають провід у складі: поручника Палійчука (голови), поручника Рудзінського (заступника), четаря Кусака, поручника Погорецького (скарбника), підхорунжого Паращака і хорунжого Головінського (секретаря). Члени гуртка були поділені на дві команди–„Україна Іа" (провідники–четар Бачинський і хорунжий Головінський) і „Україна Іб" (провідники–підхорунжий Бандрівський і хорунжий Тимчишин). Влітку 1920 р. у клюбі виникає ще одне відділення–легкоатлетичне. Спортклюб „Україна", який нараховував у 1921 р. 284 члени (об'єднаних у чотирьох футбольних гуртках), багато прислужився для зміцнення здоров'я таборян.[29]

У тісному зв'язку зі спортивним гуртком „Україна" розвивалася й січосокільська організація (сотня) табору, що була заснована у березні 1920 р. групою старшин УГА з ініціятиви Просвітнього Кружка. Починаючи з квітня „Січо-Сокіл", до складу якого вписалося 10 старшин і 138 стрільців, проводив „вправи вільноручні й топірцями в супроводі співу або орхестри".[30] Сотня „січо-соколів" брала активну участь в організації спортивних свят, залучаючи до фізичних вправ значну кількість інтернованих, сприяючи у такий спосіб їх фізичному оздоровленню.

У центрі уваги табірного загалу завжди були благодійницькі заходи, причому збиранням коштів на благодійні потреби займалися не лише окремі табірні інституції, це завжди було справою всього загалу інтернованих. Так, зокрема, для своїх інтернованих та полонених земляків у Польщі військовики УГА впродовж жовтня 1919 р.–квітня 1920 р. зібрали у таборі 23797 чес. крон. Більша частина з цих коштів (19298 чес. крон) була надіслана через Українську військово-санітарну місію у Празі Ґорожанському Комітетові у Львові, який опікувався вояками-галичанами. Ще 2265 чес. крон було зібрано у таборі для „учителів-українців, звільнених зі служби", 350 чес. крон–на підтримку українського журналу „Світ дитини" у Львові (остання збірка коштів була організована й проведена четарем П. Дучимінським).[31] За кошти від пожертв було також викуплено ділянку землі та облаштовано на ній військовий цвинтар (тут у різний час поховали 57 військовиків УГА). Пізніше на цвинтарі встановлено ґранітний пам'ят-

ник (робота різбаря четаря УГА Бринського) у вигляді стели, біля якої „сидить зажурений кам'яний кобзар, а окам'янілі його руки спочивають на бандурі".[32] Під час спорудження пам'ятника у його фундамент було вкладено грамоту та жменьку української землі з підгірського села Теличі.

Яскравою сторінкою у культурному житті інтернованих були національні свята й урочистості, табірні „обходи", різні доброчинні заходи, які завжди супроводжувалися концертами і театральними виставами. Справжньою демонстрацією незламности духу інтернованого українського воєцтва стало відзначення у таборі у березні 1920 р. Шевченківських днів. Віддаючи „поклін духові поета", вшановуючи його пам'ять, українські військовики підготували цілу програму, що включала у себе урочисті збори, виставу „Назар Стодоля", виступи хорових колективів та народні танці. Крім загальнотабірних заходів кожна частина бриґади підготувала свою окрему програму (деклямації віршів Кобзаря, сольні виступи на музикальних інстументах, найчастіше–хоровий спів).[33]

Восени 1921 р. табір у Німецькому Яблонному було ліквідовано, а особовий склад Української бриґади переведено звідти до Йозефова. У Німецькому Яблонному залишилась лише одна робітнича сотня, при якій 21 лютого 1922 р. заснувався свій „Культурно-Просвітній Кружок". Його заходами влаштовувалися вистави, вечірки, відзначалися національні свята.

Діяльність культурно-мистецьких осередків у таборі Німецьке Яблонне мала велике значення для згуртування інтернованого українського вояцтва. Табірні театр, хори, оркестра, ціла низка гуманітарних установ, гуртуючи навколо себе значне число стрільців і старшин УГА, ефективно впливали на моральний стан українських військовиків, зумівши витворити у них цілу своєрідну стрілецьку ідеологію та культуру.[34] Безперечно позитивне значення мало й те, що до реалізації цього широко залучалося старшинство УГА, кращі представники якого самовіддано працювали у всіх табірних установах, морально й матеріяльно підтримуючи мистецькі шукання цих осередків. Поєднання культурної роботи в таборі з освітньою, дозволяла повністю зайняти вільний час стрілецтва і у такий спосіб запобігти поширенню в його середовищі почуття ізоляції та розпуки. Не менше значення мало й національно-патріотичне виховання вояцтва (через вистави українських п'єс у табірному театрі, виступи українських хорових колективів тощо), що завжди було важливою складовою діяльности Головної Команди УГА.

Незважаючи на складні умови існування у таборі Німецьке Яблонне, інтерновані вояки УГА у 1919-1920 рр. стали зразком незламности національного духу, ясно й рішуче обстоюючи гасло самостійности України як актуальну й безпосередню мету політичної боротьби українців.

---

* Докладніше про це див.: Карпус З., Купцов А., Срібняк І. *Табір інтернова-них військ Української Галицької Армії в Німецькому Яблонному (Чехосло-ваччина) у 1919-1920 рр.* К., 1999, 60 с.

[1] Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (далі–ЦДАВО України), ф.3520, оп. 2, спр. 468, арк. 20.

[2] ЦДАВО України, ф. 3520, оп. 2, спр. 468, арк. 2.

[3] Там само, оп. 1, спр. 9, арк. 165. 168; оп. 2. спр. 468, арк. 3, 4; див. також: Наріжний С. *Українська еміграція: Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами.* Прага, 1942. Ч. І. С. 55.

[4] ЦДАВО України, ф. 3520, оп. 2, спр. 1, арк. 3, 4.

[5] ЦДАВО України, ф. 3520, оп. 2, спр. 468, арк. 14.

[6] Там само, арк. 3.

[7] Залеський О. „Просвітня праця в українськім таборі в Німецькім Яблоннім" //*Шлях.* 1919. 18 жовтня. Ч. 66.

[8] ЦДАВО України, ф. 3520, оп. 2, спр. 468, арк. 14.

[9] Там само, арк. 3.

[10] Там само, арк. 14-15.

[11] Там само, арк. 15.

[12] Там само, арк. 3, 15.

[13] Там само, арк. 4, 15-16; див. також: Наріжний С. Вказ. праця. С. 59.

[14] ЦДАВО України, ф. 3520, оп. 2, спр. 468, арк. 15-16.

[15] Там само, оп. 1, спр. 9, арк. 166; оп. 2, спр. 468, арк. 13, 17.

[16] „Концерт в українському таборі в Німецькому Яблонному" // *Шлях.* Зальцведель, 1919. 6 вересня. Ч. 53-54.

[17] ЦДАВО України, ф. 3520, оп. 2, спр. 468, арк. 16.

[18] Там само.

[19] Там само, арк. 16-17.

[20] Там само, арк. 19.

[21] Там само, арк. 4, 19.

[22] Там само, арк. 22.

[23] Там само, спр. 473, арк. 1.

[24] Там само, спр. 468, арк. 23.

[25] Залеський О. „Українська Бригада в Німецькім Яблоннім у ЧСР" // *Вісті комбатанта*, Торонто, 1976, Ч. 1, С. 49.

[26] ЦДАВО України, ф. 3520, оп. 2, спр. 468, арк. 23.

** Young Men's Christian Association (YMCA). Асоціяція молодих християн–американська благодійна організація, яка займалася наданням гуманітарної допомоги у таборах інтернованих українських військ.

[27] ЦДАВО України, ф. 3520, оп. 1, арк. 166.

[28] Там само, оп. 2. спр. 468, арк. 20.

[29] Терлецький М. Вказ праця. С. 587.

[30] ЦДАВО України, ф. 3520, оп. 2, спр. 468, арк. 4, 19-20.

[31] Там само, арк. 21-22.

[32] Там само, спр. 9, арк. 167-168.

[33] Там само, арт. 163, 167.

[34] Пришляк В. „Історико-просвітницька діяльність інтернованих стрільців УГА в Чехословаччині" // *Українська еміграція: історія і сучасність.* Матеріяли міжнародних наукових конференцій, присвячених 100-річчю еміграції українців до Канади. Львів, 1992, С. 299.

Ро-Ко

Вояцька пісня

Присвячено хорові «Бурлака», який врешті добився свого: виступив на концерті з нагоди дня незалежности в Києві у «переломному» 2000 році.

«Наша пісня...не вмре, не загине...»–писав наш великий поет і добре знав. Ми з піснею родимося, вінчаємося, йдемо до війська, воюємо, сидимо в полоні, виходимо з полону, йдемо до цивіля, їдемо на еміґрацію, старіємося і, навіть відлітаючи у сірий вирій ... далі співаємо. Пісня наша додає нам відваги, коли ми в страху, розвеселяє нас, коли ми сумні, розманіжує нас, коли ми веселі– одним словом–пісня завжди нам помагає. І хоч пісня помагає кожному, однак найбільше про це знають вояки, які з піснею, як з своїм крісом, нерозлучні.

У пісні віддзеркалюється історія і доля вояка. Хоч докладно не знаємо, які пісні співали княжі дружинники, але знаємо, що вони співали. Завдяки козацькій пісні знаємо, що Дорошенко проміняв жінку за тютюн і люльку і, подивившися з перспективи часу, виглядає, що зробив, як знав, але не вмер від тютюнового рака.

Але найбільшого розквіту пісня зазнала за часів українських січових стрільців, хоч потім майже такий самий розквіт запримічувалося серед дивізійників, чи не найбільше в полоні.

Хоч ці періоди розквіту вояцької пісні подібні, але коли до них ближче прислухатися, побачимо, що вони змістом, духом і настроєм різні. На це були свої причини, бо ці вояки, як і їхні пісні, належали до різних епох. Ось порівняймо їх.

Вояки 1-ої світової війни залишили за собою багато записаного й ще незаписаного матеріялу, а також такого, котрого і не годиться записати. Про них співали радісні й сумні пісні. Складали вірші. Ними тішилися і за ними сумували дівчата й молодиці. Вояки 1-ої світової війни ходили на патрулі, щоби подивитися на дівчину, що жила у Вільхівці, а згодом під тиском ворожих сил вискакували через вікна, залишаючи за собою кашкети, а може й інші частини військового однострою, про які навіть Купчинський

не згадує в піснях. Все те причинилося до того, що по довшому часі такої бойової тактики в українській армії почало бракувати спорядження, а патріотичне жіноцтво почало ходити у військових штанях. Щоб якось зромантизувати цю аферу, українське військо почало співати пісню «Гей, там у Вільхівці, там дівчина живе».

Коли вояки тодішньої «старої войни» дозволяли собі програвати коні в карти, то вояки останньої війни, які самі вже стали «суперстарою войною», звичайно, коней їли. Тому вояки 2-ої світової війни співали таку сумну пісню: «Ой, коню, мій коню, не стій наді мною». (Деякі гунцвотні вояки замінювали собі «т» на «ц» для кращої гармонізації). Коли вояк 1-ої світової війни получив романтизм з геройством, то вояк 2-ої світової війни втопив романтизм у геройстві. Перші співали «Ой, впав стрілець у край зруба, коло зломаного дуба і не встане вже»–він вмирав романтично на фоні мистецького краєвиду. (Тепе́р сказали б: у чистому екологічному середовищі). Другі просто співали ще за життя: «Напиши до батька, напиши до неньки... що я лежу у полі забитий»–виглядало, що той вояк мав досить усього і знав наперед, що він впаде неромантично в полі. Коли перші щиро реготалися, то другі всміхалися гірким сміхом. Коли перші створили собі героя в особі сотника Цяпки, якого кобила не могла добити копитом, то другі створили собі героя в особі селепка Лавочки. Коли перші дали Цяпці високу ранґу сотника, то Лавочка виступав у таких ранґах: селепко, унтерселепко, селеп. Коли про сотника Цяпку зажди співали, як він ішов попереду, то про селепка Лавочку ще й досі нема складеної пісні. Уже час, щоб славний хор дивізійників «Бурлака», в якому багато селепків різних ранґів, скомпонував таку пісню.

Проте вояк 2-ої світової війни, як і першої, був високопартіотичний. Це він найкраще любив висловлювати в піснях. Він співав, що готовий страждати, проливати кров і навіть наставляти грудь свою гострим кулям з одним тільки застереженням: це повинно статися о пів до другої години. Тільки ще й досі не встановлено, чи це мало бути о пів до другої години вночі чи по по лудні. Ця традиція так закоренилася, що навіть досі ці вояки на своїх з'їздах, сходинах чи інших імпрезах починають о пів до другої години–тої по по полудні, бо до тої вранці–нема сили....

Тепер проаналізуймо глибше військову пісню. Всі військові пісні–стрілецькі, дивізійні, упівські–це маршові пісні, двотактні:

раз-два, раз-два, раз-два. Очевидно це тому, що вояк має тільки дві ноги й у марші марширує допереду, і тим собі додає духа і відваги. Коли втікає, він звичайно задиханий і не може співати; крім цього, спів міг би зрадити його ворогові.

Співає вояк про все і вся. Співає про дівчину, неньку, батьківщину, поле, вітер, діброву, туман, дуб, ліс і все інше. Співає так щиро, що часом забувається. Наприклад, називає дивізію «рідною матір'ю», але кожний знає, що командиром дивізії не була жодна мати, ані навіть жінка, а був німецький командир Фрайтаґ, який навіть на «вітчима» не подабав, а не то на «рідну неньку».

Або співає «хто живий, хто живий в ряд ставай». Можливо, що під впливом цієї пісні ще й досі деякі ветерани вважають себе дійовими вояками... А коли почують «хто живий в ряд ставай», вони бойові, бо ще живі...

Не зважаючи на все, вояцькі пісні увічнюються і стають універсальними, ніколи неперестарілими, завжди актуальними. До таких належить той канонір, котрий увічнений у пісні, що при каноні стояв і фурт-фурт ладував, якого куля забила вже давно, а він все ще стояв фурт-фурт ладував, якого вже поховали, а він все ще фурт-фурт ладував, бо в ньому ми бачимо себе, що ми фурт-фурт ладуємо.

Тут ми хотіли показати, що наша пісня, особливо вояцька, віддзеркалює нас чи ми віддзеркалюємо себе в ній, і коли наш народ має у Народній Армії України таких вояків, які співають наші історичні рідні пісні, він ніколи не пропаде.

ПРЕСОВИЙ ФОНД

В днях від 13 грудня 2000 р. до 24 лютого 2001 р. надійшли такі вплати на пресовий фонд журналу:

по дол. 100.00: д-р Петро Грицак–Кренфорд, Роман Стефанюк–Флешінґ і Евген Коструба та сини–Торонто **разом 300.00**

по дол. 65.00: Наталія Чабалка–Торонто і д-р Роман Шолдра–Летбрідж **разом 130.00**

по дол. 50.00: Станиця Братства 1 УД УНА–Ст. Кетеринс, Евгенія Піцюра-Швець та Марґарета і Михайло Чіх з Лондону (Онт.), з нагоди ЗОЛОТОГО ЮВІЛЕЮ подружжя, 10 лютого 2001 року. Степан Дідух–Саскатун **разом 200.00**

по дол. 40.00: Олександер Світлик–Німеччина, Юра Гнатюк–Вінніпеґ і Роман Гаврилів–Вінніпеґ **разом 120.00**

по дол. 35.00: Олександер Драценко–Камсик, Богдан Маців–Монтреаль і Лев Стеткевич–В. Гартфорд **разом 105.00**

по дол. 30.00: Богдан Данило Корчак–Фльорида і Степан Моліцький–Англія **разом 60.00**

Остап Зенюк – Сілвер Спрінґ, МД **27.00**

по дол. 25.00: Іван Богун–Торонто, Ярослав Москва–Тандер Бей, Михайло Перекліта–Торонто, Мирослав Легенький–Нью Бравнсвик, Володимир Дубчак–Етобіко, Богдан Артимишин–Філядельфія, Стефан Лось–Лондон (Онт.), Орест Білак–Франція, Любомир Городник–Гамільтон **разом 225.00**

по дол. 20.00: Михайло Марущак–Торонто, Михайло Дендерис–Торонто, Михайло Чіх–Лондон (Онт.), Іван Дудись–Торонто, В'ячеслав Цетенко–Фльорида, Василь Гаврилюк–Гартфорд, Роман Микита–Кліфтон і Іван Ґураль–Торонто **разом 160.00**

по дол. 15.00: Орест Лисинецький–Юніон, Добромир Казанівський–Ніяґара Фалс, Мирон Драґан–Оквил, Анна Бойцун–Торонто, Рехвіцький Іван–Філядельфія, Стефан Секрета–Нью Йорк, д-р Володимир Мотика–Фльорида, Володимир Вараниця–Н. Шкоція, Микола Дутчак–Лондон (Онт.). Олександер Немирівський–Монтреаль, Зенон Бандура–Монтреаль, Ольга Бойко–Едмонтон, Іван Савка–Сідней, Андрій Савка–Україна, Григорій Савка–Україна, Богдан Баб'як–Монтреаль, Володимир Качан–Оттава, Богдан Кульчицький–Гамілтон, Стефан Теліщук–Монтреаль, Василь Гайовський–Вінніпеґ, д-р Роман Романовський–Вінніпеґ, Павло Кралька–Вінніпеґ, Микола Сергійчук–Торонто, д-р Володимир Король–Фльорида, Ярослав Паньків–Монтреаль, д-р Богдан Роздільський–Саскатун, Микола Королюс–Ґрімсби, Михайло Білик–Міссіссаґа, Володимир Левицький–Торонто, Ярослав Бучинський–Міссіссаґа, Михайло Бойчук–Саскатун **разом 465.00**

по дол. 10.00: Роман Хоміцький–Садбури, Стефан Венґльовський–Ст. Кетеринс, Ярослав Леськів–Френчтовн, Олександер Кобаса–Віліямстовн і Віктор Швець–Торонто **разом 50.00**

по дол. 5.00: Рекуляк Василь–Ст. Кетеринс, Василь Катереняк–Ст. Кетеринс, Володимир Павлусь–Ст. Кетеринс, Федір Цимбалюк–Міссісаґа, Михайло Олійник–Міссіссаґа, Володимир Питльований–С. Джонс, Петро Новосад–Саскатун, Орест Бачинський–Монтреаль, Любомир Рокицький–Ветерсфілд, Стефан Якубовський–Торонто і Іван Падик–Торонто **разом 55.00**

Всім жертводавцям дякуємо за піддержку журналу.

Адміністрація В.К.

ДО СВОГО МУЗЕЮ

З початком навчального року у вузах, коледжах та школах Львова зросла кількість відвідувачів у музеї 1-ої УД УНА, але найбільше його відвідують школярі із школи ім. Маркіяна Шашкевича ч. 34. Майже кожного дня вибирають потрібні їм книжки, журнали і газети, отримують консультації з історії України та історії 1-ої УД УНА. Але найбільше їх приваблюють зустрічі із ветеранами-дивізійниками, на яких молодь дізнається про бойовий шлях 1-ої УД УНА, а також про тернистий шлях дивізійників по радянському ГУЛАГу. Зустрічаються школярі з дивізійниками із діяспори–мали теплу зустріч з дивізійниками Торонта–Андрієм Коморовським та д-ром Василем Веригою.

Вся школа ч. 34 знає старшину 1-ої УД УНА п. Василя Ґудзія. Ось уже 10 років цей невтомний чоловік працює з молоддю, організовує зустрічі, конференції і мають його школярі за свого вчителя та в усіх куточках міста тепло вітаються з ним. Любить і шанує свого ветерана шкільна молодь, а п. Василь віддає дітям свої знання, багатющий життєвий досвід і батьківську любов.

Зустріч в музеї 10-ї кляси з дивізійниками: Степаном Весною, Ждаeconoмиром Пришляком, Василем Ґузієм та з Юнаком протиповітряної оборони–Володимиром Саламахою.

Нещодавно в музеї побувало 25 учнів і 6 вчителів з Полтавщини. Ніхто з них нічого не знав про Дивізію і вперше з уст Ігоря Федика почули вони про славний бойовий шлях цієї української

військової формації. Вручено їм книги авторів-дивізійників: Р. Колісника, В. Вериги, С. Мединського, М. Малецького, о. І. Шевціва, листівки про історію 1-ої УД УНА, поезії Б. Бори.

Учениці 11-ої класи біля прапорів подарованих Петром Скибою з Торонта. Зліва: Ківа Інга, Орищин Марта, Пастущак Наталя, Мисик Наталя.

Школярі 10-ої кляси: „Хочемо бути дивізійниками". Зліва: Крук Юрій, Черняк Ярослав, Бочан Назар.

Люблять школярі свій музей і допомагають йому всім, чим можуть.

Ігор ФЕДИК
завідувач музеєм

Справлення до споминів ген. Павла Шандрука

Ген. Шандрук, цитуючи в своїх статтях і споминах вийнятки із статті польського діяча і міністра Ігната Матушевського, подає, що ця стаття появилася у часописі *Gazeta Polska*, а згодом у брошурі *Hanba albo Slawa*, виданій в Єрусалимі в 1945 року (ст. 11 і 12).

Однак стаття І. Матушевського в дійсності появилася у часописі в Америці *Nowy Swiat* під час війни в 1944 році, а не в часописі *Gazeta Polska*, який німці зліквідували після зайняття Варшави.

Та стаття була надрукована у брошурі п. н. *Hanba albo Chwala*, а не *Slawa*, виданій Товариством підсудчиків (Zespol Pilsudczkow) на Середньому Сході в 1944 році в Тель-Авіві, а не в Єрусалимі 1945 року. Цитата взята з ст. 9 і 10, а не ст. 11 і 12.

Цю інформацію подав E. J. Czerniawski у журналі *Kultura*, Париж, ч. 7 (213), 1965 р.

МОЯ ПРАЦЯ З УКРАЇНСЬКИМ ЮНАЦТВОМ

Тиміш Білостоцький: „Спомини"

Накладом Братства кол. вояків 1-ої УД УНА, 2000, ст. 183.

Відступаючи з України, німці набирали молодь до військових формацій юнацтва спершу добровільно, а вже весною 1944 р. насильно, без жодного домовлення чи узгіднення цього набору із Українським Центральним Комітетом. Набирали спершу лише хлопців і дівчат із усіх ними окупованих теренів, включно з Центральними Землями України, молодь яка вже була на Заході віком від 15-20 літ (а навіть від 14 літ) і висилали їх на вишкіл до таборів військових для поповнення відділів юнаків-СС для обслуги протилетунських гармат та направи зброї по різних військових базах і містах Німеччини. Українське юнацтво із Західної України носило жовто-синю опаску на лівому рукаві уніформи із галицьким жовтим левиком у середині ромба на опасці. Юнаки із Центральних Земель України рівнож носили жовто-синю опаску на рукаві, але в середині ромба був знак тризуба. Подібні ромби носили вони на своїх шапках. Літом 1944 р. вже існувало 17 таких різнонаціональних юнацьких груп, з чого російська була найбільшою (так само, як і найбільшою військовою чужинецькою одиницею у німецьких збройних силах була російська), бо було їх в той час 14000 хлопців і дівчат, українців–10000, лотишів–7000, білорусів–3200, литовців–1200 та естонців–1100. З інших національних груп були там араби, бельгійці, голляндці, греки, італійці, мадяри, цигани, татари, словаки, фляманці та французи.

Український Центральний Комітет, щоб рятувати нашу молодь і не лишити її без української опіки в час воєнної заверюхи, призначив проф. Зенона Зеленого очолити референтуру молоді, а Зелений заанґажував проф. Тимоша Білостоцького очолити юнаків як „уповноваженого української молоді" та паню Ольгу Кузьмович як „уповноважену українських юначок"–як офіційних опікунів над нашою молоддю-юнаками. Вони обоє щиро та з посвятою поставились в час остаточного розвалу Німеччини до тяжкого й невдячного діла–нести батьківську опіку нашій молоді з усіх земель Укра-

їни та дати їй можливість у піднесенні їхньої освіти, навчаючи їх середньошкільних предметів та зорганізували їм духовну опіку в обох українських віровизнаннях.

При допомозі члена Військової Управи майора отця митрата Василя Лаби та отця протоєрея Сагайдаківського для духовної опіки над молоддю було притягнуто 22 священиків, а за посередництвом д-ра Мака–11-ох викладачів та 6-ох помічників для навчання, які відбувалися по деяких таборах після щоденної військової служби.

Не під міру було проф. Т. Білостоцькому вповні виконати всі свої намічені завдання „провідника української молоді" у ранзі сотника, при головній квартирі юнацьких з'єднань „гавтбанфюрера Нікеля", але, при помочі його співробітників, учителів та священиків вони опікувалися, полагоджували зажалення, доставляли книжки і пресу нашим юнакам; щоденно були у роз'їздах, а що баз військових з нашими юнаками було поверх сто, ці обов'язки ставали з кожним днем тяжчі, а то й неможливі до виконання. Неможливим також було з кінцем війни принести поміч і пораду нашій молоді, розкинутій по різних місцевостях, чи запобігти у депортації численних з них до Совєтського Союзу із закінченням війни.

О. С.

МАЛОВІДОМА КОЛЯБОРАЦІЯ

Black. Edwin. *The Transfer Agreement Between the Third Reich and Jewish Palestine.* New York, Macmillan, 1984. XVI. 430 p.

В житті народів трапляються нераз непередбачені ніким „чуда". У житті нашого народу до таких „чуд" можна зачислити з'єднання майже всіх українських земель за ініціятивою найбільшого ката України Й. Сталіна. Сама ж історична судьба добре поглумилася над Сталіном: замість знищення українського націоналізму, так як собі бажав червоний диктатор, прилучення наших західних земель до Наддніпрянської України (і то без участи та згоди нашого народу), сповільнило процес русифікації на цілі десятки років.

Дуже подібне „чудо", таки на наших очах, мали в своїй жорстокій історії й жиди: „гітлерівський антисемітизм створив жидівську державу",–каже автор цікавої книжки.

Але в цьому процесі співпрацювали тісно між собою німецькі нацисти та жидівські сіоністи, хоч були з природи непримиримими ворогами.

Головна тема книжки–це „тихий" договір поміж сіоністами та гітлерівською Нумеччиною у справі виїзду німецьких жидів до Па-

лестини. Дозвіл на еміґрацію німецьких жидів до Палестини був також тісно пов'язаний з експортом німецьких виробів до Палестини; жидівська Палестина зобов'язувалася закупити німецькі вироби на суму 3 мільйони нім. марок, а таку ж суму грошей німецький уряд мав „звільнити" із задержаного в Німеччині жидівського майна. Розуміється, що ця угода була подумана тільки в користь гітлерівської Німеччини, котра в першому році влади Гітлера знаходилася дуже близько до економічного банкрутства. Цей диявольський договір дозволяв Гітлерові „позичити" грубі мільйони грошей від німецьких жидів, і то без плати будь-яких відсотків.

Спочатку німецькі жиди аж ніяк не збиралися виїздити з культурної Німеччини (котру вважали своєю першою батьківщиною), але жорстокі нацистські переслідування та можливість урятувати бодай частину свого майна, згідно з нацистсько-сіоністичним договором, примусили їх до виїзду в обіцяну батьківщину–Палестину.

Цей неславний договір поміж нацистами та жидівськими сіоністами приніс Палестині в 1933-1941 роках понад сто мільйонів німецьких марок, як також і 20.000 німецьких жидів, котрі стали стрижнем нової жидівської держави. Ці німецькі жиди також принесли до Палестини „німецьку любов до музики, до мистецтва... до філософії, до театру... про які мріяла воююча Палестина" (ст. 379). А про авторів цього наславного договору з нацистами автор пише: „Ці люди були творцями Ізраїлю. ...Вони створили державу. Було це скрайнє божевілля чи геніяльний крок?" (ст. 380).

Із книжки читач довідається, чому американські жиди відмовляються від будь-якої критики гітлерівських звірств у 1933-1938 pp.; чому американський уряд із своїм президентом відмовився від будь-якої акції в обороні европейських жидів; як жидівський капітал у 1905 р. причинився до японської перемоги над царською Росією; як воював з жидами автопродуцент Форд і як він вкінці мусів каятися за свої протижидівські гріхи; як деякі жидівські організації в Европі заперечували нацистські звірства; що представляла собою жидівська Палестина в 1933 році; чому німці купували палестинські помаранчі; як перемогли німці жидівський бойкот та що робив на 19-му Сіоністичному З'їзді А. Айхман? Коротко кажучи: читач дізнається із цієї книжки, з яких цегол і з яких людських характерів поставала „у вогні" жидівська держава в Палестині.

Цю книжку, в першу чергу, повинні прочитати всякі Літмани та Візенталі, які постійно шукають за коляборантами серед українців. Автор книжки доказує, що коляборантів не бракувало й серед самих жидів.

В. Сірський

ЗУСТРІЧ ЧЛЕНІВ ГАЛИЦЬКОГО БРАТСТВА КОЛ. ВОЯКІВ 1-ої УД УНА З ПЕДАГОГАМИ І СТУДЕНТАМИ КРЕМЕНЕЦЬКОГО ЛІСОТЕХНІЧНОГО ТЕХНІКУМУ

У „ВК" ч. 5-6 1999 р., ст. 127, у листі до редакції звернувся гурток „Краєзнавець" Кременецького лісотехнікуму, що на Тернопільщині, з просьбою допомогти їм налагодити контакт з колишніми вояками 1-ої УД УНА–учасниками подій, щоб дістати об'єктивну інформацію з перших уст.

Відзначаючи 56-у річницю бою під Бродами Дивізії „Ґаличина" в с. Ясенівці на горі Жбир, в Підгірцях та меморіяльному військовому цвинтарі біля Золочева, побратим Василь Ґудзій сказав мені, що є запрошення керівника технікуму приїхати на зустріч з педколективом і студентами. 22.XI.2000 р. члени ГБ В. Ґудзій, Вол. Росовський, Р. Шумський і Вол. Саламаха через 2,5 години приїхали автомобілем Р. Шумського в Кременець. В селі Білокриниця, проїхавши Величаві Ворота, ми приїхали до замку, в якому є лісотехнікум. Нас привітали знайомі побр. В. Ґудзія–пані Оксана Шах і Валентин Мазурок–і запросили в будинок. Тут відчули ми минулі століття.

Цей будинок був побудований в другій половині XVI століття князем А. Збарацьким як оборонна споруда і житло шляхти. До сьогоднішнього дня збереглися залишки–рови і вали на північній стороні. У XVII столітті замок став власністю князів Вишневецьких.

Є леґенда, можливо–правда, що у 1705 році восени в замку перебував гетьман Іван Мазепа, вів таємні переговори з місцевою українською шляхтою про військовий союз з шведським королем Карлом XII у боротьбі з Росією–Петром Першим.

Нам розказали, що у 1866 році замок і помістя, площа якого становила 450 десятин землі, придбав граф Олександер Воронін. Після відставки поселився в с. Білокриниця в замку і почав господарювати. Дітей не мав. Помираючи в 1890 р., заповів замок і помістя для створення державної сільськогосподарської лісової школи, де змогли б вчитись селянські діти Волині і Поділля.

Ми побували в клясах підчас уроків, нас представляли студентам і запросили бажаючих в 14.30 зустрітись з нами в клюбі. Всі кляси на нас справили добре враження, а особливо кляса історії України, господарем якої є Валентин Мазурок. Для потреб навчання будинок надбудований третім поверхом, який дещо змінив зовнішній вигляд, але архітектурна композиція веж придає замкові величності минулих століть. Вийшовши з приміщення, до нас долу-

чилась викладач дендрології–Ірина Мартинюк, провела цікаву екскурсію по дендропарку технікуму і біля могутнього дуба ми зробили на спомин спільну світлину.

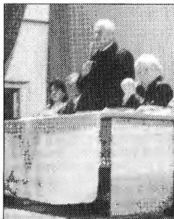
У дендропарку (зліва): Володимир Саламаха, Тетяна Маєвська, Оксана Шах, Ірина Мартинюк, Володимир Росовський, Роман Шумський, Валентин Мазурок, Василь Гудзій.

Після екскурсії ми оглянули краєзнавчий музей, в якому в одній з чотирьох кімнат є матеріяли, світлини і експонати зброї, амуніції II світової війни, а на центральній вітрині медалі, відзнаки, грамоти Братства кол. вояків 1-ої УД УНА, які надіслав побратим Андрій Коморовський з Канади. Валентин Мазурок розказав нам, що веде листування з діячами з діяспори, зокрема з паном А. Коморовським–першим заступником голови ГУ, яка передала сюди потрібну літературу про 1-у УД УНА. Тепер 615 студентів Кременецького лісотехнікуму мають можливість прочитати і понести правду до своїх родин, друзів про Дивізію „Галичина" і Українське Юнацтво протилетунської артилерії II світової війни. В книзі відвідувачів ми залишили свої підписи і подяку організаторам музею.

З музею ми зайшли в гуртожиток. Тут гарні умови, порядок і чистота. Студенти отримують 14 гр. в місяць–це дуже мало і основна допомога від батьків. У бібліотеці побратим Василь Гудзій передав книжки; я привіз дві книжки–„Українське Юнацтво в вирі Другої світової війни" та „Спогади" Тиміша Білостоцького, які надруковані завдяки ГУ і особисто старанням голови Івано-Франківської станиці ГБ побр. Вол. Малкоша. Були ми ще і в нових кімнатах-клясах надбудованого III поверху. Зроблено добротно, відчувається старання керівництва і педагогів технікуму, але тепер потрібна ком-

п'ютерна техніка.

В 14.30 в клюбі вже зібрались студенти і педагоги, нас запросили на сцену. Присутні привітали нас оплесками. Я мав прапор Українського Юнацтва. Валентин Мазурок представив нас. Першим виступив учасник боїв під Бродами–Володимир Росовський, згодом Василь Ґудзій, Володимир Саламаха–кол. Юнак, референт КУГБ в справах юнацтва, і Роман Шумський–учасник боїв під Бродами, а опісля вояк УПА. Кожний із нас розказав про ті далекі часи Другої світової війни, про створення Дивізії „Галичина" і Українського Юнацтва. Ми вступали в Дивізію „Галичина" і Юнацтво, щоб дістати в першу чергу модерний військовий вишкіл і зброю в руки і в майбутньому бути зародком Української Національної Армії, як в І світовій війні Українські Січові Стрільці. Наші мрії і сподівання не здійснились. До незалежности України–до 1991 року–нам довелось перейти великі випробування. Після трагедії під Бродами, де загинуло багато дивізійників, які довгі роки окупації комуно-більшовицьких зайд не мали права на свої могили в рідному краю. Частині вояків вдалось вийти із смертельного оточення і влитись в Українську Повстанську Армію, і ще довгі роки продовжувати збройну боротьбу. Іншим вдалось пробитись з оточення і була знову зформована Дивізія. Багатьом не пощастило вийти з оточення й вони попали в більшовицький полон, а також були арештовані, карані воєнним трибуналом і довгі роки перебували в більшовицьких Ґулагах.

У зустрічі з студентами (зліва): Т. Маєвська, В. Мазурок, виступає В. Росовський, В. Саламаха. (На столі прапор „Юнацтва")

Студентам я показав свою лагерну робу з номерами більшовицького спецлагеру–Стєллаг м. Балхаш.

Наша зустріч була знята відеокамерою і фотографована. Присутні з великим зацікавленням вислухали наші виступи, на закінчення були до нас запитання. Просили, щоб наші контакти в майбутньому були постійні. Ми побажали їм доброго здоров'я, успіхів і головно бути патріотами незалежної Української Держави.

Володимир САЛАМАХА
22 листопада 2000 р.

40-РІЧЧЯ СВЯЩЕНСТВА ОТЦЯ МИТРАТА ЯРОСЛАВА ГАЙМАНОВИЧА

Члени Монтреальської Станиці відзначили на сходинах ювілей 40-річчя священства капеляна нашої Станиці, побратима отця митрата Ярослава Гаймановича, який від 1965 року є нашим капеляном і бере активну участь у житті Станиці. Всі члени радіють, що нашим капеляном є справжній вояк.

Отець митрат Ярослав Гайманович народився 24 березня 1924 року в селі Іванків, повіт Борщів, Тернопільської области. Батько о. митрата Ярослава Стефан Гайдамаха-Гайманович був учителем, а мати Анна Петраш займалася господарством.

Народню школу Ярослав закінчив в Іванкові. Опісля вчився в Чорткові і там же в 1943 році, разом з іншими гімназистами, зголосився до Дивізії „Галичина". Чотиримісячний рекрутський вишкіл пройшов у Гайделяґері, біля Дембіци, а опісля підстаршинський вишкіл у Радольфцелю над Боденським озером. Після закінчення підстаршинської школи повернувся до Дивізії, яка в цей час відбувала вишкіл в Нойгаммері, на Шлеську.

В червні 1944 року Дивізію кинули на фронт біля Бродів, де Дивізія попала в окруження. 21 липня підчас прориву з окруження між Почапами і Княжим, Ярослав був ранений в ногу, і кульгаючи піхотою добився до Рогатина, звідки різними способами прийшлося Ярославові добиватися до збірного пункту в Карпатській Україні. Слідувало лікування в шпиталях біля Будапешта, потім в Австрії недалеко Зальцбурґа.

До Дивізії повернувся Ярослав вже на Словаччину. Там був приділений до 1-ої сотні 31-го полку, де він був аж до закінчення війни. Відбув полон в Італії і Англії, 10-го жовтня 1948 року був звільнений з полону, а в липні 1951 року виїхав до Канади, до провінції Саскачевану. Осінню 1951 року переїхав до Торонта, де працював у шпиталі „Дженерал Госпітал".

В 1952 році у Монтреалі почав богословські студії у семінарії св.

Сульпіція, а згодом переїхав до Риму продовжувати студії до Української Духовної Семінарії. Свячення одержав 15 серпня 1960 року з рук Преосвященного владики Ґавриїла Букатка у каплиці студійно-відпочинкового дому у Кастель Ґандольфо над озером Альбано. В 1961 році повернувся до Канади і першу Службу Божу відправив у Монтреалі у церкві св. Архистратига Михаїла.

В листопаді 1964 року Преосвященний Владика Ізидор Борецький переніс отця Ярослава до Північного Квебеку, де він обслуговував три українські громади у Валь д'Ор, у Руан-Норанда і Малєртек. На парафію Успення Божої Матері в Монтреалі прибув 9 листопада 1965 року, де працює аж до сьогодні.

З нагоди 40-ліття священства Монтреальська Станиця вирішила скласти пожертву на обрану о. митратом Ярославом ціль, а це на пресфонд „Вістей Комбатанта".

Богдан МАЦІВ

ЗБІРНИК СТАНИЦІ БРАТСТВА В ВІННІПЕЗІ

Згадуючи про Дивізію „Галичина"–1-шу УД УНА, яка не дає спати спокійно Центрові Візенталя в Лос Анджес, доводиться ствердити один незаперечний факт, що вона зформована для боротьби з большевизмом–ідейним переємником російського імперіялізму. І вона, відступаючи з фронту останньою, не капітулювала перед „ворогом ч. 1" українського народу, але зложила зброю перед західніми альянтами. Проте, зложивши вогнепальну зброю, її учасники не заперестали поборювати московсько-большевицький імперіялізм доступними засобами демократичного суспільства. Опинившись у країнах нового поселення, кол. дивізійники створили свою організацію Братство кол. Вояків 1-ої УД УНА в більших скупченнях українців Канади, Америки, Арґентини, Бразилії, Европи, Австралії. Основним завданням Б-ва була допомога вдовам і сиротам по полеглих дивізійниках та оборона доброго імени і слави Дивізії „Галичина", яка від самих початків стала об'єктом нападів Москви і Варшави, руками жидівських центрів Візенталя.

ПРОПАМ'ЯТНИЙ ЗБІРНИК

МАТЕРІЯЛИ ПРО ДІЯЛЬНІСТЬ БРАТСТВА КОЛИШНІХ ВОЯКІВ 1-ої УКРАЇНСЬКОЇ ДИВІЗІЇ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АРМІЇ

СТАНИЦЯ ВІННІПЕҐ

1951 — 1996

Упорядкував

Вінніпеґ 1996 Канада

Станиця Братства у Вінніпезі була заснована 20 січня 1952 року. Першим головою її був обраний сотник Степан Тищенко, учасник Визвольних змагань, старшина Армії УНР 1917-1921 і дивізії

„Галичина" 1943-1945. По його смерти в 1957 р. головство перебрав Ол. Загорода, який відбув на тому пості майже 40 років.

В 1996 р. Управа станиці видала „Пропам'ятний збірник" матеріялів про діяльність станиці на протязі її 45-річного існування. Збірник упорядкував Теодосій Ґальма, а редакційну колеґію творили Юрій Гнатюк, головний редактор, д-р Роман Романович і проф. Михайло Тарнавецький, члени. Це доволі об'ємиста і багато ілюстрована книга великого формату на 457 сторінок. Її зміст становлять розповіді не тільки виключно про діяльність самої станиці, але також і про похідні справи, які заторкували станицю як організацію та поодиноких її членів, чи дивізійників взагалі. Тут є короткі біографічні довідки про членів-активістів, про визначних громадян українців, списки членів управ станиці, важливіша кореспонденція, інформація про різні святкування станиці як і цілої української громади Вінніпеґу, в яких станиця організовано брала участь, а також списки жертводавців. Не бракує тут і списку також і тих, які відійшли від нас у вічність. У посмертній згадці про довголітнього голову О. Загороди сказано, що „не було в Вінніпеґу імпрез, з'їздів чи конґресів, де він із дивізійниками не брав би участи. І за його відданість українській громаді Президія Конґресу Українців Канади нагородила О. Загороду Шевченківською медалею на Конґресі в 1988 р.

„Пропам'ятний збірник" є власне тим документом, який доказує, що колишні дивізійники, опинившись поза межами батьківщини, не перестали боротися за краще завтра свого народу. Вони виявилися карними членами своєї нації і від активности не відстрашила їх ані постійна нагінка Москви та її вислужників в Україні, ані постійні жидівські напади з боку С. Візенталя та його речника в Канаді Соль Літмана.

Створена окрема Комісія Дослідів Воєнних Злочинців у Канаді в 1985 році під керівництвом судді Жуль Дешена недвозначно ствердила, що дивізія „Галичина"–1-ша УД УНА не має за собою жодних вчинків, за які вона могла б соромитися. Тому власне у цьому збірнику є окремий розділ і про Комісію Дешена, бо вона відносилася до всіх станиць і до всіх дивізійників. Крім того, цей „Збірник" є документом і свідоцтвом, хто такі були дивізійники вінніпезької станиці, як вони ставилися до української визвольної політики не тільки словами, але й ділами, як також не відмовлялися жертвувати частину своїх заробітків на всенародні цілі.

Збірник є гарно зредаґований і становить собою цінний вклад в документацію діяльности української діяспори взагалі, а ветеранського руху зокрема. Приклад вінніпезької станиці гідний до наслідування.

Василь Верига

З листів до редакції

УКРАЇНСЬКЕ ТОВАРИСТВО „ПРОСВІТА"

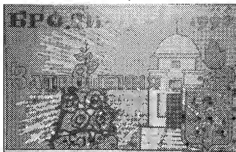
Вельмишановна редакціє!
Дорогі друзі-побратими!

Давно мені хотілося написати до Вас, та назвати свій лист „Здійснені мрії", але тільки тепер відважився це зробити. Почну лист з того, що 1997 року я мав велике щастя бути запрошеним дивізійниками, які приїхали з Англії до Львова на „Світову зустріч комбатантських організацій". Цю зустріч назвав я „Здійснені мрії".

Хочу сказати, що ця моя велика мрія, з далеких минулих років, нарешті тільки в 1997 році здійснилася. Народився та проживав я на Львівщині, та бачив як в ці далекі роки відходили наші хлопці до лав дивізії „Галичина", та з великим жалем в серці дуже шкодував, що в тих рядах, в тих лавах я не міг стояти разом з ними, але на це, тоді, не дозволяли мені мої роки, бо народився я в 1929 році. Цей великий жаль я відчуваю і зараз, та бачу, що з мого серця він не вивітриться ніколи.

Кожен Дивізійник є для мене великий патріот України, Ґерой своєї Батьківщини, та не помилюся, коли скажу „святий чоловік", бо воювати з ворогом рідної землі, а тим більше з ворогом безбожником комуністом, то це є велика та свята справа. Коли я отримую листа від такої особи, то я дуже гордий з цього, а ще більше вдячний за це, а листи я отримую. З Америки прислав мені книжки пан Мирослав Кальба та інші, а з Англії–Святомир Фостун та дивізійник Осип Довбуш, за що я щиро хотів би подякувати через Ваш журнал „Вісті комбатанта".

Я знаю, що бої під Бродами з найбільшим ворогом України більшовиками-комуністами, то це було правдиве пекло на землі, навіть щось страшніше від пекла, але і тепер, знаючи це, мої думки, мрії і бажання такі самі як були тоді. Завдяки дивізійнику, другові Довбушу, нарешті ця моя далека і постійна мрія здійснилася. Я був запрошений на цю, для мене святу, „Світову зустріч диві-

Світова Зустріч Українських Комбатантських Організацій. 22 липня 1997 р., с. Червоне Золочівського району. Запрошений гість Василь Світальський.

зійників", щоби поклонитися нашим Героям, які вмирали за те, щоби Україна воскресла. З великою тугою в серці дивився я на ці могили з дерев'яними хрестами невідомих мені наших Героїв, що віддали своє життя за волю рідної Батьківщини, що волю України вони оцінили вище свого життя. Стоячи над могилами з похиленою головою, я молився та тихо шептав: *„Спіть спокійно дорогі Друзі-Герої, ми обіцяємо Вам, що більше ніколи ніякий ворог не посміє відважитися поставити на коліна нашу Україну. Своєю любов'ю до рідної Батьківщини, своїм геройством, не жаліючи свого життя, Ви заслужили на вічну пам'ять та на вічне життя в наших серцях та в серцях майбутніх поколінь. Прийде час і Ваші геройські імена будуть записані золотими буквами в історії України".*

Минулого тижня отримав я від редактора „Нашого голосу" д-ра пана Романа Барановського з Америки дуже великий та дорогий для мене дарунок–це 4 пачки з 15-ти повними річниками „Вісті комбатанта" за 1981-1995 рр. Для мене це є такий великий дарунок, що він не має ціни. Вдячний я дуже за це панові Барановському, та прошу Вас, якщо на сторінках „Вістей комбатанта" знайдеться трохи вільного місця, то будь ласка, надрукуйте цю мою подяку.

Дуже коротенько про себе. Від 1991 року являюся постійним членом Українського Товариства „Просвіта". Делеґат Всесвітнього Форуму Українців в Києві 1992 року. Делеґат другого Всесвітнього Форуму в Києві 1997 року. Делеґат XV-го Великого Збору Українських Націоналістів. Представник журналу „Самостійна Україна" та газети „Українське слово", що видаються в Києві. Представник ОУН на Зелений Клин.

Слава Україні!

З повагою
Василь СВІТАЛЬСЬКИЙ
Океанський Проспект, 136-63
690002 Владивосток-2, Россия

Дорогі Побратими з хору „Бурлака",
Дорога Пані Квітко Зорич-Кондрацька!

З великою радістю сприйняли Ваш концерт в Івано-Франківську члени Станиці Галицького Братства кол. вояків 1-ої УД УНА „Галичина". Вперше почута пісня „Дивізіє, гей рідна мати" підбадьорила нас дуже. Перед концертом ми запросили прийти керівників місцевої влади, громадські організації і політичні партії, представників преси. Редакторові газети „Галичина" п. Б. Вівчареві ми подарували книжку спогадів Я. Панькова „Рімінський ансамбль „Бурлака" в моїй пам'яті" і він написав статтю. Заступник мера міста п. Ґанна Карась, кол. доцент музично-педагогічного факультету Івано-Франківського університету ім. В. Стефаника, диригент хору „Первоцвіт" підміського села Микитинці, що вітала Вас від місцевої влади, була на концерті і слухала з великим задоволенням. Пізніше у розмові сказала нам, що давно не чула таке досконале виконання пісень, цікавилася історією хору і ми теж подарували їй книжку про хор. Багато людей висловили нам своє захоплення хором.

Ми не знали, який маршрут дальших виступів Вашого хору і, дивлячись по телебаченні з Києва на святковий концерт у палаці „Україна" з нагоди роковин Незалежности України, побачили і почули Ваш виступ з захопленням і цікавістю. Пізніше в газеті „Молодь України"(це дуже патріотична тепер газета, колись орган Центрального Комітету Комсомолу) появилася дуже критична стаття гол. редактора Юрія Врязгунова, який назвав Вас хором „синьожупанників". Очевидно трьохсотлітній вплив російської культури на східніх українців ще довго буде проявлятися у нас, але „синьожупанники" це краще, ніж зрадники і запроданці. Пам'ятаю, що десь у 1993 р. у цій же газеті була стаття полк. В. Кука, в якій він критикував Дивізію „як колоніяльну частину, що служила німецьким фашистам і була гарматним м'ясом". Він цитував бюлетень ОУН(б) з 1943 р. Тепер п. В. Кук у приватній зі мною розмові сказав, що змінив свою позицію у відношенні до Дивізії на кращу, але, як підкреслюю, тільки приватно, бо ніде не висловив цю змінену позицію відкрито.

Але ще раз подякуємо Вам і побажаємо дальших успіхів у Вашій нелегкій праці, хай Ваша традиція продовжується в молодому поколінні, що прийде після Вас.

Доброго здоров'я Вам і щасти Вам Боже!

Володимир МАЛКОШ
Голова Управи Станиці

Шановний пане редакторе!

Пише Вам внук колишнього вояки дивізії „Ґаличина" Угляка Петра Михайловича, 1925 року народження. Мій дідусь зголосився до Дивізії в 1943 р. У місті Реґензбурґ проходив вишкіл важкої артилерії. Після вишколу їх формували в Нойгаммері, а тоді відправили на фронт. Його командиром був колишній сотник Січових Стрільців п. Оленець.

Угляк Петро Михайлович

Дідусь дуже багато розповідав про битву під Бродами. Він розповідав про пекельну битву на самого Петра десь о 5-ій годині. Страшне видовище: як смолоскипи палали церкви, небо червоне було від стрілен з „катюш", земля здригалася від гулу вибухів.

Дідусь чудом залишився живий. У Німеччину до дідуся приїжджала його рідня. І розшукувала його після війни, але зв'язки втратилися.

Дідусь дуже хотів розшукати родину, але хвороба і смерть завадили йому.

Угляка Василя та його дітей розшукують: Угляк Розалія, 1923 р. н.; Угляк Іван, 1928 р. н.; Угляк Петро, 1931 р. н.; Угляк, імені не знаю, бо народився в Бельгії десь 1947-1948 рр.

Можливо хтось з родини є в Америці або в Европі, та можливо живі ще дідусеві товариші по зброї, які його пам'ятають.

Поздоровляю всіх працівників редакції „Вістей комбатанта" і Ваші родини, а також всіх колишніх вояків дивізії, подвиги яких ми завжди пам'ятали, пам'ятаємо і не маємо морального права забути, людей ідеї і чину, незламних духом, які з зброєю в руках, не боячись смерти, розлуки з матір'ю, коханими, дітьми йшли здобувати свою неньку Україну. Низький уклін Вам, Воїни України. Ваші подвиги завжди будуть прикладом героїзму, любови до своєї Вітчизни. Ви завжди будете жити в наших сецях.

З Різдвом Христовим і Новим 2001 роком. Бажаю всім щастя, здоров'я, радості, добробуту, злагоди і миру, і щасти Вам Боже.

З повагою до Вас.

Внук колишнього вояка дивізії Угляка Петра Михайловича,
студент юридичного факультету
Івано-Франківського університету ім. В. Стефаника
Полянський Петро Іванович
Шевченка 8, Моршин, Львівська обл., Україна 293511

Дорогі побратими!

Прохаємо помістити спростування вісток, котрі появилися у Вашому цінному журналі ч. 5-6, 2000 р.

1. На стор. 128 у звіті про пленарне засідання ГУ Осип Голинський повідомив, що „Цвинтар в Ляцькому-Червоному є в занедбаному стані, металевий знак юнацтва зірваний, а шиби в каплиці побиті".

Представники нашого Братства побр. Ярема Бачинський і Юрій Ференцевич відвідували цей цвинтар літом і осінню 2000 року і подали такі інформації: шиби в каплиці не були побиті. На жаль, вкрадено мідяні плити присвячені пам'яті юнацтва, які були вмонтовані на хресті і посвячені 24 липня 1999 р. Праця над оформленням цвинтаря продовжується. Навезено чорнозем і рознесено на поля, де вже є хрести, а опісля посіяно траву.

Галицьке Братство найняло чоловіка, котрий опікується цвинтарем та виконує потрібні завдання, а Братство „Броди-Лев" його оплачує. Трава є покошена новою машиною, котру закупило і переслало в Україну Братство. Протягом літа помальовано білою водовідпорною фарбою усі хрести (240) та причіплено таблички і тризуби. Закінчено будову допоміжного будинку. Там переховуються останки 50 вояків знайдених на полях боїв, котрі будуть поховані в 2001 році. Минулої осені поставлено повну огорожу цвинтаря та помальовано чорною фарбою. Ведуться заходи, щоб забезпечити опіку над цвинтарем на будуче. Плянується створення фонду, з котрого доходи будуть оплачувати опіку над цвинтарем. Почато вступні переговори з оо. Василіянами, а також з львівським відділом т-ва Охорони Історичних Пам'яток щодо перебрання опіки над цвинтарем на будуче.

2. У статті „Лицарям Базару" авторства Романа Панкевича на стор. 43 появилося ствердження що: „Старанням Всеукраїнського Об'єднання Ветеранів був споруджений пам'ятник на місці боїв під Крутами, який було освячено в січні 1998 року у 80 річниці цієї події".

В дійсності цей пам'ятник-курган було поставлено з ініціятиви Станиці Галицького Братства кол. вояків 1-ої УД УНА в Дрогобичі в 1996 році, на кошт Братства „Броди-Лев". Його посвячено 29 вересня 1996 р., а в 1998 році там відзначено 80-ліття цієї битви. Докладніше про те було подано у ВК ч. 5-6, 1996 року на ст. 109.

Остаємось з побратимським привітом

За Управу Братства „Броди-Лев" :

Роман Гавриляк, Секретар

Кирило Григорович, в.о. Голови

(Продовження із ст. 1)

НОВА КНИЖКА ПРО ДИВІЗІЮ „ГАЛИЧИНА"

У книжці п.н. **On the Horns of a Dilemma** проф. Тарас Гунчак подає повну історію дивізії від моменту її творення, через вишколи і бої, аж до закінчення війни. Праця вийшла у престижному видавництві University Press of America, котре її розповсюджує по університетах та дослідних центрах, і вона стане джерелом правдивої інформації про Дивізію. Книжку можна набути за 20 дол., звертаючись до Петра Буняка: **(973) 895-4303**.

У пресі, телебаченні та інтернеті поширюються різні наклепи, спрямовані проти ветеранів Дивізії. Щоб дати цьому належну відсіч, Братство колишніх вояків 1-ої УД УНА помістило на інтернеті сторінку з інформаціями про Дивізію. Її електронна адреса: **www.infoukes.com/galiciadivision.** За два роки існування дивізійної сторінки її відвідало понад 7 000 зацікавлених і їхнє число зростає.

Роман Ґавриляк